नोटीस.

तीर्थरूप मातोश्री गं० भा० सीताबाई ज्ञानोबा सोनार रा० बायली ता० दर्यापूर यांसः—

ली सही करणा यांजकडून विनं कळविण्यांत येतें कीं तुमच्या भावामुळें तुह्मी आह्मास वडिलोपा- गळे राहावयास लाविले आणि त्यांचा समीप आला असें पाहून तुह्मी भळीस नेले. प्लेग असल्यामुळें पुल्य मौल्यवान चीजवस्तु तुह्मी . फक्त चिरं० राजश्री काशी- बायकोच्या आंगावरचे कांहीं डी तिजोरीमध्यें राहिले होते. संबंधानें आले तेव्हां तुह्मी नक्ष प — कांहीं दागिने दाख- पण ते माझ्या हवाली केले ना णि बाकीच्या गोष्टी लांबणीवर टाकल्या. च्या प्रसंगामुळें मी विशेष वाच्यता ली नाहीं. गेल्या दिवाळीपासून तुमच्या गोष्टी उलटबुद्धिच्या दिसतात. वडिल ले तेव्हां त्यांच्यापाशीं रोख नगदी एक हारावर रुपये होते. ते तुह्मी दिले हींत. तशाच दोन सोन्याच्या चीप पैकी वजन २६ तोळे ८ मासे प्रमाणें या त्या तुह्मी आपल्या माहेरच्या नात- च्या साह्यानें अफरातफर करूं पहात हां. त्या शिवाय ५०० तोळे चांदी जवळ आहे. दागीन्यांचा तपशील.

पुतळ्याच्या माळा २ एकंदर पुतळ्या २४. (एकांत पुतळया ११ व दुसऱ्यांत १३)
जवमाळ जव ९०.
नथ १ मोती तुऱ्यामुद्रां.
पानबाळ्या नग ४.
बुगड्या जोड १.
मुद्या २ खड्याच्या.
वेढ्याची मुर्दा १.
मुनीचा खडा १.
बाळ्या २ मोत्यामुद्रां.
गांठले १ (पुतळ्या ६ व पदक १)
वाचे मणी १४.
वाय पाटल्या, गोलकडे, वडिलांच्या नग तील सोन्याचें कडे, डोक्यांतले, ३, खा जोड, माझ्या कमरेंतील डा, मोहर, व इतर चिल्हर तीन रुपयांचे दागिने.

तक्या चीजा तुह्मापाशीं आहेत. वरील दागीन्यामध्यें माझ्या बायकोच्या अंगा- दागिने देखील तुह्मी घेऊन बसला

प्रमाणें सर्व दागदागिना तुह्मी पंचासमक्ष पोंचता करावी. तसें मला तुह्मावर फिर्याद करावी आणे त्या खेरीज तुमच्या अन्न- दल, व गोदी व नवीन झालेली बहिण संगोपनाबद्दल किंवा लग्नकार्याच्या संबंधानें मी जबाबदार राहणार नाहीं. आठ दिवसांत सर्व तजवीज करावी वरील सर्व जिनसा माझ्या जवळ द्याव्या. असें करण्यास चुकाल तर फौजदारीत अर्ज देऊन जेथें चंनाम्नूंना थांग लागेल तेथून ती आणावी लागेल कळावें. ता. २८-१०-११.

सही

विश्वनाथ डाबेब वक्षय सोनार रा० सीरसो. दस्तुर खुद

नो० नं० ४७४

नोटीस.

भागिर्थी मर्द तुकाराम पोवार रा० हल्लीं रामगांव तालुके व जि० आकोला

ईसः—

खालीं सही करणार याज कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुं मझी गेरर्त्ती बायको असून तूं चांगले तऱ्हेंनें वागत नमून तुला घरांत ठेविल्यास माझे जिवास अपाय होण्याची भिती आहे. यास्तव तुला घेऊन जाऊन तुझी फारकती घ्यावी अशा मुक्तक्ये तुझा चुलता मेमुवा हारि क्षीरसागर रा० वारुळ ता० आकोट यांस ता० २५-९-११ अंक ३८ च्या वऱ्हाड समाचार वर्तमान पत्रात नोटीस दिली आहे. हल्लीं तूं आपल्या मावश्याचे घरीं रामगाव येथें राहत आहेस व तेथूंन तूं आठ दिवसा पूर्वी माझे भेटीस जाते असें निमित आपले मावश्यास सांगून रामतीर्थ येथें दोन दिवस तिऱ्हाईताचे घरीं राहिलीस व या रीतीनें तुझें दुर्वर्तन चालू आहे. तुझ्या शोधा कारितां तुझा मावसा दिपवाळीचे दिवशीं माझे घरीं आला होता त्यांस आह्मीं ही सर्व हकीकत कळविली आहे. कारितां तुला मी आतां आपले घरी ठेऊं ईच्छित नाहीं. तुझे आंगावर माझे घरचे माझ्या मालकिचे डागीने आहेत ह्यांचा तपशील खालीं लिहीलेप्रमाणें.

पायांतील गुंडवाळयाचा जोड चांदीचा वजन तोळे ४० किंमत रु. ३०
हातांतील पोलट्याचा जोड चांदीचा वजन तोळे ४ किं. रु. ३
हातांतील पाटल्याचा जोड चांदीचा वजन तोळे १० किं. रु. ७॥
कोपर वाळ्याचा जोड चांदीचा वजन तोळे ३० किं. रु. २२॥
हातांतील सलेळार चांदीचे वजन तोळे ३ किं. रु. २।
बोटांतील आरशी व अंगुळदान चांदीचे वजन तोळे ३ किं. रु. ३॥।
कानातील मुडक्या ४ सोन्याच्या वजन तोळा १ किं. रु. २४
कानांतील बाळ्या ४ सोन्याच्या वजन ६ मासे. किं रु. १२
गळ्यांतील गोफ चांदीचा वजन तोळे १२ किं.रु.९
कंठी चांदीची वजन तोळे ६ किं. रु. ४॥

येणे प्रमाणें वरील डागीने ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसाचे आंत आणून देऊन माझी पावती घ्यावी. तसे न केल्यास डागीने परत मिळण्याबद्दल कायदेशीर तजवीज केली जाईल व डागीन्याची किंमत व या नोटीसीचा खर्च तुझे पासून घेतला जाईल. कळावें ता० २८-१०-११ ई

दस्तुर रामचंद्र रमाकांत मलकापूरकर

सही

तुकाराम सखाराम पोवार निशाणी खुद हातची असे.

नो० नं० ४७५

नोटीस

गं. तानी मर्द गणु शिंपी व सारजी मर्द बळीराम, मैना मर्द रामचंद्र शिंपी राहणार कसबे अडगांव ता. आकोट जि० आकोले यांसः—

खालीं सही करणार नोटीस देतों कीं माझा चुलता गणु शिंपी हा मरण पावला त्यास वारस त्याची मुले, बळीराम व रामचंद्र हेही मरण पावले आहेत हल्लीं मैनाने वारस माझी चुलती तानी व चुलत भावाच्या बायका सारजा व मैना ह्या आहेत व गणु शिंपी याची इस्टेट कसबे अडगांव ता० आकोट येथील राहतें घर धब्याचे वसरी बैठक माडीसह व मालगांव परगणे अडगांव ता० अकोट पैकीं शेत सर्वे नंबर १८ एकर १६८१ आकार ३८ यांतील एक निम्मांश हिस्सा व दागदागीने व घसतील भांडीकुंडी वगैरे जिनगी तुमचे जिम्मेस आहे तरी त्या जिनगीची अफरातफर होऊं नये. कारण माझा चुलता गणु व भाऊ बळीराम व रामचंद्र हे मरण पावले त्या वेळीं सावकारी देणें वगैरे कांहीं नव्हतें तरी नोटीस देण्यांत येतें कीं जो पर्यंत तुह्मी आमचे कुळांत आहा तोंपर्यंत सदर्हू जिनगीचा अफरातफर करा वा कोणास खरेदी गाहाण व बक्षीस देऊं नये कारण तुह्मी अन्नवस्त्राच्या मालकीणी आहात कोणास गहाण खरेदी दिल्यास कोर्ट मार्फत दावा केला जाईल तुह्मी आमचे कुळांत आहा तोंपर्यंत तुह्मी उपभोग घ्यावा गाहाण खरेदी कोणास देऊं नये ही नोटीस दिली. कळावें. तारीख ३० १०-११ इ०

दस्तुर देवीदास अंबादास पटवारी अकोट

सही

नामदेव उकर्डा शिंपी राहणार कसबे अडगांव द. खु.

नो. नं. ४७६

नोटीस

नोटीस वेशमी मोतीराम नारायणआपा वाणी राहणार बाळापूर तालुके मजकूर जिल्हा आकोला

यासा

मी खाली सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं आमचे मालकांचें दुकान बाळापूर, सस्ती, खामगांव या तिन्हीं दुकानचें काम करण्यासंबंधानें जनरल मुखत्यारपत्र दिलें होतें तें मुकत्यारपत्र कार्तीक शु॥ १ प्रतिपदे पासून मुकत्यारपत्र रद्द करून नौकरीहून सोडले आहे तर आपण तिन्ही दुकानासंबंधानें कोण त्याच प्रकारचा व मुकत्यारपत्रांत लिहिलेले शर्तीप्रमाणे व्यवहार करु नये तो केल्यास त्याची जबाबदारी तुह्मावर राहील करितां तुह्मास नोटीशीनें कळविले आहे कळावे

सही

विठ्ठलदास लछमीचंद मालक गम प्रताप सेवाराम मारवाडी रा० खामगांव यांचे हातची मारवाडींत सही आहे.

नो० नं० ३७७

नोटीस

जनी मर्द तुकाराम पवार रा० ... नवरा करून जाऊ मौजे आलेले बाजार तालुके दर्यापूर ईस

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझे लग्नाची बायको असून तूं चांगल्या तऱ्हेनें वागत नसून तुला घरांत ठेविल्यास माझे जिवास अपाय ... यास्तव तुझी जावे अशी ... यादांजी पैठ ... अंक ३८ च्या पत्रांत ... प्रमाणें तुझा चु ... रामतीर्थ येथें येऊन ... पुर्वी तुला घेऊन गेला. किंवा माझे आईस न विचारतां त्याज बरोबर गेलीस त्यावेळीं माझे घरचे माझ्या मालकीचे डागिणें तुझ्या आंगावर आहेत त्याचा तपशिल खालीं लिहिले प्रमाणें:—

पायातील गुंडवाळयाचा जोड चांदीचा वजन तोळे ४० किं० ३०
हातातील पोलटाचा जोड चांदीचा वजन तोळे ४ किं० रु० ३
हातातील पाटल्याचा जोड चांदीचा वजन तोळे ६ किं० रु० ४॥
कोपरवाळ्या जोड चांदीचा वजन तोळे २० किं० रु० १५
कानातील सोन्याच्या मुडक्या ४ वजन एक तोळा किं० रु० २४
कानातील बाळ्या सोन्याच्या ४ वजन ६ मासे किं० रु० १२
कानातील बहादुऱ्या २ सोन्याच्या वजन मासे २ किं० रु० ३
गळ्यातील कंठा चांदीची वजन तोळे ६ किं० रु० ४॥
हातातील चांदीचे छल्ले ४ वजन तोळे ३ किं० रु० २।
गळ्यातील सांखळी चांदीची वजन तोळे १२ किं० रु० ० ॥
दुहेरी गळसरी सोन्याची व गुंजाऊमणी सोन्याचा वजन मासे ६ किं० रु० १२

११९। एकूण रुपये

येणें प्रमाणें वरील डागीनें ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसांचे आंत मला आणून देऊन माझी पावती घ्यावी. तसें तूं न केल्यास डागीणे परत मिळण्याबद्दल कायदेशीर तजवीज केली जाईल. वरील डागीण्याची किंमत व या नोटीशीचा खर्च तुझे पासून घेतला जाईल. कळावे ता० २८।१०।१९११ इ० दस्तूर रामचंद्र रमाकांत मलकापूरकर

सही

तुकाराम सखाराम पोवार निशाणी खुद हातची असे.
रा० रामतीर्थ ता० दर्यापूर

नो० नं० ४७८

... दर्शीर आहे ... घरटाव करण्याची ... तिचा वरील स्थावर राहणार नाहीं. तसेंच लोकास कळविते जिनगी माझी घ ... हमराजी इजपासुन ... खरेदी वगैरे करून घेऊन ... त्याम ते सर्व व्यवहार रद्द असून ... योग्यती कायदेशीर तजवीज केली जाई ... तारीख ३।११।११ इसवी

तानाई मर्द हंमराजी राहणार नापगांव ता ... आज मुक्काम ...

नो० नं० ४८१ ... खुद आंगठा

जाहिर नोटीस

... लोक व सेट सावकार यांसः—

Notice.

Is hereby given that the following show and sports will be held at Mangrulpir District Akola, during the Coronation festivities on the dates specified against each.

PRIZES WILL BE AWARDED AS FALLOWS:—

From Berar only.

		1st prize	2nd prize
8-12-1911 From 3 P. M. to 4 P.M	Best Horse show ... Berar breed	Gold medal worth Rs. 25	Gold medal worth Rs. 15
8-12-1911 From 4 P. M. to 5 P. M.	Horse race one mile	—Do—	—Do
8-12-1911 From 5 P. M. to 6 P. M.	Bicycle slow race half a mile.	—Do—	—Do—

1 The prizes for above will be distributed on 9th December 1911 at 6 P. M.

2 Persons desiring to attend are requested to inform the undersigned not later than 30 November 1911 so that the arrangements may be made for their lodging and boarding which will be free of charge.

3 Arrangements will be made for supply of grass, gram etc. for the horses etc. on payment of charges.

4 A programme of festivities, sports etc. has been drawn up and there will be amusements from 7th to 12th December 1911 in shape of sports, races, Drama, fireworks, illuminations, procession etc. etc.

5 Mangrulpir is free from all the epidemics amongst men and cattle.

Dated Mangrulpir
1st November 1911

D. A. Deshpande
Tahsildar
and president of the
Corronation Committee
Mangrulpir.

Notice N. 479

नोटीस.

या नोटिशीनें सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं खालीं दिलेप्रमाणें प्रदर्शन व खेळ तालुके मंगरुळ जिल्हा आकोला येथें कारोनेशनचे उत्सवांत खालीं तारखेस दिलेप्रमाणें करण्यात येतील व बक्षीसें खालील प्रमाणें दिली जातील.

फक्त वऱ्हाडा करीता.

तारीख	वेळ		पहिलें बक्षिस	दुसरें बक्षिस
८-१२-१९११	दुपारीं ३ ते ४	वऱ्हाड खानदानीचा उत्तम घोडा.	पंचाविसरुपयाचें सोन्याचें पदक	पंधरा रुपयाचें सोन्याचें पदक
”	” ४ ते ५	घोड्याची शर्यत एक मैल	सदर्हू	सदर्हू
”	” ५ ते ६	बायसिकल हळू चालविण्याची शर्यत. अर्धामैल	सदर्हू	सदर्हू

१ बक्षिसें तारीख ९ दिसेंबर १९११ रोजीं संध्याकाळीं ६ वाजतां दिलीं जातील.

२ हजर राहूं इच्छिणार लोकांस विनंती आहे कीं त्यांनीं खालीं सही करणार यांजकडेस ३० नोवेंबर १९११ चे आंत सुचना केली पाहिजे म्हणजे त्यांचे उतराची आणि जेवणाची सोय खर्च न घेतां केली जाईल.

३ घोड्या करितां गवत, हरबरे वगैरे सामान पैसे घेऊन पुरविण्याचा तजविज केली जाईल

४ उत्सव व खेळ यांचा प्रोग्राम काढला असून तो ७ ते १२ दिसेंबर १९११ पर्यंतचा आहे त्यांत खेळ, शर्यती नाटक, बारुदकाम, दिपोत्सव, मिरवणूक इत्यादि इत्यादिकांचा समावेश होईल.

५ मंगरुळपीर येथें मनुष्यावर अगर जनावरावर रोगराई मुळींच नाहीं.

मुक्काम मंगरुळपीर
तारीख १ नोवेंबर १९११.

दत्तात्रय अंबादास देशपांडे तहशिलदार
आणि प्रेसिडेंट, कारोनेशन कमिटी
मंगरुळपीर. नो० नं० ४८०

नोटीस

नोटीस बेशमी राधा मर्द हंबीरजी गांवडे राहणार नांयगाव तालुके दारव्हा इजला --

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुझा व माझा नवरा हंमराजी वल्लद गंभीरजी गांवडे राहणार नायगांव तालुके दारव्हा हा गेल्या पोळ्याचे आधीं मयत झाला. त्याची मी पहिली मोहतीराची व तूं लहान मोहतीराची अशा दोघी बायका आहो. मयत हंमराजी यांनीं मिळविलेली स्थावर जंगम इस्टेट खालीं लिहल्या प्रमाणें.

नायगांव ता० दारव्हा येथील निशाणी आंब्याचे शेत अजमासें १० तिफणचे त्यांतील आंब्याचें झाडें २७ त्यासुद्धां

घर १ कवेलुचें.

कोठा १ आवारासमेत.

जंगम मालाचा तपसील येणें प्रमाणें:--

बैल ८.

ज्वारी खंडी १४.

म्हैसी २.

गाय १.

गोऱ्हे ३.

खाचरें ४

गाडी १ व घरांतील भांडाकुंडी वगैरे.

रामगांव तालुके दारव्हा येथील शेतें ७. व घर एक कवेलूचे विहिरीसुद्धां

गांव तालुके मुर्तिजापूर येथील शेतें तीन व घर कवेलुचें

घोटी तालुके मंगरुळ येथील शेतें. दोन आंब्याचीं झाडें ४ विहिरी त्यासुद्धां व घर टीनाचें तत्त्वासुद्धां.

ह्या प्रमाणें स्थावर जंगम इस्टेट माझा व तुझा नवरा हंमराजी यांनीं मिळवलेली असून वरील सर्व जिनगी माझे ताब्यात आहे. व खालीं लिहिलेली मयत हंमराजीची जंगम जिनगी दागदागीनें व नगदी रुपये तूं घेऊन बसली आहेस तिचा तपशील येणें प्रमाणें

करदोडे २ चांदीचें वजन अजमासे तोळे. १००

सोन्याची मुदी वजन तोळे २॥

बाळी सोन्याची मोत्यासुद्धां वजन तोळा १

गळ्यांच्या गरसोळ्या २ पांचपदरी पदका सद्धां सोन्याच्या वजन अ० तोळे १०

साध्या पदकाच्या गरसोळ्या २ सोन्याच्या वजन तोळे ५

नथा ४ नाकांतील साध्या २ व मोत्याच्या दोन चारी मिळून वजन तोळे ४

तोड्याचा जोड एक चांदीचा वजन तोळे १२५

गेंडवाळ्या चांदीच्या अ० वजन तोळे ४०

करदोडा साखळीचा अजमासें वजन तोळे ३०

कोपरकडे हातांतील वजन अजमासें तोळे ५०

बाळ्या कानांतील सोन्याच्या वजन तोळे २

कडी हातांतील ४ चांदीचें अजमासें वजन तोळे ३५

पाटल्या हातांतील वजन तोळे १०

साखळी तोडे २० ची.

हसोळी चांदीची अजमासें वजन तोळे २०

नगदी रुपये १५० फकीर मामा राहणार रामगांव याजकडून शेतीच्या स्वामित्वाबद्दल आले ते.

१०० रुपये किसनगीर याच्या जावयानें हंमराजीपासून शेत विकत रुपये ५०० स घेतलें त्यापैकीं आलेल्या रकमेपैकीं रुपये १००

ह्या प्रमाणें जंगम जिनगी तूं घेऊन बसली आहेस. वरील जिनगी मयत हंमराजी यांनीं मिळविलेली असल्यामुळें तिजवर तुझा एकटीचा हक्क नाहीं ती विकण्याचा तुला हक्क नाहीं. तुला हंमराजी पासून संतती झाली नाहीं व मलाही संतती झाली नाहीं. फक्त तुला आधले घरची एक मुलगी आहे. परंतु त्या मुलीचा हक्क वरील जिनगीवर नाहीं तरी ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत वर लिहिलेले दागदागीने व नगदी रुपये याची पंचा समक्ष वाटून निम्मे मला द्यावे व निम्मे तूं घ्यावे. या उपर वरील जंगम जिनगी दागदागीनें तूं कोणास विकशील किंवा त्याची अफरातफर करशील तर कायदेशीर तजवीज करून नुकसान भरून घेतलें जाईल. तसेंच वरील सर्व स्थावर शेतें व घरें सर्व मयत हंमराजी याचीं मिळवलेली असल्यामुळें त्याजवर तुझा एकटीचा हक्क नाहीं तरी स्थावर मालही तूं कोणास गहाण खरेदी वगैरे देऊं नये या उपर तूं कोणास गहाण खरेदी करून देशील तर तो सर्व व्यवहार रद्द असून त्याबद्दल कायदेशीर तजवीज केली जाईल वरील स्थावर जंगम इस्टेटींत तुझा निम्मे हिस्सा व माझा निम्मे हिस्सा कायदेशीर आहे पण तुझी इच्छा दुसरा घरठाव करण्याची दिसते. तरी तूं दुसरा नवरा करून जाऊ नये व मीही जात नाहीं दोहेपैकीं जी दुसरा नवरा करील तिचा वरील स्थावर जंगम जिनगीवर हक्क राहणार नाहीं. तसेंच या नोटिशीनें सर्वत्र लोकास कळविते [illegible] वरील स्थावर जंगम जिनगी माझी [illegible] पण रावत राधी मर्द हंमराजी इजपासुन [illegible] आहे गहाण व खरेदी वगैरे करून घेण्या [illegible] व्यक्ति घेतल्यास ते सर्व व्यवहार रद्द असून [illegible] सवरलेल्या योग्यती कायदेशीर तजवीज केली जाईल [illegible] असून अरे- तारिख ३१।११।११ इसवी [illegible] पडतें

ताराबाई मर्द हंमराजी [illegible] आढ-
राहणार नायगांव [illegible] कोणत्या
आज मुक्काम [illegible]
नो० नं० ४८१. नि० खुद आंगठा

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोक व सेट सावकार यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून या जाहिर नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं माझी चुलती नामे आपाई मर्द उदेभान पाटील व माझी भावजई नामे कोंडाई मर्द जैराम पाटील उभयतां राहणार कुपट तालुके बाळापूर जिल्हा आकोला यांना कळवितों कीं माझा चुलता व भाऊ मरण्यास आज सुमारे दोन वर्षे झालीं व त्याचा मी वारस आहे. तर त्यांचा स्थावर जंगम इस्टेट कोणी त्याचे जवळून गहाण, खरेदी किंवा विकत घेऊं नये आणि कोणत्याच प्रकारची त्यांच्याशीं देवघेव करू नये केल्यास त्याचा तो जबाबदार राहील कळावें तारीख ३१।१०।११ इ. सही

मारोती वा उकाजी पाटील
रा कुपट ता० बाळापूर
नो. नं. ४८२ निशाणी हातचा आंगठा

नोटीस

नोटीस बेशमी [illegible] वल्लद अवधुत पाजने पाटील [illegible] भाडी तालुके व पोष्ट मलकापूर यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुम्हांस मी २००० रुपयाचे ताबेगहाणखत लिहून दिलें आहे सदरहू ताबेगहाणाप्रमाणें सर्व रकम मी गांवातील चार पंच लोकांसमक्ष घेण्याविषयीं तुम्हांस म्हटलें असतां तुम्ही रकम घेत नाहीं असें सांगितलें. त्यावरून मी तुमची रकम महंमद शरीफ मुसलमान वस्ती गोन्हापूर तालुके मलकापूर यांजकडे ठेविली आहे ती ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचें आंत घेऊन मजला ताबेगहाणाबद्दल भरपावती देऊन सालमजकूरच्या उभ्या पिकासुद्धां जमीन माझे ताब्यात द्यावी. ह्याप्रमाणें न केल्यास दावा करून कायद्याप्रमाणें तजवीज केली जाईल व या नोटिशीचा खर्च व कोर्ट खर्च तुम्हांस द्यावा लागेल कळावे तारिख ३।११।११

सही

गुलाब वल्लद मिसाराम धी दस्तुर खुद राहणार चांदूरबिस्वा
नो. नं. ४८३

वर्तमानसार.

कलकत्ता हायकोर्टाचे एक हिंदी जज्ज वसुमति' नांवाच्या साप्ताहिक बंगाली पत्रावर एक लाख रुपयांचा अब्रूनुकसानीचा दावा आणणार आहेत असें समजतें.

रामपुरच्या नबाबसाहेबांचे जेष्ट चिरंजीव साहेब जादा हसन- अलीखान हे २९ रोजीं मरण पावले.

हून बंगलोरकडे येणारी मेलगाडी बिदाली स्टेशनाच्या बाहेरील रस्त्यावरून वळत असतां एका इसमास इंजिनाचा धक्का लागून तो इंजिनाखालीं चिरडून मरण

...थी वगैरे ठिकाणांहून बंडाचे ठिकाणीं जाण्याकरितां निघण्याचे ऐन वेळीं बादशाही सैन्यानें पाय मागें घेतला व गाडींत बसण्याचें नाकारिलें. आह्मास लोकनियंत्रित राज्यपद्धति द्या अशी त्यांनीं मागणी केली. ताज्या बातमीवरून समजतें कीं, चीनच्या बादशहांनीं एक फर्मान काढून आपल्या आजपर्यंतच्या आगळीकीबद्दल माफी मागितली आहे व ज्यांत फक्त लोकरक्षीय प्रतिनिधि असतील व ज्यांत सरदार किंवा ...डे लोक बिलकूल असणार नाहींत असें प्रधानमंडळ रचण्याचें कबूल केलें आहे. फर्मानामध्यें बंडवाले व राजकीय गुन्हेगार यांस माफी देण्यात आली आहे.

बंदरगाझ येथें ता० २९ रोजीं तुर्कोमन लोकांचा जय झाल्याच्या बातमीस रूटरच्या बातमीदाराकडून पुष्टि मिळाली आहे. तुर्कोमन लोकांना रशियन सैन्य व ...कांच्या बोटी यानीं मदत केली असें तो ह्मणतो ! इराणचें सिंहासन पटकावण्याकरिता धडपड करणारे माजी शहा गुमेश-टेपजवळ असल्याची बातमी आहे. एका 'इराणी पाशा'स जलद गोळ्या झाडणाऱ्या दहा 'किकफायरर्स' पाठवून देण्याबद्दल एका जर्मन फर्मला ऑर्डर मिळाली आहे. शनिवारीं एंझेली येथें दोनशें रशियन सैन्य किनाऱ्यावर उतरलें. आणखी १७०० रशियन फौज येऊन मग ही १९०० शिपायांची टोळी तेब्रिझच्या दिशेनें जाणार अशी बातमी आहे.

'नवसरी प्रकाश' पत्राचे संपादक व मालक रुस्तमजी जमासाजी यांस, नवसरी येथील नागरिक मि० नवरोजी देसाई यांची बदनामी केल्याच्या आरोपाबद्दल नवसरीच्या मॅजिस्ट्रेटांनीं गुन्हेगार ठरवून २०० दंड व १५ दिवसांची साध्या शिक्षा फर्मावली. या निकालावर आरोपीकडून अपील करण्यांत येणार आहे. मि. देसाई यांनीं माणेकजी उस्ताद व शापुर गोटला यांजवरील आरोप काढून घेण्याची परवानगी मॅजिस्ट्रेटकडे मागितली होती, ती मॅजिस्ट्रेटांनीं दिली.

वऱ्हाडसमाचार

कार्तिक शुद्ध १५ शके १८३३ दुंदुभिनाम संवत्सरे

सध्याच्या महर्घतेची मीमांसा.

गेल्या अंकांत सध्याच्या महर्घतेसंबंधानें निरनिराळ्या लोकांकडून जीं कारणें देण्यांत येतात त्यांचा सात वर्गांत समावेश करून त्यांचा संक्षेपतः उल्लेख केला. आतां यांतलें एकेक कारण घेऊन त्यांचा शास्त्रीय दृष्टीनें विचार कर्तव्य आहे. पुष्कळवेळां सामान्य लौकिकीदृष्टि व शास्त्रीयदृष्टि यांच्यामध्यें जमीन अस्मानाचें अंतर पडतें. लौकिकी दृष्ट्या विचार करणाराला आकड्यांचें विशेष ज्ञान नसल्यामुळें तो कांहीं गोष्टी गृहीत धरून त्यांच्यावर तर्कज्ञानाच्या साह्यानें तो आपले सिद्धांत स्थापित करूं पहात असतो. पण मूळचा पायाच अशुद्ध व कच्चा असल्यावर त्यावर उभारलेली इमारत मजबूत कशी राहणार? ती डळमळलीच पाहिजे. हिंदुस्थानांतून बाहेर देशीं जाणाऱ्या धान्याचा सध्याच्या महर्घतेशीं संबंध जोडूं पाहणारांचा प्रयत्न कांहींसा अशाच प्रकारचा आहे. हिंदुस्थानच्या महर्घतेचा केवळ लौकिकीदृष्ट्या विचार करणारा मनुष्य आपण गृहित धरलेल्या गोष्टी कितपत साधार आहेत हें मुळींच पहात नाहीं. हिंदुस्थानांतून परदेशीं धान्य जातें ही एक गोष्ट व हिंदुस्थानांत महागाई वाढत्या प्रमाणावर आज कित्येक वर्षे आहे ही दुसरी गोष्ट. येवढ्या वेऊन त्यांच्यामध्यें संबंध तो जोडूं लागतो. हा संबंध स्थापित करण्याइतकी प्रखर कल्पनाशक्तिही त्याचे पाशीं असते. लोकांत अशा सिद्धांतापासून उडणारी खळबळ व मिळणारें विद्वतेचें आणि देशाभिमानाचें सर्टिफिकीट त्याच्या डोळ्यांपुढें नाचत असतें. अर्थात शास्त्रीय दृष्टीनें त्या प्रश्नाकडे पाहण्याची बुद्धि त्याला होत आहे कशाला? पण खऱ्या विद्वानाची व मुत्सद्याची गोष्ट तशी नसते कोणत्याही प्रश्नाची शास्त्रीय दृष्टीनें परीक्षा केल्याशिवाय त्याच्या मनाचें समाधान होत नाहीं. सध्याच्या महर्घतेच्या प्रश्नसंबंधानें लौकिकी दृष्टीनें पुढें करण्यात आलेलीं कारणें सर्वांशानें खरीं नाहींत हें पुढील प्रमाणांवरून दिसून येईल.

हिंदुस्थानांत अलीकडे सालोसाल होणारी धान्याची पैदास व निकास यांचे आंकडे घेतले तर वरील कारणांतली भ्रामकता आपोआप दूर होईल. सन १८९१ सालापासूनच्या तीनवर्षांत हिंदुस्थानांत सरासरीनें ४० कोट हंड्रेडवेट इतका तांदूळ पिकला ही वीसवर्षापूर्वीची स्थिति आतां गेल्या पांच चार वर्षांत सरासरी झालेली पैदास पाहिली तर ती ४३॥ कोटि हंड्रेडवेट आहे. ह्मणजे गेल्या २० वर्षांत ही पैदास सरासरी शेकडा ९॥ नें वाढली. गव्हाची ही अशीच सरासरी घेतली तर असें दिसून येईल कीं ती वर्षापूर्वी १३॥ कोटि होती तर आतां १६॥ झाली आहे ह्मणजे शें. २३ या प्रमाणानें वाढली आहे आतां धान्याच्या निकासाचे आंकडे पाहूं. आपल्या देशांतून लोकांच्या खाण्याचीं धान्यें जीं बाहेर जातात तीं मुख्यतः ज्वार बाजरी, तांदूळ, व गहूं हींच आहेत याही बाबतींत विस वर्षपूर्वीच्या स्थितिची सध्याच्या स्थितीशीं तुलना करून अनुमान काढूं लागलों तर किती तरी विचित्र प्रकार दिसतो! विस वर्षांच्या पूर्वींची ज्वार व बाजरी या धान्यांची निकासाची सरासरी पाहिली तर ती दहालक्ष हंड्रेडवेट होती आतां वीस वर्षांनंतर ती वाढली नाहीं,—तर उलट कमीच झाली आहे! हल्लींची सरासरी नऊ लक्ष आहे. तांदुळाचा निकास पूर्वीं सरासरीनें दरवर्षी दोन कोटि पंचाण्णवलक्ष असे; आतां जवळजवळ चारकोटी गेली आहे. पण याचा बचपा गव्हांत निघाला आहे. वीस वर्षांपूर्वी दरसाल एक कोटि ८१ लक्ष ० गहूं बाहेर जात असे, तो आतां फक्त दीडकोटी हंड्रेडवेट जातो ह्मणजे शें० ७० या प्रमाणांत हा निकास कमी झाला आहे. आमचे देशांत तांदूळ व गहूं हीं दोन मुख्य खाण्याचीं धान्यें, व महाराष्ट्र दक्षिण महाराष्ट्र, मध्यप्रांत आणि मध्यहिंदुस्थान यांत कांहीं ठिकाणीं ज्वारी व कांहीं ठिकाणीं बाजरी हीं गोर गरीबांचीं व मध्यम स्थितीच्या लोकांची धान्यें आहेत. यांची पैदास गेल्या वीस वर्षांत वाढली आहे, त्यामानानें निकास वाढती असती, तरी त्यामुळें आमच्या देशाचें नुकसान झालें असें ह्मणतां आलें नसतें. पण निकासाचें प्रमाण वाढलें नाहीं इतकेंच नाहीं, तर उलट कमी झालें आहे. असा वास्तविक प्रकार असतां शहाणे सुर्ते लोक दरसाल धान्याची निकास वाढत्या प्रमाणावर आहे आहे व त्यामुळें हिंदुस्थानाला दारिद्र्य येऊन महागाई होत चालली आहे असा निष्कारण बोभाट करीत आहेत. तेव्हां याला काय ह्मणावें तें आह्मास कळत नाहीं.

खोटीं नाणीं कशीं ओळखावीं?

अलीकडे खोटीं नाणीं फार झाल्याचा बोभाट फार ऐकूं येतो. अशी खोटीं नाणीं ओळखण्याच्या पुढील खुणा मुंबई इलाख्यांतील इन्स्पेक्टर जनरल ऑफ पोलीस मे० एम कनडी साहेब बहादुर यांच्या 'गुन्हेगार जाती' या पुस्तकांत दिल्या आहेत त्या विशेष उपयुक्त होतील असें दिसल्यावरून त्या येथें देत आहों. (१) संशयित नाण्याचा त्याच प्रकारच्या दोन (एकनव्हे) खऱ्या नाण्याशीं पडताळा पहावा. [२] खोटें नाणें दगडावर चांगलें वाजत नाहीं. [३] खोट्याचा रंग पिवळसर किंवा शिशाप्रमाणें मलीन असतो. कित्येकांना मात्र विशेष जिल्हई असते. (४) खोट्याची कड सारख्या जाडीची नसते; शिवाय तिला थोडासा बाकही असतो (५) सन १९०४ च्या नंतरच्या नाण्यांना कडेवर १५० सरळ दाते असतात खोट्या नाण्यांचे दाते जगतो तिरपे असून ते एकसारखे नसतात. (६) खोट्या नाण्याच्या भोंताल कडांवरचे रेषे ओबडधोबड असतात; एकसारखे व सारख्या अंतरावर नसतात. ७ अक्षरें छाप अगर पुसलेल्या दुहेरी रेषा असल्या ह्मणजे नाणें संशयास्पद समजावें. ८ खोट्यावरचीं अक्षरें खऱ्यापेक्षां पातळ असतात. ९ छापाव्यतिरिक्त जागा मऊ नसली किंवा तिच्यावर डाग असले ह्मणजे नाणें संशयास्पद समजावें. १० खोट्याचा कडा मऊ नसतात. ११ वरें ओतीव नाणीं खोटीं समजावीं त्यांचा पृष्ठभाग दाणेदार किंवा अतिबारिक छिद्रांनीं व्याप्त असतो १२ वरीलपैकीं निदान दोन तरी दोष ज्या नाण्यांत असतील तें नाणें खोटें समजावें.

अंतरीक्ष

सध्यां अंतरीक्षाकड लोकाचें स्वाभाविकच लक्ष अधिक जातें. आकाश निर्मळ असतें. सूर्योदयीं व अस्तमानीं, संध्याकाल क्षितिजाच्या भागास अत्यंत शोभि... तांब्र, सुवर्ण, नील, अस्मानी इत्यादि रंगांचे मनोहर देखावे पाहणाऱ्यांचे डोळे अगदीं तृप्त करून सोडतात कधीं कधीं सूर्य मेघा आड होतो तेव्हां त्याच्या प्रभेचे बहुविध प्रवाह निरनिराळ्या मेघाच्या उदराबाहेर पडतात आणि सर्वत्र हृदयंगमता वाटूं लागते पृथ्वीवरील वनदेवी देखील आपल्या तजस्वी हिरव्या पिंवळ्या सृष्टीनें वरील अंतरिक्षाचें प्रतिबिंबच उमटवीत आहे असा भास होतो.

रात्रींचें आकाश देखील तितकेंच मनोरम आहे. रोहिणीच्या चिमव्या मधील अंतिम तेजस्वी ताऱ्याच्या उत्तर भागाला मंगळ हा ग्रह फार शोभा देतो. मंगळाची आकृति हल्लीं प्रमाणें मोठी पुष्कळ वर्षांनीं दिसत आहे. पृथ्वीच्या अगदीं समीप असून त्याच्या त्या ताम्र प्रभेनें आसमंत भाग अगदीं प्रकाशित दिसत असतो. रोहिणीच्या वर पश्चिमेकडे कृत्तिकेचा नक्षत्रपुंज अंधकपणें चमकत असतो आणि त्याच्या उत्तर भागाला शनीचा ग्रह दररोजची चांगला दृश्य असतो. तो दुर्बिणीच्या साह्यानें पाहिला तर या दूरवर्ती तेजोगोलाची मौज मनाला अधिकाधीक वाटते. रोहिणीच्या आग्नेय बाजूला मृगशीर्ष, व्याध व तसेच पहिल्या प्रतीचे इतर तारे हे पहिल्या रात्रीं पृथ्वीवर तेजाची वृष्टि करीत असतात. उत्तर रात्रीं जसजसा हा तारकापुंज शिरोभागीं येऊन पश्चिमेस कलूं लागतो आणि मघाचा चौक, पूर्वा, उत्तरा इत्यादि नक्षत्रें बरवर येत ... शेवटीं शुक्रोदय होतो आणि शुक्राच्या प्रात प्रभेनें सर्वत्र मंद चंद्रप्रकाश पडल्यासारखा वाटतो तेव्हां उत्तरा नक्षत्राच्या ईशान्य कोनाला शेंडे नक्षत्र दिसूं लागतें. हा धूमकेतु तेजोमय शिखेचा दिसत नाहीं. हॅलेच्या धूमकेतू प्रमाणें याचा फराही विस्तृत व लांबवर फरफरत नाहीं. तथापि या धूमकेतूकडे पाहतांना हा विस्मय उत्पन्न करणारा हुना पृथ्वीगोलाला सौख्यदायक होवो असा संकल्प मन करूं लागतें. हल्लीं पाहटेला मंगळ, शनि, शुक्र व धूमकेतु हीं पाहण्याच्या आतुरतेनें ब्राह्म मुहूर्तीं लोक उठूं लागले आहेत आणि त्या प्रभात कालाच्या वीर्यदायी तेजस्वितेनें शरीरप्रकृतीचें सौख्य उपभोगूं लागले आहेत अशी ही उत्कृष्ट संधि !

प्रगती.

(दिगंबरी जैनांचें देवस्थान).

धर्मप्रवृत्ति जागृत होत असल्याविषयीं सर्व बाजूंनीं सुचिन्हें दिसत आहेत. वर्तमान काल हीच गोष्ट प्रमुखपणें सांगत आहे. आमच्या प्रांताच्या दिगंबरी पंथाच्या जैन मंडळींनीं हा कालक्रम आपल्या सार्वजनिक वर्तनांत नुकतांच व्यक्त केला ही मोठी आनंदाची गोष्ट होय. गेल्या कार्तिक शुद्ध ६ व ७ या दोन तिथींस खामगांव मुक्कामीं त्या मंडळींची जाहिरसभा भरली होती. नागपूर, उमरावती, मूर्तिजापूर, कारंजा, इलिचपूर, अंजनगांव, मलका[illegible] वगैरे. विहिगांव, रिसोड, शिरपूर, वाशीम, डोणगांव, हराळ, इत्यादि गांवाहून सुमारें २०० गृहस्थ जमले होते. सर्वांचें स्वागत व पाहुणचार राजेशाही थाटावर खामगांवचे वृद्ध सद्गृहस्थ रा. रा. शामलाल शेट यांनीं ठेविला होता. सभेचें अध्यक्षस्थानीं त्यांचेच चिरंजीव राजश्री हिरालाल शेट हे [illegible] शिरपूर येथील प्रसिद्ध देवस्थानाची सुधारणा करण्यासाठीं सभा भरली होती. नागपूरचे धर्मगुरू पंडित रामभाऊ यांनीं नवीन पद्धतीवर देवस्थानें चालविण्याचा संकल्प मंडळापुढें मांडला आणि तो सिद्धिस नेण्याच्या दिशेनें रा. रा. रतनजी रामजी बेलाडे, जयकुमार चवरे वकील, नथुसा पासुसा, मोती संगई, शामलाल शेट इत्यादि गृहस्थांनीं आपल्या सुविचारांनीं सर्व सभासदांचीं मनें वळविलीं आणि या सत्कार्यासाठीं जी गंगाजळी स्थापित केली तिच्यामध्यें ९ गृहस्थांनीं शेती दान केली आणि प्रत्येकाच्या शेतीचें उत्पन्न सालीना ८१ रुपये अविच्छिन्न येईल. त्या शिवाय ७००।८०० रुपये सालिना वर्गणी देण्याच बहुतेकांनीं आपापल्या शक्ती प्रमाणें कबूल केलें आहे. हीं जैन मंडळी श्रीमंत आहे आणि प्रस्तुत नेमलेल्या व्यवस्थापक मंडळाचे सेक्रेटरी आमच्या आकोल्याचे हायकोर्ट वकील रा० रा० जयकुमार चवरे हे आहेत. प्रारंभ फार उत्तम झाला आहे आणि तेव्हां ही सत्कृती आपल्या आनंददायक फलभारानें लोकांच्या दृष्टीपुढें चमकत राहील असा आह्मास पूर्ण भरंवसा आहे.

विद्यापरिषद्.

[illegible]ना प्रमाणें उमरावती येथील हिंदू [illegible] दिवाणखान्यांत यंदाच्या परिषदेला [illegible] रा० रामचंद्र सदाशिव लेले [illegible] आसिस्टंट इन्स्पेक्टर, वऱ्हाड यांनीं आपल्या प्रास्ताविक संभाषणानें केला. रा० रा० इव्हान्स इन्स्पेक्टर हे पितृनिधना मुळें विलायतेस गेल्यामुळें त्यांच्याकडे अध्यक्षस्थान साहजिकच आलें. राजश्री लेले यांनीं प्रारंभीं विद्याखात्यापुढें असलेल्या बहुविध प्रश्नावर चांगलो भवति न भवति करण्या विषयीं प्रोत्साहनपर संभाषण केलें आणि प्रस्तुत विद्यादाना संबंधानें क्रांतिकारक विचार प्रसृत आहेत यांचा योग्य उहापोह होईल अशी उमेद प्रदर्शित केली.

या नंतर शिक्षक मंडळी व डेपुटी इन्स्पेक्टर मंडळी आपापल्या बाजूंच्या विषयांची चर्चा करण्यासाठीं निरनिराळी झाली.

शिक्षक मंडळीपुढें बहुविध विषय विचारासाठीं आले होते. राज्याभिषेकाच्या मंगल दिवस शालागृहांमधून साजरा करण्या संबंधानें एक उत्तम व मनोवेधक संकल्प प्रथम करण्यांत आला. सर्वानुमतें आनंदोद्गार असा निघाला कीं त्या दिवशीं प्रातःकाळीं सर्व विद्यार्थी शाळांतून जमतील, त्यांच्यापुढें श्रीमंत चक्रवर्ती जार्ज व त्यांची पत्नी यांच्या तसबिरा अनावृत करण्यांत येऊन त्या पुष्पहारांनीं आलंकृत होतील, बोधपर उपदेश करण्यांत येऊन राष्ट्रीय गीताच्या जयघोषांत विद्यार्थी आपापलें पदक पोषाखाच्या वक्षस्थळीं लटकावून आनंदानें परततील नंतर सर्व विद्यार्थी जनसमूहाच्या छाबिन्याबरोबर समारंभानें खेळाच्या मैदानांत खेळूं लागतील आणि त्यांस खाऊ देण्यांत येईल.

(२) तेलगु[illegible] तरतीत विद्यार्थ्याला सहा सहा महिन्यानीं वरच्या इयत्तेमध्यें घेण्यांत यावा अशी एक सूचना होती. रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांचा अभिप्राय कळविण्यांत आला कीं अशा कुशाग्रबुद्धीचा विद्यार्थी वरील इयत्तेंत वर्षनगपूर्वी न चढवितां त्याच्या ग्राहकशक्ती अधिकाधीक खोल नेण्याकडे प्रयत्न होईल तर विशेष बरें. पण शिक्षकमंडळीनें बहुमतानें ठरविलें कीं तीव्रबुद्धि दिसली तर विद्यार्थी वरच्या वर्गाबरोबर चालण्यासारखा असला कीं त्याला विशेष परवानगी घेऊन वरच्या इयत्तेंत घालावा या साठीं शाळाखात्याच्या म्यानुअलमध्यें फेरफारही करण्याविषयीं सूचना करावी.

(३) विद्यार्थी चांगले वाईट गुणानुक्रमानें निवडून काढावे, आणि चांगले तेवढे एका टोळींत घालून बाकीच्या गाळ शिष्यांचा एक निराळा कंपू करावा अशा विषयींची सुचना नंतर निघाली. तेव्हां राजश्री आण्णासाहेब महाजनी यांचा वरील प्रकारचा विचार पसंत पडला नाहीं, कांकीं इतका निवड करण्याचें काम फार दुर्घट असून शिक्षकांस त्यारितीनें शिक्षण देणेंहि कठीण आहे. सध्यांचा सरसकट मध्यमश्रेणी विद्यार्थी एकत्र करण्याची पद्धति अधीक फायदेशीर ठरली.

४) विद्यमान शिक्षणपद्धतीचे दोष पुष्कळ आहे तथापि शिक्षकांच्या अटोक्या बाहेरच्या गोष्टी ह्मटल्या ह्मणजे (१) ठराविक अभ्यासक्रमाचा दोषमूलक प्रकार व लांबलचकपणा (२) विद्यार्थ्यास शाळेला नित्यनेमानें पाठविण्याविषयी पालकांची अनास्था, (३) प्लेगामुळें होणारी दाणादाण, व (४) इंग्रजी भाषेच्या द्वारें शिक्षण.

वरील पैकीं १ ली गोष्ट सब. कमिटीकडे विचारासाठीं पाठविण्यांत आली.

(५) विद्यार्थ्याला परीक्षेला देण्यापूर्वी त्याची हजिरी ठराविक पाहिजे असा जो जुना नियम आहे तोच विशेष पसंत ठरला.

(६) प्लेगाच्या दिवसांत खेड्यापाड्यांच्या शाळा बंदच ठेवाव्या लागतात, व त्याशिवाय गत्यंतर नाहीं. हायस्कुलें, मिडलस्कुलें, व मोठ्या मोठ्या मराठी शाळा प्लेगाच्या संसर्गापासून दूर अशा स्थळीं भरविणें शक्य असतें आणि त्यासाठीं तेवढ्या शाळा भरविण्याची व्यवस्था चालू व्हावी.

(७) 'वऱ्हाड शाळापत्रक' चांगल्या मासिकाच्या दर्जाला आणण्यासाठीं त्याच्या प्रकाशकांला व त्यांत लेख लिहिणारांस कांहीं द्रव्यलाभ असावा व ही द्रव्याची उभारणी करण्याचा प्रश्न पांच पंचाकडे सोंपविण्यांत आला.

हायस्कूलें व आंग्लो—व्हर्नाक्युलर शाळा यांच्या हेडमास्तरांची एक सब-कमेटी निराळी भरली होती. २० हेडमास्तर हजर असून अध्यक्ष रा. रा. रघुनाथ वामन देवभानकर हे होते. प्रथमतः इंग्लिश-- मराठी शाळांमधील शास्त्रीय विषय शिकविण्याचीं उपकरणीं पुरेशीं नसतात व पुष्कळशा शिक्षकांस हीं उपकरणीं वापरण्याची माहिती नसते. ही अडचण मोठीच आहे. २६ शाळा पैकीं फक्त ३।४ शिक्षक शास्त्रीय शिक्षण मिळालेले आहेत. उपकरणीं वापरण्याची कला शिकण्यासाठीं शिक्षकास हायस्कुलांत कांहीं दिवस पाठवावें असा विचार ठरला.

शास्त्रीय शिक्षण प्रयोगद्वारा व पुस्तकद्वारा समसमान चाललें पाहिजे आणि विद्यार्थ्यांस आपल्या विषयाची माहिती चांगली होण्यासाठीं अभ्यासक्रम थोडा लहान पाहिजे [illegible] यांच्या परिक्षा Science मध्यें अधिक घेतल्या पाहिजेत. या रितीनें विद्यार्थ्यांस या विषयाची महती चांगली कळून येईल.

शाळांतून नाना खेळ खेळणें ही अवश्यक गोष्ट असावी. तसें करण्यानें विद्यार्थ्यांच्या मनात खेळापासून पुष्कळ सद्गुण उदयास येतात. प्रत्येक शालागृहाला खेळाचें मैदान अवश्य पाहिजे व जेथें तें नसेल तेथें तें मिळविण्याचे प्रयत्न केले पाहिजेत. क्रिकेट फूटबाल हॉकी हे श्रीमंती खेळ सर्व वर्षभर चालूं ठेवण्या पेक्षा देशी आट्यापाट्या, खोखो वगैरे खेळ सुरूं करण्यात यावेत.

फीचे दर वाढल्यामुळें असा अनुभव आला कीं इलिचपूर शहरांतील उर्दु शाळेंतील १०, तसेंच आकोल्याच्या उर्दू शाळेंतील ७ व कारंजाच्या शाळेंतील ८ अशा २४ विद्यार्थ्यांनीं शाळा सोडल्या आहेत.

चित्ररेखन, Science, बीजगणित हे विषय मिडल शाळांतून चालू कल आहेत हें खरें पण हा बोजा विद्यार्थ्यांवर फार भारी पडतो. यापेक्षां निराळ्या अभ्यासक्रमाची नवी योजना रचण्यास एक सब-कमिटी नेमण्यांत आली. पण ही योजना अंमलांत येईपर्यंत इतिहास, भुगोल, Science व संस्कृत हे विषय देशी भाषेतूनच शिकविण्यासाठीं सूचना वरिष्ठाकडे धाडण्यांत आली.

इनस्पेक्टर मंडळींनीं जे ठराव केले ते सर्व इनस्पेक्टर साहेबाकडून आलेल्या सुचना संबंधानें आहेत. सृष्टीनिरीक्षणाच्या द्वारें शिक्षण देण्याच्या पद्धतीची माहिती पुष्कळशा शिक्षकांस नसते तर त्यांस कांहीं दिवस उमरावतीच्या ट्रेनिंग शाळेंत ती विशिष्ट पद्धती शिकविण्याची तजवीज व्हावी. शिशुवर्गाचा अभ्यासक्रम सहा महिन्यांत पुरा होण्यासारखा नाहीं तर त्याची मुदत एक वर्षाची करावी आणि मुंबईकडील क्रमिक पुस्तकें इकडे चालूं व्हावी असा विचार ठरला.

पहिले इयत्तेत मोडी धुळाक्षरें व मोडी वाचन हे विषय ठेवावे; आणि ४ थे इयत्तेत [illegible] गणितांतील व्याजाचें प्रकरण वगळण्यात यावें कारण एवढें गणित एका वर्षाच्या मदतीत पुरें होत नाहीं. या इयत्तेला सर्वसाधारण इतिहास शिकवितात तो कमी करून त्याच्या ऐवजीं मोडकोलिहृत महाराष्ट्र देशाचा सुरूं करावा अशी सुचना होती पण ती शेवटीं नापसंत ठरली.

विद्यार्थ्यांची उंची, छातीची रुंदी व शरीराचें वजन याची नोंद सालोसाल करीत जावी अशा संबंधानें उमरावतीच्या डिपुटी इनस्पेक्टरांची सूचना होती ती सर्वांस पसंत पडली. वरील गोष्टी करण्यासाठीं लागणारीं उपकरणें मुनसिपल फंडांतून व डिस्ट्रीक्ट बोर्डाच्या [illegible] शाळांमधून फीच्या उत्पन्नांतून पुरवि[illegible] पण यावी. ही नवी गोष्ट आहे आणि [illegible] आहे प्रचारानें विद्यार्थ्यांची वाढीची कल्पना [illegible] व्यक्ति[illegible] गल्या रितीनें प्रमाणशीर बसवि[illegible] सवरलेल्या रात्रीचे वर्ग कामकरी लोकांस [illegible] करून अरेलिहितां वाचतां शिकविण्यासाठीं [illegible] पडतें त्याची योजना सर्वांस मान्य असून [illegible] आठ वर्ग १० वाजेपर्यंत असावा, सर्व कोणत्या गृहांत वर्ग भरवावें, रोजचें [illegible] ठेवावा, सामानसुमान शाळेचेंच वापरावे सरकारी बुकें वाचण्यास द्यावीं आणि हेड मास्तरांची सर्वसामान्य देखरेख असावी असें असें ठोंकळ धोरण आहे.

वऱ्हाडला ज्या अर्थी आतां स्वतंत्र आसिस्टंट इनस्पेक्टर ह्मणून अधिकारी मिळाले आहेत त्या अर्थी ए. व्ही. शाळा तपासण्याचें काम डिपुटी इनस्पेक्टरांकडील कमी करण्यासारखें आहे. वरील ठळक गोष्टी दिल्या आहेत बाकीचे ठराव निव्वळ त्या खात्या संबंधानें असल्यामुळें, त्याचा उल्लेख केला नाहीं.

विद्यापरिषदेच्या समाप्तीच्या दिवशीं अध्यक्ष राजश्री लेले यांनीं समारोप फार थोडक्यांत केला. शिक्षक मंडळीचे अध्यक्ष रा. रा. शिवराम हरी गोखले यांच्या सुव्यवस्थित कामगिरीबद्दल तारीफ केली आणि शिक्षकांनीं आपल्यापुढें येणाऱ्या विषयांचें पूर्वावलोकन करून नंतर उहापोह करावा अशी सूचना केली. राजश्री लेले हे कवी व विद्वान आहेत आणि त्यांच्या मुक्तेश्वरी प्रतिभेनें सांप्रतच्या शिक्षणात्मक विषयांचें सिंहावलोकन होईल अशी सर्वांस मोठी उत्कंठा होती पण त्यांनीं ही उत्कंठा रमणीय रितीनें लांबणीवर टाकली यांतही संस्कृत अनुभवाचें अनुक्त वक्तृत्व दिसतें.

विद्यार्थ्यांचे खेळ.

विद्यापरिषदेनंतर गेल्या शुक्रवारीं व शनिवारीं विद्यार्थ्यांचे क्रिकेट, फूटबाल, दोरखंडाची ओढाताण, कुस्त्या इत्यादि खेळ झाले. तरुण मंडळीच्या चेहऱ्यांला वीरश्री शोभा देत होती. मुसलमानी विद्यार्थी विजयी झाले आणि त्यांसच पुष्कळ बक्षिसें मिळालीं ही गोष्ट त्यांस जेवढी भूषणावह आहे तेवढीच हिंदु विद्यार्थ्यांस ईर्षा देणारी आहे. शरीरसंपदा ही राष्ट्राची इमारत होय आणि ती जितकी भव्य व वैभवशाली बनेल तितक्या मानानें इतर राष्ट्रें व आपले राज्यकर्ते नेटिव मंडळींस चाहतील ही गोष्ट आमच्या भावी राष्ट्रीच्या बाळसमुदायापुढें नेहमीं उभी

राहील तर सरकारला शिक्षण पद्धतीत चलन दिल्याचें मोठें श्रेय येईल. ही अंतिम कल्पना विद्यार्थी मंडळीनें चांगली स्वीकृत केली आहे असा आजकडील अनुभव आहे.

शनिवारीं खेळाच्या मैदानांत जंगी सभा भरली होती, आणि अध्यक्षस्थानीं रा. रा. स्लाय कमिशनर हे विराजमान होते त्यांनीं विद्यार्थ्यांस बक्षिसें वाटलीं आणे राव [illegible] भालेराव हेडमास्तर मूर्तिजापूर यांस [illegible] साहेब या किताबाची मदद अर्पण केली, [illegible] खान बहादूर अर्देसर दिनशानीं [illegible] यास सोन्याचें पदक दिलें तेव्हां [illegible] आनंदाचा जयघोष केला. आणि [illegible] साहेब यांनीं सर्वांचें अभि[illegible]ंना डॉ. भाऊराव जोशी व [illegible] यांनीं दिलेल्या व्याख्यानांची [illegible] आणि सर्व्हंट ऑफ इंडियाचे [illegible] रा. द्राविड यांच्या सहकारी पतपेढी [illegible] व्याख्यानाकडे शिक्षक मंडळीनें [illegible] लक्ष लावेल अशी आशा प्रदर्शित केली. गांवोगाव सहकारी पतपेढ्या [illegible] करण्याचें काम शिक्षकांकडून अधिक यशस्वी होण्यासारखें आहे. [illegible] शिक्षकांनीं या उत्कृष्ट कार्याकडे अवश्य लक्ष पुरवावें असें आग्रहपूर्वक सांगितलें. [illegible] प्रिय आहे. सहकारी पेढ्यांचें काय कर्में चांगलें यशस्वी होतें [illegible] दाखविण्यासाठीं त्यांनीं [illegible] पतपेढीचा दाखला दिला. [illegible] त्या कार्याबद्दल तेथील शिक्षक रा० [illegible] सुर्यभान जनजी यांचा सरकारातून [illegible] गौरव शिक्षक वर्गाचें निवेदन [illegible]. शिक्षक मंडळीचें पतपेढीचा [illegible] कळकळीने उत्पाद्याबद्दल आम्ही [illegible] यांचे आभारी आहोत.

[illegible]क पाणी.

यंदां वऱ्हाडचा [illegible] अगदीं मध्यम आहे. पश्चिम वऱ्हाडांत पूर्व भागाचे [illegible] आबादानी अधिक समाधानाची आहे. या [illegible] पावसाळा प्रथम सुरु ठिकाणी [illegible] पण मध्यंतरीं खंड पडल्यामुळे [illegible] पेरे बरोबर साधले नाहींत आणि [illegible] पेरे चांगले साधले पण अवेळच्या [illegible] नक्षत्राचा वादळ हस्त जेरार. [illegible] पश्चात आला तिकडचा [illegible] व कापूस हीं दोन्ही पिकें माघा[illegible]बरीं आहेत. एका महिन्या पूर्वी मना[illegible] पुष्कळ दांतळें असून आतां [illegible] अंदाज आठ आण्याच्या खालीं [illegible] लागत आहे. वरड, मळरान, हलक्या [illegible] जमिनी यांतील पीक वाळून [illegible] झालीं. आपल्या व उत्तरेचे [illegible] पाऊस एकंदर २८ इंच असतो [illegible] सरासरीनें १७ पासून १९ इंच [illegible] पाऊस झाला. बुलढाण्याकडील दशा [illegible] वाढत आहे. यवतमाळ जिल्हा [illegible] सुखी असून तिकडील आबादानी [illegible] आहे. सध्या ऊन दिवसा तापते [illegible] मुळें उभ्या पीकांना आद्रता मिळत [illegible] आणि मळभें वारंवार जमतात [illegible] दंव पडत नाहीं व शुष्कता फारच [illegible] आहे. गुरांना चारा पाहिजे तितका

[illegible] नाहीं आणि पुढेंहि वैरणीचें भाव [illegible] आहे. पाण्याचा पुरवठा [illegible] [illegible] पावसाळा विहिर [illegible] काळजी वाटण्याचा [illegible] आहे. [illegible] [illegible] [illegible] व पोषक [illegible] [illegible] चांगले जोमदार नाहीं। अशि [illegible] दाणा टपोरा न पडतां अगदीं लहान आकाराचा आहे. कापसाचें क्षेत्र २१, १२, ८२१ एकर आहे [illegible] गुदस्ता-पेक्षां शेंकडा १४ या प्रमाणानें कमी आहे व [illegible] [illegible] चढला असून [illegible] जोरदार [illegible] [illegible] [illegible] आहे व [illegible] [illegible] नुकसान आहे. शेतीचें [illegible] नुकसान असून लोकांचा धारवाढ उडालेली आहे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवमान—[illegible] जरी [illegible] सहाडीन झाल्यामुळें [illegible] हवांत अठ आण्यापेक्षा दर [illegible] दोन आण्यांनी कमी कमी वाटत [illegible] कडक पडते व थंडी जोमदार नाहीं. रोगराई नाहीं ही इश्वरी कृपाच होय!

रा. रा. ए. सी. करी डिपुटी कमिशनर बुलढाणा यांना १६ नोवेंबर पासून १२ महिन्यांची रजा मिळाली आहे.

त्या रजेंत रा. रा. काशीनाथ श्रीराम जठार सब डिव्हीजनल आफिसर, खामगांव यांस बुलढाण्यास डिपुटी कमिशनर नेमण्यांत आलें हें कळविण्यांत आनंद वाटतो.

रा. [illegible] ब्रौन असि. कमि. यांस इलिचपूर सबडिव्हीजन [illegible] नेमण्यांत आलें.

अलिशान नामदार राजश्री क्रॅडक चीफ कमिशनर यांस पूर्व बंगालचा लेफ्टनंट गव्हरनर नेमण्यांत येणार असल्या विषयीं आनंदाची बातमी आहे.

यशवंत [illegible] [illegible] आडि० सबजज, आकोला यांना [illegible] येथें बदलण्यांत आलें.

[illegible] श्री [illegible] महाराजांची काल सायंकाळीं मोठी [illegible] निघाली होती. हें [illegible] [illegible] श्रेष्ठ व विस्तृत होत चालेलें आहे ही आनंदाची गोष्ट होय.

श्री गुरुभक्त परायण

हरीभाऊ मराठे

यांचीं पदें

पद चा० भक्तापि मग [illegible]

रासक्रीडा

[illegible] [illegible] [illegible] नन्ना झाले चित्त ॥
पाइ [illegible] तोडि हातीं पैंजण कंठीं घरीत ॥
कानिच्या [illegible] [illegible] नासिकीं [illegible] ॥
वदनानि लाविती [illegible] । [illegible] ॥
बुरख्यांत खोविती [illegible]। [illegible] कंठीं
त्याल्या ॥ १ ॥

मन मोहन मुरली नादें गोपिक वेड्या
झाल्या ॥ ध्रु० ॥

मुरलिचा शद्ब ऐकोनी शंकरीं ध्यान सोडीले ॥
नारदादि ऋषिजन आले गंधर्व थकित झाले ॥
आप्सरादि टकमक पाहती पाताळीं शेष डोले ॥

पशुपक्षी एकच होतां। चंपकादि पुष्प जाती ॥
श्री हरिचें नृत्य पहाती। तन्मय वृत्ती
झाल्या ॥

मन मोहन मुरली० ॥ धृ ॥ २ ॥

एका मागुन एक जाती त्यागून घरदारें ॥
जेवता ग्रास हातांत नाठवे आपार ॥
मंचकीं शय्या केले, पति तैसा [illegible] ॥
बाळ टाकुनि पाळण्यांत। श्वशुर सासू कोण
गणीत। प्रपंचासी मारुनि लाथ। कृष्णांतन
मेळीं [illegible] ॥ मन मोहन मुरली नादें ॥ ३ ॥
श्री हरी वाजवे मुरली पातल्या तेथें नारी ॥
भरताल्या धरती [illegible] घालती मध्यें हरी ॥
आनंदे येउनि मिळती सरिता जेवि सागरीं ॥
प्रेमाचे भरतें येत। भानाला कोणी गात।
[illegible] छंदीं नाचत। केंही पायीं वृति
जडल्या ॥ ४ ॥

॥ मन मोहन मुरली नादें ॥ ४ ॥

पद. रासक्रीडा ॥ चाल ॥ शारदे दास
कामदे० ॥

श्री हरी, यमुनें तिरी मूर्ति गोजिरी, उभी राहिली ॥
आतें [illegible] हरिनें वदनिं मुरलि वाजविली ॥
ते दिनीं, वेणुचा ध्वनी. [illegible]कामिनी, ऐकुनि
मनीं, काम उदेला ॥ मन मोहन पायीं सकल
काम ठेवीला ॥
त्या नारि, अगुणे संचारी, वागतो घरीं,
होउन उदास ॥
किती निघती जाती पाति [illegible] ॥
तो रास, जरा पहावयास, धावनि हव्यास, किती
एक गाती ॥
हावभाव करोनी भवताल्या कामें नाचती ॥
॥ चा० ॥ एक भोवत कारेतां उठली हाति
घास। एक संसारासी विटली।
मनी उदास। कोणी रत्ना भरणी नटली
रगरास। तो रंग, हरीचा संग, करी भाभें।
कीर्ति ऐकता ॥ किति तरलेहो किति तरती
गूण वर्णीता ॥ १ ॥
तो हरी, धरनि [illegible] करी, पापसंहरी, करो
पाहता ॥ किति तरले हो किति तरती गूण
वर्णीता ॥ ध्रु ॥
तो रास, जग पहा यास, बहुत आयास,
[illegible]चा खेळ ॥
एग गोप एक गवळण रचिलें मंडळ ॥
रंग केशरी, बहुत [illegible], एक पिचकारी
करी घेऊन ॥
कि [illegible] निघाति, जाति, येति, हरी पाहून ॥
धाऊन, हरी पाहून, कोणी धाऊन, धरीती
हात ॥
संगीत पखवाज बीन वाजत ॥ चा० ॥
फेकिती रंग केशरीचा हरि वरी। गुलाल
बुक्का कस्तूरीचा परोपरी।
हेत पुरला राधीकेचा महिवरी। रंगांत, प्रभू
संगांत, गोपिकागात, सांडुनी चिंता। किति
तरले हो० ॥२॥

॥ अभंग चा० रुपपाहता लोचनी ॥

काया वाचा आणि मन। पायीं करितो अर्पण ॥
तारि तारि मज दीना। दीन बंधू नारायणा ॥
इंद्रियाचें जें गमन। निश्चयेंसी कृष्णार्पण ॥
मन बुद्धि तूझे करीं। दान देतो दास हरी ॥१॥
॥ अभाग्याने घरीं बाबा कामधेनु आली ॥
॥ गोकुल वासि धन्य सारे गोपाळाचे छंदें ॥
॥ जनीं वनीं कृष्ण भरला नाचति आनंदें ॥ धृ ॥
॥ धन्य ती यशोदा पुढें वेढ़ान विघरति ॥
॥ स्तन पान देतसे ज्याचे गुण वेद गाती ॥ १ ॥

॥ गोकुल वासि ॥ धृ ॥ धन्य नंद राय ज्याचा
बाळ हरि झाला ॥
धन्य ते गोपाळ ज्याच्या सवें केला काला ॥ २ ॥
॥ धन्य त्या गोपिका हरि चरणीं रत झाल्या ॥
॥ धन्य ती पूतना हरिलागीं देह दीधला ॥ ३ ॥
॥ धन्य ती यमूना जिचे ठायीं देव खेळे ॥
॥ गोधनें चारितां मिळवी गोपाळांचे मेळे ॥ ४ ॥
॥ धन्य ते पाषाण स्थिरचर अवघे झालें ॥
॥ हरी ह्मणे धन्य ज्याचे मुखीं नाम आले ॥ ५ ॥

॥ अभंग ॥

॥ धन्य ते गोकूळ धन्य नंदराणी ॥
॥ जेथें चक्रपाणी रांगतसे ॥ १ ॥
॥ धन्य नंद राजा, धन्य त्याची प्रजा ॥
॥ वैकुंठीचा राजा वत्सेचारी ॥ २ ॥
॥ धन्य त्या गोपिका धन्य त्यांची भक्ति ॥
॥ भागवतीं युक्ति शुकाचार्ये ॥ ३ ॥
॥ धन्य गोकुलवासी धन्य ते [illegible] ॥
॥ परब्रह्म खेळ खेळे त्यासीं ॥ [illegible] ॥
॥ धन्य गाईवत्सें धन्य स्थावरचर ॥
॥ पूर्ण अवतार कृष्ण जेथें ॥ ५ ॥
॥ धन्य तेचि श्रोता धन्य तोचि वक्ता ॥
॥ हरी विणे कथा नलगे त्यासी ॥ ६ ॥

॥ अभंग ॥

॥ दास दीन सुदाम देव । सोनियाचा
दिधला गांव ॥ १ ॥
॥ ऐसा संतुष्ट लक्ष्मीकांत । कोणा पाशीं
पसरूं हात ॥ २ ॥
॥ बिभीषण शरणांगत। क्षणे केला लंका
नाथ ॥ ३ ॥
॥ बाळ भावें ध्रुव बोले । त्यासि पद
अढळ दिधलें ॥ ४ ॥
॥ नका हिंडूं दारोदारीं । कल्पवृक्ष अ-
अपूर्ण सता हरी ॥ ५ ॥

अनाथ बालिकाश्रम

हिंगणें [पुणें]

प्रो० धोंडो केशव कर्वे यांनीं हा आश्रम हिंदूजातींतील अनाथ गतधवा मुलींस सन्मार्गानें वागून आपला चरितार्थ चालवितां यावा याकरितां शिक्षण देण्यासाठीं आज पंधरावर्षांपूर्वी स्थापन केला आहे.

या संस्थेंत सध्यां सुमारें १२५ विद्यार्थिनी आहेत, येथें मराठी, इंग्रजी, संस्कृत, हिंदी वगैरे शिकवितात; भाग, पायमोजे. व शिवण कामाचे असे तीन कारखाने आहेत, त्यांतील सर्व कामें मुलींकडूनच करविली जातात. या संस्थेचा दर महिन्याचा खर्च सुमारें ११०० रु. चा आहे. मुलींच्या करितां एक हायस्कुलची इमारत व वैद्यकिचें शिक्षण देण्याकरितां एक हॉस्पिटल सुमारें चाळीस हजार रुपये किंमतीचे बांधणें आहे. आश्रमाची सांपत्तिक स्थिति सध्या बरी नाहीं, करितां सर्व लोकांस संस्थेच्या तर्फे विनंती आहे. कीं, संस्थेचेतील हकिगत सांगण्याकरितां मि. केशव मोरश्वर फडके हे आकोल्यास मुद्दाम आले आहेत, व त्यांचा हेतू घरोघर फिरून व आश्रमाची हकीगत सांगून, द्रव्यद्वारा मदत मिळविण्याचा आहे. ग. फडके हे अलीकडे आश्रमाकरितां वर्गणी गोळा करण्यासाठीं, नगर, नाशीक या दोन जिल्ह्यांत फिरत होते आतां वऱ्हाड व खानदेश प्रांतीं फिरणार आहेत करितां येथील नागरिकांस विनंती आहे कीं प्रत्येक सद्गृहस्थांनीं आश्रमाला योग्य ती मदत करावी. रा. फडके हे आश्रमाचे व कारखान्याचे फोटो वगैरे दाखविणार आहेत.

आर्यवनौषधालय मुर्डी.

व्हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांकडील आनररी असिस्टंट सर्जन मेहेरबान अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधे वारंवार हल्लीं वर्तमानपत्रांतुन ज्या काहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हे अवश्य लक्ष ठेवावें.

आमच्या अत्यत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतुन एक दोन रोग्यास कदाचित आला नहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक.
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक वसुगी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्याकरितां या गुटिका प्रत्येक वर्षी पाहिजे त्या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधीं मुरलेले विकोप मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियाची धुपणी, छातींतील रोग, सर्व पाय त्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुकव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. चाळंतरोग, मधुमेह जूनाट परमा, मुष्ठिमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सत्तेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्धि वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दरः–एकदम ३१ गो० १ रु०, ७१ गो० २ रु० १२५ गो० ३ रु० १२५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः-यानें वरस. साहर, फुल, खुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः--कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दाह तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० कि० १ १। भार बाटलीस रु० २

३ दंतबलवर्धक पूडः–दंत संबधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात

५ विंचूचें विषः–औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः–खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात रु. ६ आणे

७ सर्व हिवज्वरः–औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नहींत. १० पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः--आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून धातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवें, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत अगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असुन प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे आपला समाज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून वाटेल त्यानें करावा आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजर्ले वगैरे गावांतून तो पुण्यावरैंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती कोणा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कित्येक ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां कशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकारीक असले। व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आजपर्यंत आमचे खटाटोपीस यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूंस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधे अत्यंत गुणकारक आहेत. तीं सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा मुळींच संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्त्यावर विनचूक मागवावीं ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल. नं. १

नो० नं. २४

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः---मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

Oriental Govrnment security
LIFE ASSURANCE COMPANY
Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE--BOMBAY

FUNDS Excede $3\frac{3}{4}$ crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in conneсth with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under tc policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This t- Directors of the 'Oriental' keep well before them and act to treating the lients with the utmost liberality.

UNQUESTIONBALE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a give sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms o the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through deceas of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at one create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may ave money yet, if he dies early before he had time to save much, his and family may be in distress. Life Assurance is a means by which his danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of tha propriety o the step, do not delay. There are numerous instances in the records of th Oriental' where the delay of a month or less, has left the family withou the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on peationpli

M. DESOUZA.
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांची तयार
केलेलीं व सरकारांतून रजिस्टर
झालेलीं औषधें, जीं वीस
वर्षांपासून लोकांत
अनुवभिलीं
आहेत.

सुधासिन्धु

हें कफ, खोकला, दमा, थंडीचा ताप, पटकी, शूळ, संग्रहणी, अतिसार, पोटांत दुखणें, वांत्या, मळमळणें, हात पाय व कंबर दुखणें, मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, डांग्या खोकला, दूध ओकून टाकणें इत्यादींवर स्वादिष्ट व सुवासिक औषध आहे. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०८ आणे.

हुताशन केसरी

गजकरणास समूळ नाहींसें करणारें हेंच फक्त एक पवित्र औषध आहे. कांहीं सुद्धां जळण अथवा आग होत नाहीं. यासच जर दारू अथवा लिंबाचे अर्कांत मिळविलें तर २ बाटल्या अर्क तयार होतो. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०४ आणे १२ बाटल्या एकदम मागविल्यानें त्यांस एजंट समजून नोटिशी, हँडबिलें वगैरे फुकट पाठविलीं जातात, व कमिशनही दिलें जातें. चालू सालचें पंचांगही फुकट मिळतें.

मागविण्याचा पत्ता:—
पंडित क्षेत्रपाल शर्मामालक,
१५९ सुख संचारक कंपनी, मथुरा.

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार– **खुपऱ्या**, लाली, **ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूरी, फुल** इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जाग्रणानें, उन्हांत फिरल्यानें अग्नितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात ह्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ०६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. घारपुरे. पोष्ट- अलिबाग

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरे
सहित चारो भाग तथा पांचो अंग
सचित्र कोख शास्त्र.

असली हमसे मंगावो धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृती, सत्व दुती कुलटा, पातिव्रता, व्यभिचारणी आदिको पहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार मय सहवास स्थान क्रया, शैय्यातिथ, कामस्थान सालासगरि, वतीसोआमूशण, वव्रतऔर्दवमधान पुत्रस्टीकर्म, नपुंसकविद्या, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधि, पशु-भाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण सुद्धां विद्या अदि अमुल्य विषयका भेडार किंमत रु०

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापडा

नो० नं० ७७ अलीगड सिटी

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ०= जन्म-काल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित,
रा० व पो० लोणखेड जि ०प. खानदेश

नोटीस.

नोटीस वेशमी सेउ ... ... राहणार मौजे ... ... मुसलमान राहणार मौ ... गांव ता० जळगांव जि० बुलडाणें

यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी मजपासून माझे मालकीचें मौजे मोमीनाबाद ता मलकापूर जि० बुलडाणें येथील शेत सर्व्हे नंबर १०९ एकर २६ गुंठे ०२३ आकार रुपये ६७ यांतील पांचवा हिस्सा पांचशें रुपयांत खरेदी घेऊन नोंदूनही घेतला. पण मोबदल्याचे पैसे मुळींच दिले नाहींत. मजकडे शेखदुला वा वजीरमहंमद चांदूरबिस्वा यांचे गहाणखताबद्दल १४० रुपये देणें होते ह्मणून मला पैसे पाहिजेत अशी गोष्ट तुमचेजवळ काढतांच व तुह्मी गरजेनें जावई हा आप्तपणा पाहून मी तुमच्या छटल्याबद्दल परत घेण्याच्या करारावर खरेदी लिहून व नोंदून दिलें. नोंदते वेळीं सब रजिष्टर नांदूरा यांचेसमक्ष नगदी २०० दोनशें रुपये देऊन व सब रजिष्टर यांचे कचेरी बाहेर सदहु रुपये मजकडून वापस घेऊन तुह्मी ह्मणत होते कीं "तुह्मास एका सावकारांचें दोनशें रुपये देणें आहेत ते त्यास देऊन मागील हिशोब साफ करून मग पांचशें रुपये एकदम आणून तुजला देतो. अशा कारणानें माझे पदरांत दिलेलेही दोनशें रुपये परत घेऊन मजला अजिबात बुक्का दिला. शेखदुला यांनीही गहाणाचा हुकूमनामा मिळविल्यामुळें शेवटीं ती रक्कम पदरून भरावी लागली. शेवटीं त्रासून व तुमचे कडून पैसे मिळत नाहींत अशी खात्री झाल्यावर मी तुह्मास चांदूराबिस्वा येथें खरेदीखतासह बोलावून असोलखान्यांत पंच लोकां देखत तुमचे लबाडीबद्दल पंचाईत करविली तेव्हां पंचांनीं तुह्मास फजीत करून लबाडीनें दाबलेले पोकळ खरेदीखत मजला परत देण्याचा घाट घातला तेव्हां तुह्मी अचूक दस्तऐवजासह पळून गेला. खरेदी केवळ बिनपैशाची राहिल्यामुळें शेतीचा ताबा तुह्मास मागण्यास तोंड नाहींच पण दाबलेला खरेदीप्रमाणें शेतीचे ताब्याची फिर्याद कराल यास्तव नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं लिहून दिलेलें व नोंदून दिलेलें खरेदीखत केवळ तुह्मी पोकळ दाबले आहे. पंचांचे देखत खरा भाग व तुमची सर्व लबाडी उघडकीस आली आहे. यामुळें तें खरेदी रद्द केलें आहे. तुह्मी खोटेपणानें कांहीं काम चालविल्यास त्याचे खर्चाची जोखीम मजवर नाहीं. शिवाय ही जाहिर नोटीस पावल्यापासून चार दिवसांत खरेदीखत मजला वापस द्यावें. तसें मुदतींत न केल्यास फौजदारीचेमार्गे काम चालवून तुह्मी निष्कारण दाबून ठेवलेलें खरेदीखत सरकारमार्फतीनें वापस घेऊन तुह्मास योग्य शासन भोगणें भाग पडेल; व ह्या कृत्यास जो खर्च लागेल तो कुल तुमचेपासून वसूल केला जाईल. हें पक्के समजावें तारीख ... माहे अक्टोबर सन १९११ इ.

सही

मनसफखा वलद अकलखा मुसलमान तर्फे मुख्त्यार सरदारखा वलद सदाई मुसलमान नि० खुद कलम दस्तुर कृष्णाजी गोविंद वडजीकर खामगांव

नो० नं० ४८५

नोटीस

नोटीस वेशमी गणू वलद जनाजी फूलमाळी डोळस राहणार दादुरी पो० नेरपिंगळाई जि० उमरावती

यांस—

खालीं सही करणाराकडून नोटीस देण्यांत येत आहे कीं तुमची वऱ्हाड समाचार पत्रांतील ता० ७-८-११ ची नोटीस ता० २१-१०-११ रोजीं मिळाली त्याचे उत्तरी तुह्मांस कळविण्यांत येत आहे कीं तुमची दुध बहीण नामे भिमा (माझी बायको) हिला मी नांदवित नाहीं व मारहाण करितो हे तुमचे ह्मणणें अगदीं खोटें आहे. तुह्मी तिला येथून नेले ते आमचे घरून न नेता जंगलांतून आह्मास न कळवितां दागिन्यासह नेले व आह्मी तिला नेण्याकरितां आपले मामास दोनतीनदा पाठवले परंतु तुह्मी तिला पाठवलें नाहीं व तिला स्वतःचे घरीं न ठेवतां पिंपळखुटा खेड वगैरे गांवी ठेवतां याचें कारण काय? मी आपले मामाचे घरीं लहानपणापासून राहतो व तेच माझे घर होय हें तुह्मास लग्न होण्यापूर्वीच माहित होतें. तिला तुह्मी स्वतः नेलें आहे व पाठवीत नाहीं व ती स्वतः मजुरी करून आपले पोट भरते. तेव्हां तिच्या खाण्यापिण्याच्या खर्चाबद्दल मी मुळींच जबाबदार नाहीं उलट तुह्मी तिला दोन वर्षांपासून आपले घरीं नेऊन ठेविल्या मुळें माझ्या संसाराचे किती नुकसान झाले ह्याचा विचार करावा. मी तिला नांदविण्यास सर्व प्रकारें समर्थ आहे. सबब आपणास शेवटी एवढेच लिहिणें आहे कीं आपणास फारकत मिळून तिला दुसरा घरठाव करून देण्याचा आपला विचार व्यर्थ आहे. करितां आपण ही नोटीस पावल्या पासून ८ आठ दिवसाचे आंत तिला आमचे घरीं आणून घालावे नाहींतर तुमचेवर कायदेशीर फिर्याद केली जाऊन तुह्मास सर्व खर्च द्यावा लागेल. कळावे ता० २५-१०-११ इसवी

सही

किसन वल्द रामजी फुलमाळी उमाळे राहणार वरुड पो० नेरपिंगळाई

नो० नं० ४८६

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४५] आकोला—सोमवार तारीख १३ माहे आक्टोबर सन १९११ ई० [अंक ४३

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्य नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुप. याप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजार.वरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक — G. A. Phillips.
आकोला २।९।०९ — एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६⅔ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक — G. A. PHILLIPS.
आकोला २१.९.१० — एजंट.
नो० नं० २

चांदीचीं भांडीं.

खरें सचोटीचें दुकान.

आमचे दुकानीं शुद्ध चिनई चांदीचीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं विक्रीस तयार असतात. माल काळजीपूर्वक वक्तशीर व्ही. पी. नें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल जोखिमदार राहूं. एकवार अनुभव घ्यावा.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन.
३३१ आदितवारपेठ, नासिक

किर्लोस्कर बंधूनीं केलेलीं शेतकीचीं आउत वगैरे.

१ कडबा कापण्याचें यंत्र नंबर "व" यानें कडबा कापून घातल्यास गुरांचे पोट भरून निमा कडबा वाचतो. किं० रु० १०–९–०

२ **लोखंडी नांगर नं १२** हा नांगर दोन बैलांनीं चालतो. माळ जमीन, मळीची जमीन, व भुईमुगाच्या शेंगा काढण्या करितां याचा फारच उपयोग होतो. किं रु० १०–९–०

३ **लाखंडी मोठें नांगर** हे नांगर सहा पासून आठ बैलानीं चालतात. विशेष करून काळया जमीनीकरतां यांचा फार उपयोग होतो. किं० रु० ३८–-०

४ **आंबोळयाचे तवे** नंबर "व" हे तवे बिडाचे केलेले असून यावर एका बाजूस आंबोळया व दुसरे बाजूस पुरणाच्या पोळया करितां येतात यांचा व्यास ११ इंच असून वजन अजमासे चार पक्के शेर आहे हा तवा बायकांना फारच आवडला आहे. किं० रु० १

किर्लोस्कर बंधु
पोष्ट किर्लोस्करवाडी
[स० औंध, जिल्हा सातारा.]
.नो० नं० ३९६

श्री राधावल्लभाजयति

वर्षफल।

हमारे पास सिर्फ १ पोस्टकार्ड पर किसी फल या फूल का नाम लिख भेजो हम आप के एक वर्ष का सुख, दुःख लोभ, हानि, जीवन, मरण, रोग, सन्तान तरक्की, नौकरी, व्यापार में किस वस्तु स लाभ होगा दिसावरी काम में कैसा लाभ होगा और जो महीना हानिकारक उस का उपाय महीनेवार वर्षफल वी० पी० द्वारा ?। रुपये में भेज देंगे. हमारे हांप जन्म पत्रादि उत्तमोत्तम बनते हैं अनेक प्रशंसा पत्र मौजूद हैं. विशेष परिचय के अर्थ ०॥ आना का टिकट भेज कर सूचीपत्र मंगो लीजीये.

मिलने का पताः—
गोस्वामी राधामोहन शर्मा
चिनीखाना आगरा.

NOTICE

The following extract from Government of India, Home Department, Resoluti[on] No. 2831-42, dated the 8th December 1899, is published for general informatio[n].

NAGPUR:
The 4th November 1911

E. A. deBRETT,
Chief Secretary to the Chief Commissioner, Central Prov[inces].

RESOLUTION.

The Secretary of State for India has brought to the notice of the [Govern]ment of India that it not infrequently happens that natives of India or others, who have proceeded to England, desire to obtain passp[orts to enable] them to travel to foreign countries in which the possession of a [passport is] necessary or desirable, and that difficulty often arises from want [of means] to show that the applicant is a British subject and therefore entitled [to a pass]port. Appeals for assistance are also frequently addressed [t]o His [Majesty's Government by] destitute Indians who desire to return to their country and by [students who] owing to embarrassed circumstances, are unable to complete their education.

2. In order to enable the Secretary of State to deal with such [cases] satisfactorily, the Governor-General in Council has decided that it is necessar[y to im]press upon Indian students and others visiting England the desirability [of] providing themselves, before their departure from India with an authoritati[ve] certificate of identity, in the form appended to this Resolution, signed by th[e] head of the district (in a Presidency Town, the Commissioner of Police) [in] the case of residents of British India and by the Political Officer in that c[ase of] residents of Native States. For a student the certificate should be signed by th[e] head of his last school or college and countersigned by the District Officer ([in] a Presidency Town, the Commissioner of Police) or Political Officer, as the ca[se] may be:—

FORM OF CERTIFICATE OF IDENTITY

1. Name of applicant ____________
2. Father's name and caste ____________
3. Residence ____________
4. Age of applicant ____________
5. Nationality of applicant* ____________
6. Social and pecuniary status of father (or guardian) ____________
7. Date of probable departure of applicant from India ____________
8. Object of applicant's visit to England (Europe) ____________

Signature of District Officer (in a Presidency Town, the Commissioner of Police), or Political Officer, o[r] Head of School or Colle[ge].

Date ____________

* i. e., whether a British subject by birth or by naturalization (or subject of a Native state)

+ Countersignature of the District or Political Officer should be obtained on certificates signed by heads of schools or colleges.

Notice N. 487

नोटीस.

नोटीस बे० मी बापु वल्द गणु पाटील राहणार बरखेड ता० मलकापूर यांसः—

मी खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं दिवाणी मुकद्दमा नंबर ८ सन १९११ तील शेत बरखेड येथील रामचंद सोनाजी देशमुख ही जे वांटर वाहातो त्या शेतांतील हिस्सा पांच आणे च्यारपैईचा पुर्वे कडील हा हिस्सा दुरगागीर अज्ञान पालन करणार चीमणगीर गुरु जोलागीर यानें तुह्मास वरिल हिस्सा खरेदी दिला तो पोकळ दिला असून ताब्यात दिला नाहीं त्या शेतासमधानें दिवाणी कोर्टांत काम चालू आहे. पालन करती अज्ञान नामे दुर्गागीर यांची आई नामे बिंदराई मर्द दवलत हीं सरकारनीं पालन करती ठावली असून चीमनगीर गुरु जोलागीर हा पालन कर्ता सरकारनें रद्द केला आहे व मी अशी गुणगुण ऐकली कीं शेतांतील कडबा च्यारचोवे लोक घेऊन जाऊन नेण्याचा विच्यार आहे परंतु तुह्मांस या शेताचा नोकाल दिवाणी कोर्टांत झाले नसून तुमचा हक्क मुळींच राहणार नाहीं करितां तुह्मांस या नोटिशीनें कळविण्यात येतें कीं तुह्मी शेतांत येउन कडबा वगैरे घेऊन जाऊन यदाकदाचीत घेउन माझ्यापश्चात गेल्यास तुह्मावर रिती प्रमाणें व्यवस्था करावी लागेल करितां तुह्मास नोटिशीनें कळवून कोटखर्च नोटिशीचा खर्च जो येईल तो तुह्मापासून घेतला जाईल कळावें ता० ६-११-११ ई

सही

दुर्गागीर गुरु चीमणगीर अज्ञान पालन करणार आई नामे बिंदराई मर्द दवलत तर्फे मुखत्यार खालीं सही करणार नागेश्वर मथुराप्रसाद दस्तुर खुद्द

नो० नं० ४८८

उपसंहार.

सभ्य गृहस्थ हो— या महत्त्वाच्या कान्फ-ऱला (समेळा) येऊन शेतीची सुधारणा ऱ्ण्याची ज्यांनीं खटपट केली त्यांपैकीं वडक निवडक गृहस्थांना पदकें, सनदा व क्षिसें देण्याची मला संधी मिळाली याबद्दल ला फार आनंद वाटतो. शेतकऱ्यांचें कल्याण तिच सरकारचें कल्याण, तेव्हां शेतक-ांची स्थिति चांगली असावी ही अर्थात् कारची इच्छा आहे. ह्मणून या वार्षिक रितां इतकी पुष्कळ मंडळी अगत्यानें पांचें स्वागत मी मोठ्या आनंदानें पवरून काय दिसतें? सरकार ण्त्र करण्याचे जे प्रयत्न करीत ड जमीनदार, देशमुख, देशपांडे, लागलें आहे!

महत्त्वाचीं कामें झालीं. शेती । वर्षांत काम करून जो ऱ्भव मिळविला तो आपणापुढें ठेविला ., महत्त्वाचीं भाषणें झालीं व लेखहा ाचण्यांत आले. तेव्हां आपण सर्व निश्चय ऱूं या कीं बोलाप्रमाणें कांहीं तरी करून दाखवूं. देशमुख देशपांडे इत्यादि हजर अस-लेल्या जमीनदारांना मी ह्मणतों आतां निश्चय ऱा कीं शेती सुधारण्याला येथें सांगितलेल्या ष्कळ सूचना पैकीं कांहीं ना कांहीं तरी–ान एक, दोन तरी– अंमलांत आणूंच गूं. या सूचना अशा तशा नाहींत. ाचा अनुभव अकोला येथील सरकारी फार्म ध्यें कसोशीनें घेऊन पाहिला आहे; व ह्मणून सा अनुभव शेतकरी घेऊन पाहतील, तर यांना फायदा बिन दिक्कत होईल, अशी खातरी आहे. तेव्हां त्या सूचना अमलांत आणायाला कोणती हरकत असावी? येथें सरकारी अधिकारी हजर आहेत त्यांस मी ह्मणतों- हर तऱ्हेनें या सुधारणा अमलांत आणवि-ण्याची तुह्मी खटपट करा. शेतकी खात्याचे विद्वान् अधिकारी या सूचनांची अंमलबारी चोहोंकडे व्हावी ह्मणून जी खटपट करीत आहेत, त्यांना मदत द्या, शेतकऱ्यांची अशी खा-तरी करून द्या कीं शेतीखातें तुमचा मित्र आहे, त्यांच्या ह्मणण्याप्रमाणें तुह्मी कराल तर त्यांत तुमचें हित्त आहे. सर-कारचें धोरण काय आहे, शेतीखात्याचें धोरण काय आहे हें त्यांना समजून सांगा शेतकरी आपल्या अडचणी काय सांगतील, त्या ऐकून घ्या; व त्या शेतीखात्यांच्या अधिकाऱ्यांना कळवा. तुह्मां रेव्हेन्यू मुलकी अमलदारांना शेती करणारांशीं बोलण्याचा ळण्याचे कितीतरी मौजेचे प्रसंग येतात? तेव्हां शेती खात्यातील शहाण्या शहाण्या अधिकाऱ्यांनीं सांगितलेल्या सुधारलेल्या मार्गा प्रमाणें शेती करण्याला शेतकऱ्यांचीं मनें सहज वळवितां येतील, व दोघेही जू टीनें व एकमतानें काम करूं शकतील, असें होईल तरच खरी सुधारणा होईल!

शेतीची सुधारणा करण्याकरितां जे अमलांत आणण्यासारखे अनेक उपाय या सभेंत सांगण्यांत आले, ते पुनः सां-गून आपला वेळ घेऊं मी इच्छीत नाहीं. आकोल्याचें हें एक्सपेरिमेंटल फार्म–कर-कारीं शेत–स्थापून अगदीं थोडीं वर्षें झालीं. हें स्थापिलें तेव्हां मी डायरेक्टर आफ अग्रिकल्चर होतों, तेव्हां तें स्थापिण्यांत माझें अंग होतें याबद्दल मला अर्थात् आनंद वाटतों–तरी त्या वेळीं किती अड-चणी आल्या, यांत यश येईल कीं नाहीं याबद्दल केवढा संशय! त्या अडचणी व तो संशय मनांत आला असतां सर्वांची खात्री होईल कीं आपण किती तरी यश मिळविलें, इतकें यश मिळेल असें स्वप्नांतही वाटलें नव्हतें. या शेतांत काम केल्याची जी हकीकत या सभेंत वाचण्यांत आली, तीबद्दल खात्याला अभिमान वाटणें रास्तच आहे. हे वऱ्हाडवर मे. क्लेस्टन यांनीं केवढे तरी उपकार करून ठेविले आहेत! त्यांना शेतांची पूर्ण शास्त्रीय माहिती, लोकांना प्रत्यक्ष फायदा व्हावा हें त्यांचें धोरण व त्यांचा कळकळीचा उत्साह होता, ह्मणून तर इतकें यश आलें. त्यांत त्यांना मि. भय्यालाल दुबे सुपरिंटेंडंट, फार्म व त्यांचें असिस्टंट यांची चांगली मदत मिळाली, हें दुधांत साखर पडल्यासारखें झालें!

या फार्मच्या शेती संबंधानें मुख्य मुख्य गोष्टी कीं ज्यांवर येथील काम चाललें आहे, तें आतां थोडक्यांत सांगतों. पहिली मोठी गोष्ट येथील जमीन ईश्वराच्या दयेनें वऱ्हा-डच्या बहुतेक भागांत सुपीक जमीन आहे. तींत वेळेवर पाऊस पडला तर पीक येण्याला कांहीं अडचण नस . या फार्म करितां जी जमीन घेतली आहे ती मे. लो साहे-बांनीं निवडिली, व ती अशी आहे कीं वऱ्हाडांत साधारणतः जशी जमीन असते तशीच ती आहे. तेव्हां येथें जे प्रयोग हो-तात ते मुख्यत्वें कपाशीच्या संबंधानें कर-ण्यांत येतात. कां? कपाशीवरच तर वऱ्हा-डच्या आबादानीची भिस्त आहे! फार्मनें आतांच येवढें सिद्ध करून दाखविलें आहे कीं चांगली सुधारलेली नांगरटी केली तर जमीन जास्त पीक देते. व चांगले लोखंडी नांगर जास्त जास्त प्रचारांत येत आहेत ही समाधानाची गोष्ट आहे. या नांगराच्या योगानें जमीन लांकडी नांगरापेक्षां खोल व चांगली गरली जाते, येवढेंच नव्हे तर ती लवकर व सहज नांगरिली जाते, या दुसऱ्या गोष्टीचें महत्व दिवसानुदिवस प्रांत जास्त जास्त आबाद होईल तसतसें दिसून येईल. मजूरांची संख्या कमी, मजुरांचे दर वाढते, अशा वेळीं मजुरांच्या ऐवजीं मजु-रांचें काम करणारीं यंत्रें उपयोगांत आणि-ल्यावांचून गति नाहीं! या सभेंत या पुढच्या धड्याचा आरंभ केला आरंभ पाहिलाच आहे. ज्यांच्या साहाय्यानें कापसाची सरकी काढितां येईल–विहिरींतून पाणी काढितां येईल, दुसरेंही कामा करितां–अशीं लहान लहान यंत्रें येथें वापरण्यांत आलीं आहेत.

जमीनेंतील कै. अनंत आणला सांगण्यांत आलें आहे कीं या सरकारी फार्मनें व याच्या हाताखालीं असणाऱ्या बियांच्या फार्मनें शुद्ध चांगलें कापसीचें बीं शेतकऱ्यांना पुष्कळ पुरविलें तरी मागणी आहेच याचरून काय सिद्ध होतें कीं काम शुद्ध पायावर व नीट चाललें आहे. ही काय थोडी कामगिरी झाली! ज्वारी व भुईमूग यांसं-बंधानें जे प्रयोग करण्यांत आले आहेत, त्यांतही असेंच यश मिळेल अशी उमेद आहे.

तिसरी मुख्य गोष्ट ह्मटली ह्मणजे खतें–या संबंधानें फार्मनें असें सिद्ध करून दाखविलें आहे कीं हल्लींचें खत अगदीं स्वल्प उपायानें दुप्पट करितां येईल! कसें? तर गुरांचें मूत्र हल्लीं वाया जातें तें जाऊं देऊं नये. हें राखण्याची जी युक्ति सुच-विली आहे ती इतकी सोपी आहे कीं तिची अंमलबारी सर्वत्र होण्याला कांहींही अडचण पडणार नाहीं. मात्र आपण येथें जमलेल्या मंडळींनीं आपलें वजन यांत खर्चिलें पाहिजे!

चौथी गोष्ट— गुरांची सुस्थिति. शेतीला चांगलीं मजबूत गुरें पाहिजेत, तेव्हां तिकडेही लक्ष देण्याची योजना झाली आहे. सिव्हिल व्हेटरनरी खातें– गुरांचें खातें–याला आतां पर्यंत जितकें यश यावें तितकें आलें नाहीं व्हेटरनरी असिस्टंट जितके हुशार पाहिजेत तितके मिळाले नाहींत, त्यांवर जेवढी नजर असायाला पाहिजे होती, तितकी देण्यांत आली नाहीं, ह्मणून काम व्हावें तसें झालें नाहीं व लोकांचा विश्वास बसला नाहीं. तरी याही कामीं यश मिळेल असा रंग दिसत आहे. विशेषतः संसर्गानें पसरणारे रोग — उदाहरणार्थ— गोळी Rinderpest वगैरे ज्यांच्या योगानें किती तरी गुरें मरतात. ते न होऊं देण्या-विषयीं खबरदारी जास्तजास्त घेण्यांत येत आहे. अंगांत टोंचून लस घातली ह्मणजे असले रोग उद्भवत नाहींत, ही ठरलेली गोष्ट आहे. हा उपाय प्रचारांत आला तर गुरें वांचतील! व त्यांबरोबर लोकांचे लाखो रुपयांचें नुकसान आज होत आहे तें होणार नाहीं! हा उपाय आपणासमोर मेजर डासन यांनीं करून दाखविला— किती तरी सोपा व गुण देणारा! तो करावा कीं न करावा याबद्दल अझून लोकांच्या मनांत थोडा संशय उरला आहे, तो घालवून देण्याला थोडी बहुत खटपट आपण सर्वांनीं केली तर बरें नाहीं कां होणार?

जनावरांची अवलाद चांगली निपजावी याबद्दल प्रयत्न करण्यास आरंभ ह्मणून बोरगांव येथें गुरांचे फार्म स्थापन होण्याचें घाटत आहे हेंही आपणाला कळविलें आहे. हें स्थापन झालें ह्मणजे चांगल्या जातीचे पाहिजेत तसे बैल मिळण्याची सोय वाढेल व त्यांचा पुरवठा जास्त होईल.

आतां या सर्व शेतीच्या साधनांना शेतकऱ्याजवळ पैसा हा असावा पाहिजे, ही गृहीत गोष्ट आहे.

हा प्रश्न शेतकी संबंधाच्या सर्व गोष्टींमध्यें अधिक महत्त्वाचा आहे. पुष्कळ व स्वस्त भांडवलाची अत्यंत आवश्यकता आहे. पुष्कळ नफा मिळवून देणारे परंतु अधिक खर्चाचे नवीन उपाय अमलांत आणणें गरीब शेत-कऱ्याला परवडत नाहीं; त्याबद्दलचा खर्च करण्यासाठीं त्याला पुरेसें भांडवल मिळालें पाहिजे. या दिशेनेंही हा भांडवलाचा प्रश्न सोडवितां येईल अशीं चिन्हें आह्मांला दिसत आहेत. जमीन सुधारण्यासाठीं हलक्या व्याजाच्या दरानें कर्ज देण्याची सरकारनें तजवीज केली आहे; हिचा वऱ्हाड प्रांता-मध्यें शेतकरी वर्ग हल्लींहून अधिक फायदा करून घेत नाहीं याचें मला आश्चर्य वाटतें. कांहीं तालुक मध्यें अशा कर्जाऊ रकमा पुष्कळच दिल्या जातात तर कांहींमध्यें ही व्यवस्था लोकप्रिय झालेली दिसत नाहीं. ज्या त्या अधिकारी मनुष्यावर ही गोष्ट अवलंबून असावी असें दिसतें; अर्जदारांचे अर्ज त्यांना होता होईल तो कमी त्रास होईल अशा रीतीनें निकालांत लावून, कर्ज घेणाराच्या हातांत सबंध रक्कम जाऊन पोंचेल अशी खबरदारी घेणाऱ्या अधिकाऱ्यावर या योजनेचें यश अवलंबून आहे. वऱ्हाडामध्यें या योजनेचा विस्तार होण्यास बरीच जागा आहे आणि अशा व्यवहाराचें मान अधिकाधिक वाढेल अशी मी आशा करितों. तथापि, कांहीं केलें तरी शेतकी सारख्या प्रचंड व्यवसायास अवश्य असलेल्या एकंदर भांडवलाचा पुरवठा करणें सरकारला अशक्य आहे; आणि हा प्रश्न सोडविण्यास दुसरा एक उत्कृष्ट उपाय लाभ-लेला आहे– तो कोणता ह्मणाल तर सहकारी पतपेढ्यांची स्थापना. वऱ्हाड प्रांतीं अकोला जिल्ह्यामध्यें प्रथम प्रयोग करण्यांत आले असून या चळवळीचा प्रसार होत जाईल असें वाटूं लागले आहे.

एकाच खेड्यांत राहणाऱ्या कांहीं शेतकऱ्यांनीं परस्परांवर विश्वास ठेवून, एकत्र सर्वांच्या समाईक पतीच्या जोरावर, सर्वांच्या निर-निराळ्या व मिळून झालेल्या जबाबदारीवर आपल्याला लागणाऱ्या भांडवलाची सोय करणें ह्मणजे कर्जाऊ घेणें हें सहकारी पतपेढीचें **मुख्य तत्व आपल्या**पैकीं पुष्कळांना माहित असेलच. **भांडवल मि**ळविणें ही कांहीं सर्वांत मोठी **अडचण** आहे असें नाहीं; श्रीमंत सभासदांकडून ठेवी मिळवितां येतील, मध्यवर्ती पेढ्या स्थापन करितां येतील; जितकी पैशाची जरूर आहे ती भागविण्यास आज बाजार तयार आहे परंतु या खेड्यांतील पेढ्यांनीं आपली पत चांगली सिद्ध करून दिली पाहिजे. खात्रीच्या प्रामाणिक व काटकसरीनें वागणाऱ्या शेत-कऱ्यांच्या व्यवहारिक दृष्टीनें उत्कृष्ट पद्धतीवर खेड्यांतील पतपेढ्या निघाल्यास त्यांची पत बाजारांत तेव्हांच बसेल आणि हेंच मुख्य काम आहे. सहकारी पतीची इमारत जी उभारावयाची तिला सहकारित्वाची खरी कळकळ हाच पाया असला पाहिजे. या चळवळीचें खरें यश खेड्यांतील सभासदां(च्या) वरतीच अवलंबून राहील; सरकारच्या अथवा इतर हितचिंतकांच्या प्रयत्नांनीं हें यश प्राप्त होणार नाहीं; शक्य असेल ती मदत करण्याची सरकारची फार इच्छा आहे; इतर बरेच सद्गृहस्थही मदत करण्यास तयार आहेत; परंतु कोणत्याहि सभासदांचें नवीन त्यांतील सभासदांचे हातीं असें या चळवळीचा प्रसार करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत आणि लक्ष करण्याच्या दृष्टीनें अशा अत्यंत उपयुक्त योजनेच्या यशः प्राप्ती-साठीं आपण सर्व जण शक्य ती खटपट करूं या.

शेवटीं शेतीमधील सजीव साधन ह्मणजे स्वतः शेतकरी याचा विचार करूं

स्वतःचे अनुभवावरून मला वऱ्हाडी शेतकऱ्याच्या साधिकपणाबद्दल, परिश्रमाबद्दल, व्यावहारिक माहितीबद्दल आणि स्फूर्तीबद्दल फार आदर वाटतो. अडाणीपणाबद्दल वऱ्हाडी शेतकऱ्याला जीं नांवें ठेवण्यांत येत होतीं तीं त्याला लागू पडेनाशीं झालीं आहेत. जिकडे तिकडे शाळा पाहिजेत अशी ओरड चालूं आहे तिच्यावरून मात्र प्रगतिविषयीं अत्यंत उमेद वाटत आहे. ज्यांनी या प्रांतासाठीं जमीनमहसुलाची पद्धति लावून उत्कृष्ट दिली त्या पूर्वींच्या सुज्ञ अधिकाऱ्यांचा हा प्रांत फार ऋणी आहे, या पद्धतीमुळें शेतकऱ्याला जमीनी वाहण्याची खात्री, त्याला योग्य त्या सुधारणा करण्याची मोकळिक आणि गांवांत राहता पाटील जी व्यवस्थेचा मुख्य आधार स्तंभ आहे अशी उत्कृष्ट खडें गांवची व्यवस्था इतक्या गोष्टी लाभल्या आहेत; यामुळेंच वऱ्हाडची सांप्रतची भरभराटीची स्थिति दिसून येत असून ती आणखी पाऊल पुढें टाकित आहे. यांची पण ही प्रगति योग्य रीतीनें होईल याची आपण खबरदारी घेतली पाहिजे. निदान, या परिषद वरून वऱ्हाडांतील शेतकी खात्याची कामगिरी चांगली झाली आहे असें ह्मणावयास हरकत नाहीं.

अलिकडे अकोलें जिल्ह्यातील कांहीं गृहस्थांनीं वऱ्हाडांत शेतकीचें कॉलेज काढण्याबद्दलची सूचना केली आहे. वऱ्हाडात शेतकी खात्यानें आज पावतों केलेली कामगिरी वऱ्हाडांत किती पसंत पडली आहे हें ह्या गोष्टीवरून चांगलें निदर्शनास येत आहे. आणि ह्या कारणास्तव मी ह्या सूचनेचें अभिनंदन करतों. परंतु हल्लींच्या स्थितींत ही सूचना बरोबर आहे असें मला वाटत नाहीं. चालावयास शिकण्याशिवाय पळण्याचा प्रयत्न करणें बरें नव्हें; नाहीं तर पडून दुखापत होण्याची भीति असते सरकारनें नागपूरास एक उत्तम शेतीचें कॉलेज ह्या पूर्वींच काढलें आहे त्यांत वऱ्हाडांतील ही विद्यार्थीस घेण्यात येतें असें असून त्या कॉलेजांतील शिक्षणाचा फायदा वऱ्हाडांतील फारच थोडे विद्यार्थी घेत असल्याचें हल्लीं दिसून येतें. वऱ्हाडांत शेतीचें कॉलेज काढलें असतां पुष्कळसे विद्यार्थी त्यांत शिकण्यास येतील असें मानण्यास कोणतेंही सबळ कारण दिसत नाहीं. उलट नागपूरच्या कॉलेजांत शिकण्या करितां वऱ्हाडांतील विद्यार्थ्यांस स्कॉलरशिपांची देणगी दिली जात असतांना सुद्धां ज्या अर्थी ह्या प्रांतांतून फार थोडे विद्यार्थी तेथें शिकण्यास जातात ह्या गोष्टीवरून वऱ्हाडांत कॉलेज काढलें असतां बरेंचसे विद्यार्थी इकडे येतील असें मानण्यास फारशी आशा नाहीं शेतकीचें कॉलेज काढणें व तें चांगल्या रीतीनें चालविणें हीं फार खर्चाचीं कामें आहेत. त्यास लागणाऱ्या इमारती, प्रयोगशाळा बांधण्यास प्रथमतः पुष्कळ खर्च लागेलच; व त्याच प्रमाणें पुढेंही तें कॉलेज चांगल्या स्थितींत ठेवण्या करितां शेती संबंधीं निरनिराळ्या शास्त्रांतील प्रयोग करण्या करितां पुष्कळ खर्च करावा लागेल. इतका अवाढव्य खर्च करण्यास सरकारजवळ पैसा नाहीं; व इतका पैसा त्यांजजवळ असला तरी मला असें वाटतें कीं नागपूरच्या शेतीच्या कॉलेजा सारखें दुसरें कॉलेज काढून त्यावर तो खर्च करण्यापेक्षां वऱ्हाडच्या शेतकऱ्यांस उपयुक्त होईल अशा अन्य तऱ्हांनीं तो खर्च करणें बरें ह्या कारणास्तव वऱ्हाडांत शेतीचें कॉलेज काढण्याबद्दल जो प्रयत्न चालूं आहे तो मला संमत नाहीं. तथापि शेतकऱ्यांचे मुलगे मॅट्रिक्युलेशन परीक्षा पास झाले आहेत व ज्यांना शेतीची आवड आहे अशा मुलांना नागपूरच्या कालेजांत जाण्याकरितां प्रोत्साहन देण्यासंबंधी जे जे प्रयत्न केले जातील ते ते मला संमत आहेत व होतील. ह्याप्रमाणें दिल्या जाणाऱ्या ज्ञानाचा फायदा शेतकऱ्यांस आपली घरची शेती सुधारण्याचें कामीं तर करून घेतां येईलच; परंतु त्याच प्रमाणें हें ज्ञान ज्यांनां मिळालें आहे त्यांची उणीव शेती खात्यांत सुद्धां हल्लीं फार भासत आहे ह्या खात्याचें काम दिवसें दिवस वाढत आहे; अलिकडे त्या खात्यांत वरील दर्जाच्या नवीन जागा मंजुर करण्यात आल्या आहेत, व खालच्या दर्जाच्या जागाचे पगार नियमित प्रमाणानें मुक्रर केले आहेत.

कनिष्ट प्रकारची नौकरी रु. ४० ते २०० पर्यंतची असून तिच्या १०० जागा व वरिष्ट प्रकारची नौकरी रु. १५० ते ४०० पर्यंतची व तिच्या १२ जागा ठेविल्या आहेत. दुसऱ्या सरकारी खात्याच्या नौकरी इतकेंच लाभ ईतही आहेत व देश कल्याण साधण्याची पवित्र इच्छा मनांत बाळगून ती ह्या नौकरींत साधता येते. हा ह्या नौकरीचा विशेष आहे; ह्या कारणास्तव वऱ्हाडांतील उत्तम शेतकऱ्यांच्या मुलांनीं या मोठ्या संधीचा चांगला उपयोग करून घेऊं नये काय?

सभ्य गृहस्थहो मी बेत केला होता त्यापेक्षां आपला जास्त वेळ मला घ्यावा लागला परंतु शेतकी सुधारणेसारखा मोठ्या महत्वाचा विषय दुसरा नाहीं व त्याबद्दल मला फार कळकळ वाटते शेतकी खात्याचे अधिकारी व दुसरे भागाचे दुसरेही गृहस्थ यांनीं या सभेस येण्याची तसदी घेतली त्याबद्दल त्यांचा मी फार आभारी आहे. व वऱ्हाडच्या शेतकीची सुधारणा होण्याचें कामीं त्यांच्या प्रयत्नांस यश यावो व ह्या कार्याला आपणा सर्वांचा हातभार लागो एवढीच माझी प्रार्थना आहे.

वऱ्हाडसमाचार

कार्तिक व. ७ शके १८३३ दुंदुभिनाम संवत्सरे

कृषिविद्या परिषद.

वऱ्हाडची ही परिषद् गेल्या ९।१० तारखांस येथील सरकारी प्रयोगालयाच्या शेतीमध्यें भरली होती. अध्यक्षस्थानीं आमचे कमिशनर राजश्री स्लाय हे विराजमान होते. शेतकरी मंडळी, व्यापारी लोक, वकील, अधिकारी वर्ग इत्यादिकांचा समुदाय एक हजारावर जमला होता. डायरेक्टर आफ आग्रिकल्चर रा० रा० लो साहेब, क्लाउस्टन साहेब, मेजर फ्रीडन साहेब, राव बहादूर देवराव विनायक वगैरे गृहस्थ अग्रस्थानीं असून सर्व प्रांतांतीलच प्रमुख लोक नाहींत तरी वर्धा, नागपूर, कडूनही पुष्कळजण जमले होते. यंदाच्या परिषदे एवढी मोठी प्रदर्शनद्वारा व व्याख्यानद्वारा कृषिविद्या शिकविणारी सभा क्वचित् पाहण्यास मिळेल. स्थलसंकोचास्तव सर्व कच्ची हकीकत मागाहून देणें भाग होत आहे राजश्री स्लाय यांनीं उपसंहार केला तेव्हांचें त्यांचें संभाषण फार उत्कृष्ट झालें ह्मणून आह्मी त्याचा मराठी गोड तर्जुमा समग्रतेनें वरील रकान्यांत प्रसिद्ध करीत आहों.

ही लढाई कीं कसाईखाना?

तुर्कस्थानच्या विरुद्ध इटलीनें लढाईचीं कारणें ह्मणून ज्या तक्रारी पुढें मांडल्या आहेत त्या आह्मी एका अंकांत दिल्या आहेतच. त्या तक्रारीपैकीं कित्येक तर अगदीं पोकळ भ्रामक किंबहुना काल्पनिक आहेत. तें खरीं आहेत असें धरून चाललें तरी निदान सध्यां रणभूमीवर जो अधर्मानें रक्तपात होत आहे त्याचें तरी समर्थन त्या तक्रारींनीं होण्याजोग्या भरभक्कम त्या नाहींत हें कबूल करावें लागेल. इटलीनें आरब लोकांवर केलेल्या जुलमाला एशिआखंडांत तर नाहींच नाहीं, पण युरोपच्या इतिहासांत सुद्धां तुलना नाहीं. निरपराधी स्त्रिया व मुलें यांच्यावर शस्त्र चालविणें हें कोणत्याही धर्मशास्त्राच्या व राजनीतिशास्त्राच्या दृष्टीनें पापच गणिलें आहे आणि हें अघोर पातक इटली सारख्या सुधारलेल्या देशाच्या हातून घडलें हें त्यांत विशेष आश्चर्य आहे. कलकत्त्याचें इंग्लिशमन पत्र ह्मणतें कीं आलेल्या सगळ्या बातम्या जर खऱ्या असतील तर आपल्या लढाईवर गेलेल्या भाईबंद इटालियनांच्या हातून हात असलेल्या घोर कृत्याबद्दल प्रत्येक इटालियनला शरमच वाटत असली पाहिजे. इटलीच्या या क्रूरपणामुळें इतरही पुष्कळ युरोपियन गृहस्थांचीं डोकीं पुण्यप्रकोपानें क्षुब्ध झालेलीं आहेत असें या विषयावर पार्लमेंटात नुकत्याच झालेल्या प्रश्नोत्तरावरून दिसतें.

इटलीचें सैन्य व तुर्की सैन्य यांची तुलना केली तर इटलीचें सैन्य कोणत्याही प्रकारें कमी नाहीं पण दैव सध्यां त्यांना प्रतिकूल आहे. इटलीचे सेनापति जनरल केनीवा यांनीं यामुळेंच चिडून शस्त्र धरल्याची शंका ज्याविषयीं येईल त्यास कापून काढण्याविषयींचा हुकूम सोडला असावा. द्यावें तसें घ्यावें. निरापराधी अरबांची जी कत्तल इटालियन सेनापतीच्या चिडखोर स्वभावामुळें झाली तिचें फळ इटलीला तत्काळ मिळालें. आठ हजार तुर्कांनीं सोळा हजार इटालियनांचा नाश केल्याची खबर पाठोपाठच आली! हा सर्व अधर्माचा, अन्यायाचा, अमानुषतेचा प्रकार पाहून ही लढाई आहे कीं कसाईखाना आहे? असा प्रश्न वारंवार विचारावासा वाटतो.

मि. म्याकर्नेस आणि पोलीस.

पोलीसासंबंधानें इतर प्रांतांतल्या वर्तमानपत्रांतून वारंवार टीका येते, कधीं कधीं पोलिसांवर खटले शाबीत होऊन त्यांना जबरशिक्षाही होतात व पार्लमेंटांत प्र विचारले जातात. पण त्यावरून का ण्यांत येणारीं अनुमानें वस्तुस्थितीशीं कि धरून आहेत हें आमच्यासारख्या परप्र स्थाला नीटसें कळणें शक्य नाहीं. प आमच्या स्वतःच्या प्रांतांतल्या पोलिसांच्या वर्तनावरून आह्मी येवढें सांगूं शकतों कीं मि. म्याकर्नेस यांनीं पोलिसाविरुद्ध उप स्थित केलेल्या धर्मयुद्धाचें समर्थन करण्यास विशिषसें सबळ कारण नाहीं. मि० म्याकर्नेस यांच्या ह्मणण्याचा इत्यर्थ हा दिसतो की पोलिसखातें ह्मणजे आदर्शपुरुषाचें असावें. ही इच्छा वावगी नाहीं. आह्मी आमचा समाज तरी आदर्श समाज व काय? पोलीस तरी समाजांतल्या माणुसां असतात. चांगल्या शिकल्या . रोजीं लोकांतसुद्धां कायद्याचा भंग करून २८-रावी गाजविण्याची प्रवृत्ति ताने तरी ती एखादा अशिक्षित कान्स्टेबल ज्या घरांत ळल्याबरोबर त्याच्यावर गहर्या भाड्यानें तोंडानें करतां येईल? आमचा वऱ्हाडप्रांत या संबंधात फार सुखी आहे. आमचा येथील समाज व पोलीस यांच्यामध्यें फूट किंवा तक्रारीला जागा बिलकूल नाहीं. अशिक्षित पोलीसाच्या हातीं छळण्याचा अधिकारच ठेविला नाहीं ह्मणजे त्या अधिकाराचा दुरुपयोग करण्याचा मोहही पडणार नाहीं या तत्त्वावर फौजदारी व पोलीस-कायद्यांत थोडीशी सुधारणा झाली तर ती सर्वांनाच इष्ट वाटेल, आणि ती सुधारणा कोणत्या दिशेनें करतां येईल याचा विचार स्टेट सेक्रेटरीसाहेब हल्लीं करीत आहेत ही संतोषाची गोष्ट आहे.

डोकें ठिकाणावर आलें.

विलायतेंतल्या ताज्या खबरांवरून असें कळतें कीं फ्रान्स आणि जर्मनी यांच्या मधल्या वितुष्टाला मूठमाती मिळून दोन्ही राष्ट्रांचें मोरोक्कोसारख्या महत्वाच्या प्रकरणीं एकमत झालें आहे. जर्मनीचें डोकें एकदांचें ठिकाणावर आलें हें ऐकून सगळ्या जगभर लोकांना समाधान वाटेल. कारण, मध्यंतरीं जिकडे तिकडे शस्त्रागारांतून शस्त्रें उजळण्याचा सपाटा सुरू होत, आणि जर्मन शिपाई सेनापतीच्या हुकुमाचीच कायती वाट पाहत आहेत अशा बातम्याही आल्या होत्या. या बातम्यात खरेपणा फारसा नव्हता, जर्मनीला ब्रिटिश व रशियन आरमारांचा मोठा दरारा वाटत होता, वगैरे गोष्टी खऱ्या असल्या तरी सध्याच्या काळांत लढाया ह्मणजे दैवी संकटांत मानवी संकटाची भर पडल्यासारखें होतें, आणि त्यापायीं होणाऱ्या निष्कारण प्राणहानीबद्दल दुःख वाटतें. जर्मनीचा ताठा कमी होण्याला ब्रिटिश व रशिया हे दोन देश मुख्यतः कारण झाले आहेत. या राष्ट्रांनीं जर्मनीला साफ सांगितलें कीं तुह्मांला कांगो प्रांत घेऊन स्वस्थ बसणें तर तेवढें फार तर आह्मी करूं देऊं. पण याच्या पलीकडे तुमची हाव जातां कामा नये. हें कबूल नसलें तर तुह्मांला एकट्या फ्रान्सशींच नव्हे तर आणखीही कांहीं राष्ट्रांशीं लढाई करण्याची तयारी ठेवावी लागेल. या धमकीचा परिणाम तत्काळ घडून आला जर्मनीला कसें

राष्ट्रांनीं बठगीला आणिलें, तसें द्रिोली अत्याचार करणाऱ्या इटलीला आणास या राष्ट्रांना मुळींच वेळ लागावयाचा नाहीं. युक्तीनें जेथें समजूत पटत नाहीं ... दरडावण्यानें चटकन काम होतें, आणि ...टिश सिंह व रशियन अस्वल यांच्या ...नेनें इटालियन कोंकराला गर्भगळित ...ण्याला कितीसा वेळ लागणार नाहीं.

शास्त्रीय माहिती.

... शास्त्रीय ज्ञानाच्या उत्कर्षाच्या इतक्या ...उपलब्ध आहेत कीं हजार दोन हजार ... आपल्या पूर्वजांना त्यांचें स्वप्न ...हीं पडलें नव्हतें असें असून ...नामारल्या गोष्टींत शास्त्रज्ञांना किती ...त आहेत. आणि पांच चार हजार ...त्र पंचविस हजार वर्षांपूर्वी अशीं ...णांनीही साधनें अनुकूल नसतां आपले पूर्वज पुष्पकासारख्या विमानात बसून आकाशांत भ्रमण करीत असत; यक्ष, गंधर्व, किन्नर यांना तर यानाचीही जरूरी नसे; पृथ्वीतला वरील मानवी राजे साधे घाडे जोडलेले रथ सुद्धां हवेंतून अतिवेगानें चालवित, अशीं वर्णनें आपण पुराणादिकांतून वाचतों हें कसें ? या सगळ्या कवी कल्पनाच होत्या काय ? कल्पना ह्मणणाऱ्या तर त्या हल्लींच्या शोधांशीं इतक्या तंतोतंत कशा जुळाव्या ? वगैरे प्रश्न हल्लींच्या काळीं विचारी माणसाच्या मनांत आल्यावांचून राहत नाहींत, आणि हे प्रश्न मनांत आले ह्मणजे मनुष्य गोंधळून जातो. पण या प्रश्नाचें उत्तर एका फ्रेंच शास्त्रज्ञाला सापडलें आहे असें दिसतें. ता ह्मणतो कीं कालावधीनें वातावरणाच्या विरळपणांतही क्रांति घडून आलेली आहे. पूर्वी पृथ्वीच्या पाठीवर मनुष्यांची एकंदर प्राण्यांची—संख्या कमी असल्यामुळें ह्मणा अगर अन्य कांहीं कारणांमुळें ह्मणा - पण जडवायु वातावरणांत फारसा नव्हता. त्यावेळची हवा हल्लींच्यापेक्षां पुष्कळच अधिक विरळ असे; आणि त्यामुळें वर सांगितलेल्या सगळ्या गोष्टी त्या काळीं शक्य होत्या. कालावधीनें वातावरणाच्या घनतेंत फरक पडतो कीं काय या गोष्टीच्या निकालावर आतां पुराणांचा खरेखोटेपणा अवलंबून राहिला आहे अलीकडचा आणखी एक नवा शोध ह्मणजे साखरेच्या अंगीं प्रकाश देण्याचा धर्म गूढ आहे हा होय. साखरेपासून कृत्रिम प्रकाश उत्पन्न करतां येतो असें प्रत्यक्ष प्रयोगांनीं लवकरच दिसून येईल आणि मग साखरेचा उपयोग मनुष्यें नुसता खाण्यांतच नव्हे तर रोषनाईच्याही कामीं करूं लागतील. तिसरा शोध टक्कल पडलेल्या लोकांना आनंदित करून सोडणारा आहे. कुशल माळी ज्याप्रमाणें एका जातीच्या आंब्याचें कलम दुसऱ्या जातीवर करून एकाच झाडाला निरनिराळ्या प्रकारचे आंबे लागलेले दाखवू शकतो, त्याप्रमाणें टक्कल पडलेल्या माणसाचे डोक्याला छान झुबकेदार केसवाल्या माणसाच्या केसांचें कलम करून त्याच केस फ्याशनेबल करून दाखवितां येतील असें एका शास्त्रज्ञाचें ह्मणणें आहे. या कामीं जो थोडा प्रयत्न त्यानें केला आहे तो उत्तेजन कारक आहे असेंही त्याचें ह्मणणें आहे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— कधीं थंडी, कधीं मलाभ्र असें परिवर्तन चालूं असून हवामान विशेष अनिश्चित आहे. रोगराई नाहीं.

खान बहादूर निजामुद्दीन अहमद एम. ए. इनस्पेक्टर आफ स्कूल्स यांस छत्तिसगढाहून वऱ्हाड प्रांतावर बदललें हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

येथील शेतकीच्या प्रयोगालयाचे सुपरिनटेंडेंट रा. रा. भय्यालाल दुबे यांस त्याच खात्यांतील ए० असि० डायरेक्टर करून २०० रुपये पगार गेल्या २२ एप्रील पासून मुकरर करण्यात आला.

रा. रा. डब्ल्यू. ए. टकर ए. असि. कमिशनर यांस उमरावती येथें नेमण्यात आलें.

वर्तमानसार

रूटरचा त्रिपोलींतील खास बातमीदार सध्यां माल्टा येथें आला आहे. तो बातमीदार ह्मणतो:-इटलियनांनीं वाटेल तसल्या हकीकता प्रसिद्ध केल्या असल्या तरी, ता २३ ते २६ पर्यंत झालेल्या लढायांत तुर्क व अरब मिळून २ हजारां वर नव्हते. या लहानशा मिश्र सैन्यानें आपल्या पराक्रमानें इटालियनांना थक्क करून सोडलें. या लढायांत इटलीच्या बाजूचे ४००० लोक ठार व घायाळ झाले. तुर्की सैन्यानें इटालियन सैन्याला रेटीत रेटीत इतकें मागें नेलें आहे कीं यापेक्षां मागें हटावयाचें ह्मणजे समुद्रांतच जावें लागेल त्रिपोलीच्या मध्य प्रदेशांत चालून जाण्याचा इटलीचा बेत गारठला आहे. पंधरा मैल लांब व पाच मैल रुंद असा प्रदेश तुर्कांनीं व्यापला असून त्याला इटालियनांनीं वेढा घातल्याप्रमाणें आहे. या प्रदेशावर इटालियन सैन्य आपण होऊन चालून जाणार नाहीं तोंपर्यंत हल्लींच्या स्थितींत पालट व्हावयाचा नाहीं. त्या प्रदेशावर चालून जाण्याचा इटालियन सेनापतीचा इरादा नाहीं.

त्रिपोलींत पटकीची साथ सुरू असून सैनिकाहि त्या सांथीच्या तावडींत सांपडत आहेत. अरबांच्या कत्तलीच्या कंड्या खोट्या आहेत असें इटालियन सरकार ह्मणत असलें तरी तें खरें नाहीं. मी आणखी दोन स्पेशल बातमीदारानीं ही स्थिति समक्ष पाहिली आहे. इटालियन सेनापती जनरल कनीव्हा यांनीं बहेमी अरबांना ठार करण्याचा हुकूम सैनिकांना केला. सैनिकांनीं या हुकुमाचा दुरुपयोग करून सांपडलेल्या अरबांना ठार केलें या कत्तलीची जबाबदारी जनरल कनीव्हा यांचेवर आहे.

रविवारीं सबंध दिवस तुर्कांच्या व इटालियन लोकांच्या तोफांचे जोराचें द्वंद्वयुद्ध चाललें होतें. शत्रूच्या ठाण्यावर तुर्कांच्या लोकांनीं भडिमार केला. कान्स्टांटिनोपल शहरांत अशी बातमी जाहीर केली आहे कीं, तुर्कांनीं इटालियन लोकांशीं निकरानें लढून डर्ना नांवाचे तटबंदीचें महत्वाचें शहर काबीज केलें. इटालियन सैन्यापैकीं ९०० लोक ठार झाले व १८ तोफा तुर्कांच्या हातीं पडल्या. इटालियन तारांत मात्र डर्ना येथील स्थिति पहिल्यासारखीच आहे अशी बातमी आहे.

आजारी पडलेल्या व जखमी झालेल्या तुर्कांची शुश्रूषा करण्याकरितां कांहीं बंगाली नर्सेस व स्वयंसेवक त्रिपोलींत पाठविण्याचा आपला उद्देश असल्याचें नामदार राजे शशिशेखरेश्वर यांनीं एका गार्डन-पार्टीचे वेळीं जाहीर केल्याची कलकत्याहून तार आली आहे. गेल्या सूर्यग्रहणाचे वेळीं यात्रेकरूंची व्यवस्था ठेवण्याचें बाबतींत उत्तम कामगिरी बजाविल्याबद्दल बंगाली स्वयंसेवकांनाही 'गार्डन-पार्टी' देण्यांत आली होती.

विलायतच्या 'स्टेंडर्ड' पत्रांतत प्रसिद्ध झालेल्या तारेवरून समजते कीं; त्रिपोलींत गेल्या मंगळवारीं व बुधवारीं आठ हजार अरब यांचा इटालियन सैन्याशीं निकराचा सामना होऊन इटालियनांचा पुरा मोड झाला. तुर्कांनीं त्या लढायांत मोठा विजय संपादन केला. इटालियन सैन्यापैकीं पांच हजारापासून ते सहा हजारापर्यंत लोक ठार झाले ! ! ! तुर्कांनीं दोन किल्ले काबिज केले. इटालियनांच्या शेंकडों तोफा तुर्कांच्या हातीं पडल्या. पुष्कळ युद्धसामुग्रीही त्यांस सांपडली.

तिकडे इटलीनें एक गमतीचें जाहीर सर्क्युलर परराष्ट्राकडे पाठविलें आहे. ह्या सर्क्युलरांत इटली ह्मणतो कीं, आह्मी त्रिपोली आपल्या राज्यास कायमची जोडली आहे; तेव्हां विनाकारण रक्तपात न होतां सिद्ध होऊन गेलेल्या ह्या गोष्टीस तुर्कस्थानानें शहाणपणानें रुकार द्यावा ह्मणून राष्ट्रांनीं मध्यस्थी करावी ! ! !

जनरल कॅनेव्हा यांच्या इटालियन सैन्याचें आधिपत्य काढून घेऊन तें जनरल फ्रुगोनी यांस देण्यात येणार आहे व जनरल कॅनेव्हा यास त्रिपोलीचे गव्हर्नर नेमण्याचे घाटत आहे अशा बातम्या आहेत.

त्रिपोलींत आणखी २०००० सैन्य नाफा व विमानें यासह पाठविण्याचा इटलीनें निश्चय केला असून नेपल्स येथें हें सैन्य जमत आहे.

स्मरना बंदराचे दिशेकडे सहा इटालियन लढाऊ जहाजें जात असलेली चियफ बेटांतील लोकास दिसून आली अशी बातमी कान्स्टांटिनोपल येथें सरकारी रीतीनें प्रसिद्ध झाली आहे.

नवीन नेमण्यांत आलेले इटालियन सेनापति जनरल फ्रुगोनी हे सोमवारीं ताज्या दमाच्या १९००० सैन्यासह त्रिपोलीच्या किनाऱ्यावर उतरले व पुढें चाल करून जाण्याचा त्यांनीं लष्करास तावडतोब हुकूम केला. बराच वेळ खडाजंगी चालूं होती. इटलीचीं उढाऊ जहाजें सैन्यास मदत करीत होतीं. हामिदिह ठाणें आपल्या सैन्यानें काबीज केलें व तुर्कांचें भयंकर नुकसान झालें आहे असें इटालियन पक्षाचें ह्मणणें आहे. इटलीनें आपल्या राज्यास त्रिपोली जोडल्याचा जाहीरनामा प्रसिद्ध केला, त्याचा तुर्कस्ताननें जाहीर निषेध करून अखेरपर्यंत लढत राहण्याचा आपला निश्चय असल्याचें परराष्ट्रांस कळविलें आहे. एका इटालियन क्रूझरानें आकाबा शहरावर तोफांचा भडिमार करून तुर्कांची एक गनबोट बुडविली. एक तुर्क अंमलदार ठार झाला. टयुनिस येथें अरब इटालियन लोकांची मारामारी होऊन ५० इटालियन ठार झाल्याची बातमी आहे. पोलिस व लष्करी लोक यांना गोळ्या झाडून शांतता करावी लागली एका इटालियन वैमानिकानें त्रिपोलींतील तुर्कांच्या छावणींत पुनः बांबगोळे टाकले.

मोरोक्को प्रकरणाच्या तडजोडीनें मोरोक्कोंत फ्रान्सचें निष्प्रतिबंध वर्चस्व राहून त्याबद्दल जर्मनीला मध्य—आफ्रिकेंत अनेक प्रकारच्या सवलती मिळाल्या आहेत. ह्याप्रमाणें शांततेची तडजोड झाल्याबद्दल फ्रेंच लोक आनंद प्रदर्शित करीत आहेत. फ्रेंच प्रधानानीं जाहिर भाषण करून ह्या तडजोडीचा गौरव केला.

इराणच्या लोकसभेनें जत केलेली शुआ—एस-सुलतांना यांची मालमत्ता ताब्यात घेण्याकरितां इराणच्या जमाबंदीची सुव्यवस्था करण्याकरितां नेमण्यांत आलेले अमेरिकन अधिकारी मि० शस्टर यांनीं पांच लष्करी शिपाई पाठविले होते व ह्या शिपायांवर गोळ्या झाडण्याची रशियन वकीलातील दोघां अंमलदारानीं धमकी दाखविली होती. ह्या त्यांच्या कृतीसंबंधानें इराणनें रशियाकडे निषेधदर्शक खलिता पाठविला होता; ह्या खलित्यास उत्तर न पाठवितां रशियन प्रधान उलट धमकी देत आहेत कीं, ह्या प्रसंगीं ब्रिटिश वकिलातीच्या अंमलदारांचा जो अपमान झाला त्याबद्दल इराणनें माफी मागितली पाहिजे व तसें न केल्यास घिलन व मझंद्रान हे प्रांत आह्मी आपल्या ताब्यांत घेऊं !!! रशियाची ही हडेलहप्पी मागणी मान्य करण्यास इराण मुळींच तयार नाहीं.

हैसूर जिल्ह्यांतील येद्दातारे येथून अशी बातमी आली आहे कीं, तेथें ता० २३ आक्टोबर रोजीं पब्लिक वर्क्स खात्यांतील मल्हारीराव नांवाच्या कारकुनाचें घर चोरांनीं फोडून मल्हारीराव याचा निर्दयपणें खून केला व त्याच्या बायकोच्या अंगावरील दागिनें व घरांतील इतर मालमत्ता लुटून नेली चोरांचा अद्याप पत्ता लागला नाहीं.

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांची तयार केलेलीं व सरकारांतन रजिस्टर झालेलीं औषधें, जीं वीस वर्षांपासून लोकांत अनुभविलीं आहेत.

सुधासिंधु

हें कफ, खोकला, दमा, थंडीचा ताप, पटकी, शूळ, संग्रहणी, अतिसार, पोटांत दुखणें, वांत्या, मळमळणें, हात पाय व कंबर दुखणें, मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, डांग्या खोकला, दूध ओकून टाकणें इत्यादीवर स्वादिष्ट व सुवासिक औषध आहे. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०८ आणे.

दद्रुगज केसरी

गजकरणास समूळ नाहींसें करणारें हेंच फक्त एक पवित्र औषध आहे. कांहीं सुद्धां जळण अथवा आग होत नाहीं. यासच जर दारू अथवा लिंबाचे अर्कांत मिळविलें तर २ बाटल्या अर्क तयार होतो. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०४ आणे १२ बाटल्या एकदम मागविल्यानें त्यांस एजंट समजून नोटिशी, हँडबिलें वगैरे फुकट पाठविलीं जातात, व कमिशनही दिलें जातें. चालू सालचें पंचांगही फुकट मिळतें.

मागविण्याचा पत्ता:—
पंडित क्षेत्रपाल शर्मा मालक,
१३९. सुख संचारक कंपनी. मथुरा.

नोटीस

नोटीस घेणारी रामजी वा लक्ष्मण वंढी रा० इंगोली ता० इंगोली जि० परभणी इलाखा मोगलाई

यांस—

नोटीस देणार सुगंधी मर्द रामजी वंढीण रा० कजबे वाशिम ता० वाशिम जि० आकोला इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे आहांत व हिंदुधर्म शास्त्राप्रमाणें उभयतामध्यें लग्न लागल्यास सुमारें ९।१० वर्षें झालीं आहेत तेव्हांपासून तुह्मी मजला आपले घरीं नांदविण्याकरितां एकदोन वेळां नेले होते व जनरीतीप्रमाणें संसारसुखाचा उपभोग तुह्मापासून मजला मुळींच मिळाला नाहीं. व तुह्मी मजला तुमचे व माझे कहीं कारणांनीं बेबनांव होऊन बनत नसल्यामुळें आपले घरांतून काढून दिले त्यासहा अजमासें चार वर्षें झालीं आहेत तेव्हांपासून मी वाशिम येथें आपले आईबापाचें घरीं राहून लोकांचें कर्ज काढून आपला उदरनिर्वाह केला आहे हल्लीं मजला सावकार लोकांचे देणें रुपये २०० झालें आहेत व ते रुपये सावकार लोक मागत असून व पुर्वीचें कर्ज दिल्याखेरीज पुन्हा नवीन कर्ज सावकार लोक देत नाहींत. सबब हल्लीं आतां तुह्मास या नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं ही नोटीस तुह्मास पावली ह्मणजे तुह्मी त्या तारखेपासून पंधरा दिवसाचे आंत वाशिम येथें यावें व मजला जें कर्ज झालें आहेत तें सर्व देऊन मजला आपले घरीं नांदविण्याकरितां घेऊन जावें असें न केल्यास तुमची मुदत संपल्याबरोबर मी तुह्मास ही दिलेली नोटीस हीच फारकती आहे असें समजून माझ्या इच्छेनुरूप मी वागेन. अगर दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन पुढें तुमचा हिंदुधर्म शास्त्राप्रमाणें मजवर लग्न संबंधाचा कोणत्याच प्रकारे हक्क संबंध राहणार नाहीं व चालणारही नाहीं व मी ही तुमच्या कोणत्याच अटीप्रमाणें बांधली जाणार नाहीं. ही नोटीस दिली आहे ता० ६ माहे नोव्हेंबर सन १९११ इ. दस्तुर हरी शिवराम अर्जनवीस वाशिम

सही

सुगंधी मर्द रामजी वंढी राहणार वाशिम दस्तुर खुद

नो० नं० ४८९

नोटीस

गोंदी मर्द पुंडु हमालीण राहणार मलकापूर ब्राह्मण आळींत

ईस:—

मी खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं मला तारीख ३०-१०-१९११ ई रोजीं टपाल मार्गानें नोटीस दिली त्यांत मजकूर कीं मजला तुमचे जवळ माझे आईनें खाऊन पिवून आठरुपये महीन्याप्रमाणें, ठेवीले होते व साहा महीनें पर्यंत राहीली, त्या साहा महीन्याचें ४८ रुपये तुह्मी मजला दीले नाहीं वगैरे मजकुराची आल्यावरून सदर्हू नोटीस तुझे आईचे मतानें व इतर लोकांचें नादीं लागून त्याचे सल्यानें ही बनावटी नोटीस दीली खरामजकूर मुळींच नाहीं तुझी आई नामे दगडी ईने तुजला मजजवळ ठेवते वेळीं चारचौघापक्ष असा ठराव केला होता कीं तुह्मी माझे पोरीला जीतेरोटी व मेले माती व तुह्मी तीला जे डागीने कराल कींवा डागीने करण्यास जे रुपये द्याल त्योरुपयाचे जे डागीने करील त्या डागीन्यावर माझा व माझे मुलीचा हक्क मुळींच नाहीं या ठरावाप्रमाणें ठेवीली होती. परंतु वरील ठरावाप्रमाणें तूं व माझे जवळ राहीली नसून तुझ्या आईच्या व ईतर लोकांच्या नांदी लागून मी नांदुरा येथें तारीख २७-१०-१९११ ई. रोजीं गेलो. माझे पश्चात ह्मणजे तारीख २८-१०-१९११ रोजीं तुझे आईचे मतानें तूं माझे येथून निघून गेली परंतु ज्या घरांत तुजला ठेवले होते ते घर तुझे नावानें भाड्यानें घेतलेलें घर त्या घराचे भाडें मीच तुझे मार्फतीनें देत होतों परंतु तुला जाणें होतें तर माझे समक्ष जावयाचे होते तसें मुळींच केलें नाहीं व मी तुजला वापरण्याकरितां दीलेलीं पीतळीं भांडीं व पलंग व तसबीरा व बीछाना वगैरे सामान ते माझे मजला देण्याचे होते तेही दीले नाहीं व तारीख २६-१०-१९११ रोजीं डागीनें करण्याकरीतां शंभररुपये दीले होतें ते डागीने वगैरे न कारतां ते रुपये तुजजवळ आहेत. त्या रुपयासह तूं तुझे आईचे मतानें तुं निघून गेलीस तुजला या नोटिशीनें कळावीण्यांत येतें कीं नोटीस पावल्यापासून आठ दीवसाचें आंत शंभररुपये व वर लीहलेलें सामान मजला आणून देऊन माझी पावती घेऊन जावी तसें न केल्यास रीतीप्रमाणें कोर्टांत दावा आणून कोर्टखर्च व नोटिशीचा खर्च तुझे पासून भरून घेतला जाईल. व माझे अनुसंधानें तुझ्यावर कोर्टांत कां दावा आणु नये? करितां तुजला नोटिशीनें कळवीले आहे. कळावें तारीख २-११-१९११

सही

टी० पी० बारादारीकर मलकापूर दस्तुर खुद

नो० नं० ४९०

नोटीस

मेहेरबान कस्तुरचंद मारवाडी राहणार दुकान खामगांव तालुका मजकूर जिल्हा बुलडाणा

यांस:--

नोटीस देणार शेख अहमद वलद राजमहमद मुसलमान रा० पिंपळगांवराजा तालुके मलकापूर जिल्हा बुलडाणा यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं रिणको हैदर अली कमरूद्दीन बोहरी राहणार खामगांव याचे २००० दोन हजार रुपयाचे घराचें गहाणखत आमचे नावानें होते तें आह्मी तुह्मांस आज सरासरी दोन अडीच वर्षें झालीं तुह्मास ट्रान्सफर करून दिलें आहे. त्याचा भरणा तुह्मी ... पावेतों माझे खातें देवघेवीचे तुमचे दुकानीं

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार - ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार— **खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूरी, फुल** इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें अग्नितापानें, उपदंशादिकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात ह्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पाच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळीकाळी शाई ८६ अण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालेपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. मारपुरे. पोष्ट- आकोला

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरें सहित चारो भाग तथा पांचो अंग सचित्र कोख शास्त्र.

असली हमसे मंगावो धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रवृत्ती, सत्व दुती कुलटा, पतिव्रता, व्यभिचारणी आदिको पहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार मय सहवास स्थान क्रया, शैय्यातिथ, कामस्थान सालासगीर, बतीसोआभूषण, वस्त्रतऔर्दवमधान पुत्रस्टीकर्म, नपुंसकविद्या, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधि, पशु भाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुद्रां विद्या आदि अमुल्य विषयका भेंडार किंमत रु०

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापडा

नो० नं० ७७ अलीगड

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळतें. फी. ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ०= जन्मकाल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित, रा० व पो० लोणखेड जि० प. खानदेश

आहे त्या खात्यांत जमा केला नाहीं. एवढेंच नाहीं तर तुम्ही हैदर अली व.महरुद्दीन याचे महाणाची फिर्याद केली व त्याजवर हुकूमनामा मिळविला त्या हुकूमनाम्याचे खर्चाचे रुपये चक्रवाढ व्याजासुद्धां तुम्ही माझे नांवें मांडले आणि माझ खोत्याचे ही रकमेस व्याज चक्रवाढ लावून हिशेब करून रुजू करून घेतली आहे. ही गोष्ट आपण बेकायदेशीर केली यासाठीं या नोटीशीनें कळविण्यांत येतें कीं वरील हुकूमनाम्याची रकम चक्रवाढ व्याजानें माझे नावें मांडलेली रकम कमी करावी व. दान्सफर डीडची रकम रुपये २००० दोन हजार दस्तैवज झाले तारखेपासून दरमहा दरशेंकडा १॥ रुपया व्याजा प्रमाणें जें व्याज होईल तें मिळून एकंदर रकम माझे खात्यांत जमा करावी व माझें खात्यांस लावलेलें चक्रवाढ व्याज कमी करून सरळ व्याजानें जमा खर्च करावा. मीं केलेली रुजू मला हिशेब न समजावितां करून घेतली ती मजला कबूल नाहीं. रीती प्रमाणें व्याज लावून बाकी काढल्यास मी नवीन रुजू करून देण्यास तयार आहे. ही नोटीस दिली सही तारिख ७ नोवेंबर सन १९११ इसवी.

सही

शेख अहमद वल्द राजमहमद

नो. नं. ४९१

जाहिर नोटीस

सर्व लोकांस या जाहिर नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं, आमची वडील भावजय सजन मर्द मारुती रा० दिग्रस हिचे ताब्यांत आमचे मयत भावाच्या मालकीचें शेत सर्वे नंबर ६६ यांतील एकचतुःर्थांश हिस्सा मौजे दिग्रस व दिग्रस येथील घर १ अशी मिळकत असून ह्या मिळकतीवर तिचा अन्नवस्त्राखेरीज इतर हक्क नाहीं. आह्मास असें समजलें आहे कीं, सदर्हु सजनबाई ही वरील मिळकत विकून अफरातफर करण्याचे विचारांत आहे तरी सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं कोणीही- तिचेपासून खरेदी गहाण अगर अन्य तऱ्हेनें ही मिळकत घेऊं नये. घेतल्यास ती खरेदी अगर इतर हक्क रद्द होतील कळावें ता० ६-११-१९११

सही

नागो वा नवलाजी राहणार दिग्रस

नि० हातचा आंगठा

नो० नं० ४९२

नोटीस.

नोटीस बेशमी सदु वा पुर्णाजी म्हाली राहणार लासूरखुर्द ता० खामगांव यांस—

मी खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मौजे लासूरखुर्द येथील शेत सर्वे नंबर ११९ यांतील हिस्सा एकत्रितीआंस तिसरा हिस्सा मुर्लीधर उत्तमचंद यांजपासून विकत घेतला. ते खरेदीखत सन १९०२ सालीं झालें आहे या शेतांत माझा हिस्सा एकषष्ठांश साहावा आणि मुर्लीधर याचा हिस्सा साहवा असे असून त्याजपासून तुम्ही तिसरे हिश्याचें खरेदीखत आमचे हिश्यासुद्धां घेतलें आहे तें आह्मास कबूल नाहीं तरी ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत आमचा हिस्सा आह्मास देऊन खरेदीखताचे पावती तारखेपासून आमचे पिकाचाही निकाल करावा मुदतीनंतर शेत कबज्यांत मिळण्यासाठीं आम्ही योग्य कोर्टांत दावा करून खर्चासह ताब्यांत घेऊं मग तक्रार ऐकली जाणार नाहीं . कळावें ता० ४-११-१९११

सही

सिताराम उत्तमचंद राहणार लासूरखुर्द हल्लीं मुक्काम खामगांव द० खु०

नो० नं० ४९३

नोटीस

नोटीस बेशमी लक्ष्मण वा करणु अडनांव बोंड्या कुणबी राहणार शिरपूर प्रगणें वणी ता० वणी जि० यवतमाळ यांस—

खालीं सही करणारीण इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्न झाल्यापासून मजला चांगलें रीतीनें वागविलें आणि अलिकडे साहा वर्षे झालीं तुम्ही दुसरी पाटाची बायको केल्या दिवसापासून मजला बरोबर नांदवित नाहीं. सबब मी आपले आईबापाचें गांवीं राहून सावकार लोकांचें कर्ज काढून आपला निर्वाह करीत आहे आईबापानें दोनचार वेळां तुमचे घरीं नेऊन घातले असतां तुम्ही न ठेवितां हाकलून दिले सबब मी लाचार होऊन ही नोटीस देतें कीं ही नोटीस पोहोचल्यापासून पंधरा दिवसानीं मजला घेऊन जावें मी येण्यास तयार आहे परंतु चांगल्या रीतीनें नांदवीन असा लायक जामीन द्यावा आणि मी आईबापाचें गावीं राहून लोकांचें कर्ज दरमाहा पांच रुपयेप्रमाणें पांच वर्षांचें रुपये तीनशें कर्ज काढले आहे तें ज्याचें त्यास देऊन त्यांच्या रसीदा मजला द्याव्या असें तुमचेकडून वरील मुदतींत न झाल्यास हीच फारकती समजून मी दुसरा पाटाचा नवरा करीन मग तुमचा नवरेपणाचा कोणताही हक्क बोजा आणि मालकी मजवर व पाट लावणारावर चालणार नाहीं करितां या नोटिशीनें तुह्मास अगाऊ कळविलें आहे. कळावें ता० ७-११-११ इ. द० धोंडो सखाराम पेनशनर नाजर राहणार वणी

सही

येसांबा मर्द लक्ष्मण बोंडीग हल्लीं रा० बोपापूर प्रगणें काटर ता० वणी नि० हातची बांगडी असे

नो० नं० ४९४

नोटीस.

सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं ता० २४-११-१९८ रोजीं

खालीं सही करणार यानें मौजे जनुने ता० खामगांव येथील सर्वे नंबर १३ एकर २० गुंठें ०१ आकार ७।१२ यांतील ४ एकराचा अलग वाटलेला तुकडा शेख हुसेन वल्द शेख कालू राहणार खामगांव याजकडून ९०० रुपयांस विकत घेतला आणि ता माझ्याच ताब्यांत आहे. त्याचें खरिदीखत मी माझी बायको बायम्मा मर्द लक्ष्मण इच्या नांवानें करून घेतलें असून मालक मीच आहे. सध्यां तिला मजजवळून कोणी पळवून नेली ओहे तर तिच्या कडून कोणीही वरील शेती गहाण खारिदी वगैरे घेऊं नये जर कोंणी घेईल तर त्याला मालकी मिळणार नाहीं. आणि मी ताबाही देणार नाहीं. वरील बायम्माच्या नांवाची खरिदी माझ्या नांवानें होण्या विषयीं मी कोर्ट मार्फत काम चालविणार आहे. बायम्मा कडून शेती विकत अगर गहाण घेऊन कोणी फसूं नये ह्मणून ही जाहिर नोटीस दिली आहे. कळावें. ता० ११ नोवेंबर १९११

लक्ष्मण चीनया दस्तुर खुद्द राहणार फाटकपुरा खामगांव

नो० नं० ४९५

नोटीस

नोटीस बेशमी-- अशरफखा वल्दद मनवरखा पुत्र न राहणार उगवे येवदे ता० दर्यापूर जि० उमरावती यांस —

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तूं मांझा साक्षांत पुत्र आहेस. परंतु तुझी वर्तणूक माझे संमती विरुद्ध असल्या मुळें मी तुला बरेंच दिवसांपासून घराबाहेर काढून दिलें आहे. तेव्हांपासून तूं मला विनाकारण बुडवावें व माझे इस्टेटीवर कर्जाचा बोजा करावा या हेतूनें सावकारांचे कर्ज काढलें आहेस व त्याचेंच सल्लेनें चालतोस असें माझे ऐकिवांत आहे तरी या नोटिशीनें तुह्मास कळविण्यांत येतें कीं तुम्ही या नोटिशीचें अगोदर किंवा या नंतर जें कर्ज काढ़ अगर केलें असेल त्या कर्जाबद्दल मी अगर माझी इस्टेट कोणतेही प्रकारें जबाबदार राहणार नाहीं ही नोटीस दिली. कळावें. ता० १०-११-१९११ इ०

दस्तुर लक्ष्मण गंगाधर चिटळें

राहणार दर्यापूर.

सही

सहीची निशाणी मनवरखा वल्दद हुसेनखा

राहणार येवद याची

खुद्द हातची असे.

नो. नं. ४९६

Oriental Govrnment security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Excede 3 3/4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act in treating the clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which his danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man make up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४५] आकोला—सोमवार तारीख २० माहे आक्टोबर सन १९११ ई० [अंक ४४

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार हाो र्गत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यांपैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यांपैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल-

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुप. या प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट

नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६⅔ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१.९.१० } G. A. Phillips. एजंट.

नो० नं० २

चांदीचीं भांडीं.

खरें सचोटीचें दुकान.

आमचें दुकानीं शुद्ध चिनई चांदीचीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं विक्रीस तयार असतात. माल काळजीपूर्वक वकशीर व्ही. पी. नें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल जोखिमदार राहूं. एकवार अनुभव घ्यावा.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन.
३३१ आदितवारपेठ, नासिक

श्री राधावल्लभाजयाति

वर्षफल।

हमारे पास सिर्फ १ पोस्टकार्ड पर किसी फल या फूल का नाम लिख भेजो हम आप के एक वर्ष का सुख, दुःख लोभ, हानि, जीवन, मरण, रोग, सन्तान तरक्की, मौकूफी, व्यापार में किस वस्तु स लाभ होगा दिसावरी काम में कैसा लाभ होगा और जो महीना हानिकारक उस का उपाय महीनेवार वर्षफल व्ही० पी० द्वारा २। रुपये में भेज देंगे. हमारे यहां जन्म पत्रादि उत्तमोत्तम बनते हैं अनेक प्रशंसा पत्र मौजूद हैं, विशेष परिचय के अर्थ ८॥ आना का टिकट भेज कर सूचीपत्र मंगा लीजीये.

मिलने का पत्ताः—

गोस्वामी राधामोहन शर्म्मा
चित्तीखाना आगरा.

किंमत कमी केली.

आह्मी तयार केलेलें लोखंडी नांगर जसजसें शेतकरी लोकांना आवडूं लागले तसतशी त्यांची विक्रीही जास्त वाढुं लागली आणि आमच्या कारखान्यांत सुधारलेल्या यंत्राची योजना केल्यामुळें थोड्या वेळांत पुष्कळ काम निघूं लागलें ह्मणून आह्मांस नांगराची किंमत कमी करण्यास परवडलें. ह्या फायद्याचा वाटा गरीब शेतकऱ्यांना मिळावा या हेतूनें आमच्या नंबर १० च्या नांगराची किंमत आतांपर्यंत जी ३८ रुपये होती ती आतां सदतीस रुपये केली आहे व नांगर नंबर ९ ची किंमत ४०॥. रुपये ती आतां एकुणचाळीस ३९ रुपये केली आहे आमचे नांगर सर्वत्र चांगले चालतात याची खात्री होण्याकरतां तुह्मी कोणत्याही जिल्ह्यांतील शेतकऱ्याच्या आपखूषीच्या शिफारस पत्राची नक्कल मागवा आणि नांगराची मागणी करा.

किर्लोस्कर बंधु
पोष्ट किर्लोस्कर वाडी
(सं. औंध जिल्हा सातारा)

ताजें शिफारस पत्र— आपले नंबर ९ व १० चे नांगर मागे एकदोन वेळां आणविले आहेत ते फार उत्तम असून दोन तीनवर्षे झालीं तरी ते उत्तम काम देत आहेत. दुसरे इंग्रजी नांगर लोकांनीं आणलेले ते यांस लागत नाहींत.

तालीकोट जिल्हा विजापुर ता० ३ माहे नोव्हेंबर १९११ } (सही) वासुदेव विठ्ठल घोर

.नो० नं० ४९७

नोटीस

नोटीस देशमी जाणु वा येडु माळी सातो राहणार जामोद ता० जळगांव जि० बुलडाणा

यांसः—

मी खालीं सही करणार ईजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचा नवरा असून लग्न होण्यास सुमारें १२ वर्षे होत आलीं त्यामध्यें अज्ञानपणांत तुमचें येथें बरेंच दिवस राहीली; व शाहाणी होण्यास ५ वर्षें झालीं असून एक वर्ष तुमचें घरीं राहीली. परंतु स्त्रीपुरुषाचा जो संयोग त्या कामाला तुह्मी योग्य नसून (ह्मणजे) तुह्मी नपुंसक असून मला ह्मणतां तं परद्वार कर व माझें नांवावर रहा माझे आई बाप इज्जतदार असून त्यांची इज्जत मी कमी करणार नाहीं. बळजबरीनें तुह्मी मला परद्वार करण्यास लावणार होता ह्मणून मी माझें आईबापास निरोप पाठवून माझे आईबापाचें घरीं गेली. माझे आई बाप नादार असल्यामुळें मी आज ४ वर्षांपासून दुसऱ्याचें कर्ज काढून निर्वाह करिते. परंतु तुह्मी मी गेलें तेव्हांपासून माझे आईबापाचें गांवीं मजला नेण्यां करितां एक दिवस सुद्धां आला नाहीं आतां मी किती दिवस तरी कर्ज काढून खावें ? व तुमची एक लक्ष्मी माझे अगोदरची, लग्नाची तुमची बायको, नामे रंजी नावांची हीनें तुह्मी नपुंसक असल्यामुळें दुसरा नवरा करून गेली. मी इज्जतदाराची असल्यामुळें आज ४ वर्षांपासून राहीली. माझा बाप कारणा ी राहटे वगैरे लोकासह तुमचें गांवीं फारकती मागण्याकरितां आलें असतां तुह्मी फारकती देण्यांस राजी असुन तुमचा मामा नामे सोन्या इंगळ्या हा तुह्मास फारकती देऊं देत नाहीं करितां विनंती आहे कीं, जर तुह्मी स्त्रीपुरुषाचा जो संयोग त्या कामाला योग्य झाले असाल तर मे० सिव्हिलसर्जन साहेबांचें सर्टिफिकेट घेऊन व माझे खावटी वगैरेबद्दल दरमहा ४ रुपयाप्रमाणें ५ वर्षांचे २४० रुपये देऊन नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत मला घेऊन जावें वर लिहिल्याप्रमाणें कोणतीच तजवीज न झाली तर मी हीच फारकती समजून दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन मग नवरेपणाचा हक्क तुमचा बिलकूल राहणार नाहीं. कळावें तारिख १४।११।११ इ.

सही

रुखमी मर्द जाणु माळीन सातो
राहणार पातुर्डे ईचे हातची
नि० असे हल्लीं मुक्काम
खामगांव

नो. नं. ४२८

नोटीस.

रा. रा. नारायण वल्लद सखाराम राहणार बाभूळगांव जहागीर तालुका आ[...] व श्री. तुळसी मर्द सखाराम ह्माली [...]णार बाभूळगावजहागीर तालुका [...]

यांनाः

मी खालीं सही करणार त्येर्[...] हटवादी नोटीस देण्यांत येतें कीं म[...] इचें गंधर्व आश्विन वद्य ३० रोजीं [...]ण्याचें ठरलें होतें. त्याचें अगोदर [...] दिवस तिनें मजपासून रोख रुपये १[...] लग्नाप्रीत्यर्थ घेतले आहेत. पुढें ठरले[...] तिथीच्या अगोदर १ दिवस नारायण [...] हातोळ्याहून आपले बहीणीस ह्मणजे तुळसी[...] बाभूळगांवास येऊन घेऊन गेला व त्याच[...] कारवाईनें माझें त्याचे बहीणीशीं गं[...] झालें नाहीं. या गंधर्वा करितां मला स[...] सरी रुपये १०० नुकसान, सामानसु[...] कपडालत्ता वगैरे तयार केला त्यासु[...] आले आहे. तरी ही नोटीस पावल्या दि[...] सांपासून आठ दिवसांचे आंत अ[...] नेलेले रुपये १०० व नुकसानी दा[...] रुपये १०० एकूण रुपये २०० आ[...] द्यावे. न दिल्यास कोर्ट मार्फत तजवी[...] करूं. व या नोटीसीचा खर्च तुमचे [...] पडेल कळावें. तारीख १९।११।११ आकोला.

सही

मारुती वल्लद जानु ह्माली राहणा[र]
वाडेगांव निशाणी हातची रेघ —

नो० नं० ४९९

जाहिर नोटीस

सर्व सावकार लोकांस कळविण्यांत येतें कीं अशरफखां वल्लद मनवरखां रा० येवद ता० दर्यापूर जि० उमरावती हा माझा साक्षांत पुत्र आहे. परंतू त्याची वर्तणूक माझें मनाप्रामाणें नसले मुळें मीं त्याला बरेच दिवसा पासून घराबाहेर काढून दिलें आहे. तेव्हांपासून मला विनाकारण बुडवावें व माझें इस्टेटीवर कर्जाचा बोजा करावा या हेतूनें त्यानें पुष्कळ सावकारांचें कर्ज काढलें आहे असें मला समजतें तरी या नोटिशीनें जाहीर करण्यांत येतें कीं त्यासी कोणीही कोणत्याही प्रकारें देवघेव करूं नये केल्यास मी अगर माझी इस्टेट कोणत्याही प्रकारें जबाबदार राहणार नाहीं. ही नोटीस दिली तारीख १० माहे नोवेंबर सन १९११ इसवी दस्तुर लक्ष्मण गंगाधर चितळे रा० दर्यापूर.

सही

सहीची नि० मनवरखां वल्लद हुसेनखां
राहणार येवद याची खुद्द हातची असे

नो० नं० ६००

वऱ्हाडसमाचार

वर्ष १४ शके १८३२ दुंदुभिनाम संवत्सरे

पतपेढी.

पल्या प्रांतांतील शेतकऱ्यांच्या स्थिती विचार केला असतां, ती समाधान हे असें कोणासही वाटणार नाहीं; प्रांतांत शेतकीवर उपजी शेंकडा ८० पेक्षां जास्त असल्यामुळें, शेतकऱ्यांची स्थिती णें ह्मणजे सर्व प्रांताचीच स्थिती त्याप्रमाणें आहे. ह्यामुळें ह्या प्रश्नाचें विशेष आहे.

क संख्या ज्या प्रमाणानें वाढत आहे णानें नवीन जमीन वहिती करितां मिळूं शकत नाहीं, ह्यास्तव हल्लीं तील असलेल्या जमीनींतून वाढत्या लोक ला लागणारे पदार्थ उत्पन्न करण्या- , तिच्यांतून ज्या उपायांनीं जास्त काढतां येईल असे शास्त्रीय उपाय- खतें, पिकांची फेरपाळी, नवीन -अमलांत आणिले पाहिजेत. युरोप अमेरिका खंडांत अशातऱ्हेचे उपाय ल शेतकऱ्यांनीं अंमलांत आणिल्यामुळें. दर एकरी उत्पन्नाचें प्रमाण इकडच्या कितीतरी पटीनें वाढलें आहे. हे इकडे अंमलांत आणतां यावयाचे त असें नाहीं. ही गोष्ट सरकारानीं प्रांतो, ठेवलेल्या experimentle farm मधील वावरून प्रत्यहीं प्रत्ययास येत आहे, ह्या गोष्टीस अर्थात् शहाणपण आणि वल ह्यांची गरज लागणार.

कोणत्याही खेड्यांतील साधारण शेतक- ची स्थिती पाहिली तर त्यांच्या हल्लींच्या तीत त्यांनां वर दर्शविलेल्या गोष्टी लांत आणणें जवळ जवळ अशक्य आहे. ण ज्यांच्याजवळ पुष्कळ शेती आहे ते बाजारी नसल्यामुळें, त्यांची गोष्ट जर म ठेविली, तरी ज्यांजवळ एका चें पोषण करण्या इतकी शेती आहे; शेतकऱ्यांपैकीं बहुतेकांस कर्ज असतेंचा हल्लींच्या स्थितींत हें कर्ज त्यांनां ळ दरशेंकडा रु० १८ पासून रु० ० पर्यंत व्याजानें दर एक मनुष्याच्या प्रमाणें त्यास काढावें लागतें ह्याशिवाय तोंतां, बालाजी, हुंडणावळ ह्या बाबींबद्दल च्या पेन रकमेंतून कांहीं रकमा कित्येक कारांच्या येथें कापल्या जातात त्या व्याच ! अशा जबर व्याजाच्या ओझ्या शेतकरी दडपला जाऊन त्याचा चा बोजा दिवसें दिवस वाढत गेल्या ळें त्याला कालांतरानें आपल्या वडिलार्जित नीस मुकावें लागतें! परंतु ह्याप्रमाणें वकाराच्या घरांत शेती गेली तरी त्या वकारास शेती स्वतः करण्याची इच्छा ज्ञान नसल्यामुळें, ती शेती पुन र्वीचाच मनुष्याकडे कटाईदार आर ठेक्यानें शेती वहाणारा ह्या नात्यनें येते! परंतु ह्या पालटलेल्या स्थितींत ही शेती वहातांना आता दुसऱ्यासाठी शेती वहातों हा विचार त्याच्या मनांत नेहमीं आल्यामुळें तो तिची मनापासून काळजी घेत नाहीं! ह्याप्रमाणें शेतीची दिवसें दिवस खराबी होते. ही स्थिती सुधारण्यास जे अनेक उपाय सुचतात त्यांपैकीं " सहकारी पतपेढ्या स्थापन करणें " हा एक होय.

आतां " सहकारी पतपेढी " ह्मणजे काय व तिच्या योगानें शेतकऱ्यांची स्थिती कशी सुधारेल ह्याचा थोडक्यांत विचार करूं.

सावकारांकडून शेतकऱ्यांस जें कर्ज मिळतें त्यावरील व्याजाचे दर असामीच्या पती- वर अवलंबून असतात हें आपण नेहमीं पहातों. ज्या असामी जवळ जमीन जुमला आहे किंवा जो खरा आहे अशी समजूत आहे त्यास कमी व्याजानें पैसे मिळतात. मोठ्या शहरांमध्यें सराफ सराफांचवा दरम्यान व्याजाचा दर कमी असतो त्याचें कारण हेंच होय. ह्याच्या उलट ज्या असामीची पत कमी असते ह्मणजे ज्या जवळ फारशी जिंदगी नाहीं अगर व्यसनांत निमग्न अस- ल्यामुळें जो आपला शद्ब कायम ठेविल अशी खात्री नाहीं अशा मनुष्यास व्याजाचा जबर दर द्यावा लागतो. परंतु ज्याची पत कमी आहे अशा मनुष्यानें दुसऱ्या एखाद्या भल्या मनुष्याची जामीनकी देऊं केल्यास त्याला कमी व्याज द्यावें लागतें. हें आपण नेहमीं पाहतों. अर्थात् अशावेळीं कमी पतीच्या मनुष्यास दुसऱ्या भल्या मनु- ष्याची पत उपयोगी पडली अगर मदत देणारी ह्मणजे **सहकारी** झाली. ह्या तत्वास अनुसरून **सहकारी पतपेढींत** दहा किंवा दहापेक्षां अधिक इसम एकत्र गोव- लेले असतात. ह्या पेढींतील कोणत्याही इस- मास कर्जाची जरूरी लागल्यास, ती पेढी त्याकरितां तें कर्ज काढून त्यास देते. ह्यामुळें पेढीला ज्या दरानें कर्ज मिळतें त्या पेक्षां जास्त दर पेढीस त्या इसमाकडून मिळतो ह्यायोगानें एका असामीस कमी व्याजानें जें कर्ज मिळेल, तें **दहा किंवा जास्त इसम एकत्र झाल्यामुळें मिळेल** परंतु अशा पढींचें एक मुख्य तत्व असतें तें विसरतां कामा नये. तें तत्व हें कीं पेढी एका व्यक्तिस कर्ज देण्याकरितां जें कर्ज काढितें त्या कर्जाच्या फेडीबद्दलची जबाबदारी त्या पेढींतील **प्रत्येक** सभास- दावर असते; ह्मणजे त्या पेढीच्या सावका- रास तें कर्ज त्या पेढीच्या कोण त्याही सभासदांकडून वसूल करतां येतें अर्थात् ह्या गोष्टीचा विचार मनांत आल्या- बरोबर अशा तऱ्हेची पेढी आपल्या खेड्यांत नको असें कित्येक शेतकऱ्यांनीं मला सांगि- तलें परंतु ह्याच तत्वाचा थोड्या बारकाईनें विचार केल्याबरोबर त्या तत्वाची आवश्यकता आपल्या नजरेस आल्यावांचून रहात नाहीं. अर्थात् आज शेतकऱ्यास व्याजाचा जो जबर दर द्यावा लागत आहे त्याबद्दलचा दोष सर्वांशीं सावकाराच्या शिरावर लादणें माझ्या मतें रास्त होणार नाहीं. कारण सराफ लोक एकमेकांत कमी व्याजानें रकमा देत असून शेतकऱ्यांकडून मात्र तें जास्त व्याज घेतात ह्याचें खरें इंगित काय ? शेतकऱ्यांना ज्या रकमा दिल्य जातात त्या वसूल करण्याकरितां त्यांना शिवाय तगादा करण्याकरितां -सात्र- कारांना शिपाई ठेवण्याचा खर्च सोसावा लागतो; असाम्यांवर फिर्यादी केल्या असतां कोर्टाच्या गांवीं जाण्याचा वगैरे जे इतर खर्च येतात व कित्येक असाम्या बुडाल्या असतां जें नुकसान सावकारांस सोसावें लागतें तें सर्व भरून येण्याकारितां सव- कार हल्लींचें जबर व्याज मागतात. खे- ड्यांत पतपेढी जर झाली तर पेढीचे इतर सभासद ज्यानें कर्ज काढलें असेल त्याला योग्य वेळीं पैशाची फेड करण्याबद्दल तगादा लावतील, जी रक्कम कर्जाऊ त्यानें घेतली आहे तिचा विनियोग तो योग्य तऱ्हेनें करीत आहे किंवा नाहीं ह्या विषयीं त्याजवर देखरेख ठेवितील, व प्रसंग विशेषीं त्याला त्याच्या ऐपतीपेक्षां कर्ज घेऊं देणार नाहींत. हीं जीं कामें पतपेढीचे सभासद आपआपसांत करतात त्यामुळेंच खरोखर व्याज कमी पडणार आहे. ह्यावरून ह्या पतपेढीमुळें शेतकऱ्यांस जें कमी व्याजानें कर्ज मिळ- णार, त्या बदलची किंमत पेढीचे सभासद स्वतः आपल्या चोख आचरणानें देत आहेत ही गोष्ट त्यांच्या मनावर बिंबेल व त्यामुळें त्यांना एक प्रकारचा अभिमानही वाटेल. आपण आपल्या पायावर उभे राहूं लागलो ह्मणजे आपण स्वतःचा फायदा स्वतःच्या वर्तनामुळें मिळवित आहो असें त्यांस कळून चुकेल, या बरोबर अर्थातच त्यांना आनंद होईल; अशा तऱ्हेनें कर्ज काढण्याच्या कामांत एकदां ते एकत्र जमले ह्मणजे आयतेंच त्यांचें परस्परांवरील प्रेम वाढेल. अर्थातच त्यांच्यामध्यें असणारें कलहाचें बीज नाहींसें होईल; व असें झालें ह्मणजे त्यांच्या कामास चांगलें वळण लागून त्यांजकडून शेतीची मशागत चांगल्या तऱ्हेनें होईल उत्पन्न वाढेल व देशहितास आय- तीच जोड होईल.

पतपेढी कडून आजरोजीं खेड्यांतील शेत- कऱ्याना थोड्या व्याजानें कर्जाऊ रकमा मिळण्याचें अल्पकाम व्हावयाचें आहे तरी कालांतरानें ह्या पेढ्यांकडून देशहिताचीं कशीं कामें घडून येतील हे थोडक्यांत वर दर्श- विलें आहे हंगामावर प्रत्येक शेतकऱ्यानें आपआपल्या मगदुरी प्रमाणें कांहीं बचत पेढींत टाकीत जावी असाही ह्या पतपेढ्या काढणारांचा उद्देश आहे. हा उद्देश अमलांत आणिल्यास पतपेढीची बचत दरवर्षास वाढत जाईल. त्यामुळें पेढीची **पत** वाढेल व इतक्या निरनिराळ्या व्यक्तींनां कांहींनां कांहीं तरी शिलक टाकण्याची संवय लागेल; ही संवय एकदां अंगवळणी पडली ह्मणजे खर्चास आयतांच आळा पडेल. ह्या प्रमाणें दुसरेंही स्तुत्य हेतु अनायासें ह्या सहकारी पतपेढ्यांच्या योगानें साधतां येतील. ह्या गोष्टी जर ए- खाद्या शेतकरी मित्रास समजावून सांगितल्या तर तो मित्र ह्मणूं लागतो कीं तुह्मा सांगतां त्या सर्व गोष्टी खऱ्या आहेत परंतु आमच्या गांवांत भाऊ बिरादरीमुळें तंटे आहेत तेव्हां तेथें हा जम कसा बसेल ! एकाची जमीन विकावयास निघाल्याबरोबर दुसऱ्यास बरें वाटतें व ती आ- पणांस कधी मिळेल ह्याबद्दल तो वाटच पहात असतो " हा प्रकार अनिष्ट तर खराच; व तो उग्रस्वरूपानें राहील तोंवर या कामांत यश लवकर मिळणार नाहीं, परंतु हा अनिष्ट प्रकार अजीबात कमी झाला पाहिजे व त्यास उपाय ह्मणजे शहाण्या लोकांत मिळून त्यांच्या सहवासाचा व ज्ञानाचा उपयोग करून घेणें हा होय. व अशा लोकांशीं नेहमीं सहवास झाल्यास ही कोती सम- जूत हळूं हळूं दुर होईल असा भरंवसा आहे. या हेतुनेंच सरकारनें ही योजना ठिकठिकाणीं अम- लांत आणिली आहे; व त्यांच्या प्रयत्नांस बरेंच यशही येऊं लागलें आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. ह्याप्रमाणें सहकारी पतपेढ्या स्थापन कर- ण्यांत जरी आज पावेतों सरकारी अधिकाऱ्यांनीं बराच पुढाकार घेतला तरी सरकारची हल्लीं इच्छा अशी आहे कीं ह्या कामांत लोकांनीं जास्त लक्ष घातलें पाहिजे, व त्या प्रमाणें लोक हीं कामें मनापासून करतील अशी उमेद आहे. सह- कारी पतपेढ्यांचीं तत्वें लोकांस समजावून देणें हें प्रथम दर्शनीं जरी कठीण काम वाटलें तरी तें काम करीत असतां लोकांशीं आपला संबंध जास्त येतो व त्यामुळें त्यांची स्थिता बार- काईनें पहाण्यास आपणांस आयती संधि मि- ळते ही गोष्ट लक्षांत आणून तें काम करण्यास, सरकारी अधिकारी, अगर बिनसरकारी समंजस लोक -ज्यांनां ज्यांना हें काम करण्याची संधि व बुद्धी असेल— मागें घेणार नाहींत अशी उमेद बाळगतों. कारण आपल्या बांधवांच्या उपयोगी पडून त्यांना स्वावलंबनाचा धडा शिकविण्याचें पवित्र कार्य आपल्या हांतून सहजी होणार आहे तर ह्या कामीं उदासीनतेच्या एवजीं लवकरच पूर्ण उत्साहाचें साम्राज्य वाढेल व त्याचीं सुफळें लवकरच प्रत्ययास येतील असें मनोदेवता मला सांगत आहे !

असो. आतां पावेतों सहकारी पतपेढीची मुख्य तत्वें व तिच्या सहायानें शेतकरी लोकांची स्थिती सुधारण्यास कशी मदत होईल ह्याचा थोडक्यांत विचार केला. आतां हीं तत्वें पसंत पडून जर एखाद्या खेड्यांत ही पेढी स्थापन करण्याची इच्छा सुदैवानें जर कित्येकांस झाली तर त्यांनीं पेढीचे सभासद निवडतांनां व पुढें पेढीचे काम बिनधास्तपणें चालण्याकरितां, कोणत्या गोष्टी ध्यानांत बाळगाव्या ह्या विषयीं थोडक्यांत विचार करूं. ह्या पतपेढ्यांनां सर- कारानें कायद्याच्या कांहीं विशेष सवलती दि- ल्या आहेत. व इतर कंपन्यापेक्षां ह्या मंडळ्या स्थापन करण्याविषयींचे नियम बरेंच सुलभ आ- हेत. तरी पेढी स्थापन करण्याकरितां कमींत कमी दहा इसम गोळा होणें जरूर आहे. आरंभीं भांडवलाची रक्कम गोळा करण्याची नसून कांहीं ठराविक प्रवेश फी मात्र या लोकांनीं दिली पा- हिजे. ह्याप्रमाणें पेढीचा सभासद होण्याची ला- यकी संपादण्याकारितां अगदीं थोडी प्रवेश फी आरंभ द्यावी लागत असल्यामुळें व समंतदास लागणारें कर्ज पेढीच्या मार्फत मिळावयाचें असल्यामुळें, पुष्कळ लोक प्रवेश फी देऊन पेढीचे सभासद होण्यास तयार होतील. ह्याकारणास्तव सहकारी पतपेढीची वर दर्शविलेलीं मुख्य तत्वें त्यांस समजलीं आहेत किंवा नाहींत ह्याविषयीं खात्री करून घेतली पाहिजे. एखाद्या मोठ्या जलप्रवासावर जाण्यापूर्वीं हुशार नाविक ज्याप्रमाणें आपलें तारूं व अवजारें हीं शाबूत आहेत ह्याबद्दल

स्वतःची खात्री करून घेतो ह्याप्रमाणेंच सहकारी पतपेढी काढण्याविषयीं [illegible] गोष्टी विषयीं खबरदारी घेतली पाहिजे. त्याचप्रमाणें पेढीकरितां सभासद निवडतांनां ज्यांनां कर्ज काढण्याची जरूर पडते अशाच लोकांना पेढींत घेतलें पाहिजे ज्या लोकांना कधीं कर्ज काढावें लागत नाहीं अशा लोकांना पेढींत सामील केल्यापासून प्रसंग विशेषीं अडचण होण्याचा संभव आहे; कारण पेढीच्या कर्जा करितां प्रत्येक सभासदाची सारखी जबाबदारी असल्यामुळें, श्रीमंत सभासद आपणांवर जबाबदारी येऊं नये ह्मणून गरीब लोकांस त्यांना लागेल इतकें कर्ज घेऊं देणार नाहींत; ह्मणून वरील खबरदारी घेणें अवश्य आहे. त्यांचप्रमाणें ज्यांचें कर्ज त्यांच्या ऐपतीबाहेर गेलें आहे असें लोकही पेढींत घेऊं नयेत. ह्याकरितां वर दर्शविलेलीं दोन्हीं अन्तिम टोंकें टाकून मध्यस्थ वृत्तीचें अवलंबन केलें पाहिजे. "समान शील व्यसनेषु सख्यम्" ह्या संस्कृत वचनाप्रमाणें समान स्थितींतील, समव्यवसायाचे परंतु ज्याचें वर्तन चोख आहे, ज्यांना व्यसन नाहीं असेच लोक पेढीचे सभासद करण्यांत यावेत. ह्याप्रमाणें पेढी स्थापन झाल्यानंतर पेढीस जें कर्ज काढावें लागणार तें हल्लींच्या स्थितींत गांवांत मिळूं शकणार नाहीं ह्मणून ह्या कामीं त्यांनां भांडवलाची मदत देण्याकरितां अकोलें येथें "सेंट्रल बँक" काढली आहे. ह्या बँकेस अर्ज करून कर्ज मिळविण्याची पात्रता संपादन करण्याकरितां त्या बँकेचा निदान १ शेर (ज्याची किंमत रु० २५ आहे) तरी पेढीस घ्यावा लागतो. ह्या बँके मार्फत काढलेलें कर्ज वेळच्यावेळीं फेडलें व वर दर्शविल्याप्रमाणें सहकारी पतपेढीनें आपल्या सभासदांकडून गंगाजळींत घालण्याकरितां ह्मणून त्यांच्या त्यांच्या उत्पन्नाच्या मानानें ठरीव रक्कम गोळा केली ह्मणजे त्या पेढीची पत "सेंट्रल बँकेपाशीं" व त्याचप्रमाणें गांवांतही आयतीच वाढूं लागेल. मग अर्थातच् गांवांतील सावकारही सवलतीनें कांहीं व्याजी रकमा पेढीस देऊं लागतील. अशा रीतीनें जितक्या रकमा गांवांत मिळूं शकतील तितक्या मिळविण्याची जरूर खटपट करावी. ह्याउपर जरूर लागल्यास पेढीस "सेंट्रलबँक" कडून मदत मिळेलच. ह्याप्रमाणें पेढीची पत जास्त वाढल्यावर, व तिच्या हातांत आपल्या सभासदांकडून "गंगाजळी" करितां मिळालेला व त्याचप्रमाणें गांवांतील सावकार अगर दुसरे सुखवस्तु लोक आणि "सेंट्रलबँक" ह्यांच्या द्वारें मिळालेला पैसा खेळूं लागल्यावर सभासदांचीं जुनीं कर्जें, अगर शेतीच्या सुधारणें करितां लागणारा पैसा ह्या निमित्त लागणाऱ्या रकमा प्रत्येक सभासदानें आपल्या पेढी मार्फतच कर्जाऊ काढल्या पाहिजेत. कारण हा निर्बंध न घातल्यास व एखाद्या सभासदानें पेढीला न कळत एखादा व्यवहार केल्यास, सभासदांचा एकमेकांचा एकमेकांवर विश्वास बसणार नाहीं व त्यायोगें इष्टकार्य अर्थात् दुरावेल! ह्या करितां ह्या निर्बंधाचा अवश्य कता किती आहे ती प्रत्यक्ष सभासदाच्या मनावर बिंबविण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. ह्याप्रमाणें सहकारी पतपेढीस तिच्या अस्तित्वाच्या प्रारंभीं अकोलें सेंट्रलबँकचा बरीच मदत लागत असल्यामुळें व तिच्या मदतीनेंच पेढीची आयुर्मर्यादा वाढावयाची असल्यामुळें, सेंट्रलबँक आपल्या भांडवलाची योग्य हिफाजत ठेवण्याच्या इराद्यानें, आपल्या डायरेक्टरांमार्फत पेढीचे हिशोब वारंवार तपासते तिचे डायरेक्टर पेढीच्या चालकांस पेढी चालविण्याचे बाबतींत वेळोवेळीं सल्ला देऊन प्रोत्साहन देतात. हा सहकारी पतपेढ्या व सेंट्रलबँक ह्यांचा परस्पर संबंध आहे; व तो असणें रास्तच आहे. ह्याप्रमाणें शहर व खेडेगांव ह्यांतील प्रमुख लोक व प्रजाहितैषी सरकारी अधिकारी ह्यांच्या प्रेमजनित सहकारित्वानें सहकारी पतपेढीची संस्था लवकरच नांवारूपास चढून तिचीं सुफळें लवकरच दिसूं लागतील अशाबद्दल त्या जगन्नियंत्या परमेश्वराची प्रार्थना करून हा छोटासा लेख संपवितों.

मि० बाल्फर यांचा राजीनामा,

इंग्लिश पार्लमेंटांतल्या युनियानिस्ट पक्षाचे अध्वर्यु मि. ए. बाल्फर यांनीं आपल्या पदाचा राजीनामा दिला अशी बातमी रूटरनें इकडे कळविली आहे. हा राजीनामा आज नाहीं उद्यां येणारच अशी भीती पार्लमेंट विलावरच्या खडाजंगीच्या वादाचे वेळीं युनियानिस्ट पक्षांत झालेल्या दुफळीच्या रंगरूपावरूनच दिसून चुकली होती. त्यावेळीं हार खाऊं नये असा जोराचा दुराग्रह युनियानिस्ट पक्षांतल्या गरम रक्ताच्या मंडळीचा होता, व त्यांचें ह्मणणें मि. बाल्फर यांनीं न ऐकतां दूरदृष्टी ठेवून माघार घेतली होती. तेव्हांपासून गरम रक्ताच्या युनिअनिस्ट मंडळी कडून सदर राजीनाम्याविषयींची निकड लागतां लागतां आतां शेवटीं निरुपाय झाला तेव्हां मि० बाल्फर यांनीं प्रकृतीच्या अस्वास्थ्याचें निमित्त पुढें करून आपलें पद सोडलें असें दिसतें. लॉर्ड हॅल्सबरी प्रभृति जे जहाल युनिअनिस्ट या राजीनाम्याला कारण झाले त्यांना कदाचित् 'जितं मया' असें समाधान क्षणमात्र वाटेल, पण एकंदरीनें या राजीनाम्यामुळें युनिअनिस्ट पक्षाला लाभापेक्षां नुकसानच सोसावें लागणार आहे असें बहुतेक विचारी मंडळींचें मत दिसतें. लॉर्ड सालसबरी याच्यामागें युनिअनिस्ट पक्षाचें नेतृत्त्व मि० बाल्फर यांनीं फार उत्तम प्रकारें संभाळलें होतें ही गोष्ट त्यांचे प्रतिपक्षी सुद्धां विन दिक्कत कबूल करीत आहेत. मि० बाल्फर यांचा हा राजीनामा सध्याच्या सारख्या आणीबाणीच्या वेळीं तरी व्हावयाला नको होता. कारण आयरिश होमरूला संबंधानें पार्लमेंटांत लवकरच रण माजावयाचें आहे. अशा वेळीं मि० बाल्फर यांचे सारखे खंबीर युनिअनिस्ट भीष्माचार्य जर रणांगण सोडून घरीं बसले तर समराचा रंग फिका पडल्या शिवाय राहणार नाहीं. ज्याप्रमाणें पार्लमेंट बिलावर त्याचप्रमाणें आयरिश होमरूलासंबंधानेंही युनियनिस्ट पक्षांत मतभेदाचें जाळें पसरलेलें आहे. आणि प्रत्येकजण आपापल्या परीनें ताणतां ताणतां पक्षांत दुफळी, त्रिफळी किंबहुना चौफळी ही होण्याचा संभव आहे. या मत्तभिन्न मतांच्या मेंबरांना एका साधारण छत्राखालीं थांबवून धरण्याचें दुर्घट कार्य आपलें हातून होणार नाहीं. असें पक्कें वाटूनच मि० बाल्फर यांनीं युनिअनिस्ट पक्षाचें नेतृत्व सोडलें असावें.

ब्रह्मदेश कसा जिंकला?

लॉर्ड डफरिन साहेबांनीं ब्रह्मदेश जिंकण्याच्या कामगिरीवर जनरल सर हेनरी ब्रेंडरगॉस्ट यांस पाठविलें होतें. हेच जनरल साहेब स्वतः त्यावेळचा फार मनोरंजक इतिहास लिहितात:—

"आह्मी ब्रह्मदेश जिंकल्यावर थीबा राजाच्या सैन्याच्या हातांतलीं शस्त्रें काढून घेतलीं आणि तीन पलटणी घेऊन राजाकडे गेलों. त्याला चार गोष्टी समजावून सांगून वाड्याच्या रक्षणार्थ ठेवलेलें सैन्य तेथून हालविलें. नंतर मी, एक दुभाषी व वीस तीस आफिसर असे राजा जवळ बसलों. राजा सिंहासनावर बसला होता. जवळ त्याचे प्रधान, राण्या, व आई हीं माणसें होतीं. राजाच्या चर्येवर भीतीचें किंवा वर्तनांत रागाचें कांहींच चिन्ह नव्हतें. आपल्याला हिंदुस्थानांत आलें पाहिजे असें मी राजाला सांगितलें. मला तयारीला कांहीं मुदत पाहिजे—तीन महिनें पाहिजेत असें तो ह्मणाला. इतकी मुदत देतां येईना. तीन आठवडे निदान तीन दिवस तरी द्या असें त्यानें ह्मटलें. मी घड्याळ काढून दाखविलें आणि दहा मिनिटें दिली. ज्यास्त मुदत दिल्यास राजा तेवढ्यांत मोठें सैन्य जमा करील हें मला ठाऊक होतें. मी राजाला व राण्यांना नेण्याकरितां मेणे सुद्धां बरोबर नेले होते. राजाच्या रथखान्यांत सोन्याचांदीचे रथ होते. पण ते फार जड पंनास माणसांनामुद्धां न हलणारे—होते. जवळपास दोन बैलांच्या गाड्या तेवढ्या मिळण्यासारख्या होत्या. त्या तयार ठेवून आह्मी मिरवणूक काढली. ब्रिटिश सैन्य पाहून राजाची आई घाबरली, आपल्या बरदास्तीसाठीं ही फौज आहे असें सांगितल्यावर तिचा जीव स्वस्थ झाला. राजवाड्यांतून बाहेर पडण्याच्या रस्त्यावर दुतर्फा सोजीर उभे केले होते. दोन बैलगाड्यांत मावली तेवढी राजकुटुंबीय मंडळीं बसवून बाकीची मंडळी पायीं चालत आलों. अशा रीतीनें बंदरावर आलों. तेथें राजा, तीन राण्या, एक मुख्य प्रधान तीन कौंसिलर व त्यांचे नोकरचाकर मोजून देऊन आह्मीं पावत्या घेतल्या. हातात माणिकाची आंगठी होती ती ठेवूं का? असें राजानें मला विचारलें. मीं तें करूं दिलें. तशीच राण्यांनाही हिऱ्याचे अलंकार ठेवण्याची परवानगी मीं दिली."

माध्वांचा विलक्षण हटवाद.

वा. शा. इ. नांवाचे लेखक, [हे मराठी वाचकांच्या चांगले परिचयाचे आहेत) 'विविधज्ञानविस्ताराच्या' ताज्या अंकांत आपला एक गमतीचा अनुभव देतात. गोंवें प्रांतांत रामनाथ नांवाचें एक देवस्थान आहे. यांत मुख्य देव शिव आहे तरी त्यांत इतरही देव ठेवलेले आहेत. इतकें दिवस या सर्वांचीं आज्ञनें सारखींच होतीं. उच्चनीच भाव नव्हता. पण अलीकडे गोंव्याच्या सरकारानें या मंदीराची व्यवस्था वैष्णव गुरूच्या हातीं दिल्यांपासून सदर गुरूंनीं विष्णूचें आसन शिवलिंगापेक्षां बरेंच उंच करून विष्णूचें पादोदक शिवावर पडेल असें करून रामनाथाची खोड मोडली. त्याचप्रमाणें महालसा देवीच्या संस्थानाचा अधिकार हातीं येतांच आजपर्यंत पुजारी तिला आडवें कुंकु लावीत तें एकदम बंद करून उभें कुंकु लावण्याचा हुकूम सक्तीनें अमलांत आणिला बिचाऱ्या रामनाथानें आणि म्हाळसा देवीनें आतां कोणत्या कोर्टांत दाद मागावी [illegible] या दे[illegible] प्रकार [illegible] तिमिर अद्याप किती दाट पसरलें [illegible] त्येच परकी अंमलाखालीं दबून राहिलेले हटवादी लोक जराशी सवड मिळतांच कसे उच्छृंखल होण्यास तत्पर असतात याची बरोबर कल्पना होते. ना. गोखले यांच्या शिक्षण विषयक बिलास विरुद्ध असलेल्या प्रामाणिक मताच्या गृहस्थांनीं या गोष्टीचा शांतपणें विचार करावा.

इंदूरसंस्थान.

मराठी राज्याच्या विद्यमान अवशेषांपैकीं एक ठळक भाग ह्मणजे इंदूरसंस्थान हा आहे. इ. स. १८८७ पर्यंत या संस्थानचा कारभार प० वा० श्री. तुकोजीराव होळकरासारख्या संस्थानिकांचे पदरीं राहून प० सर टी. माधवराव, नानामोरोजी, व दिवाण बहादुर आर. रघुनाथराव यांच्या सारख्या शहाण्या, पोक्त विचाराच्या आणि जुन्या अमदानीच्या चालीरीती व राजकीय धोरणें संभाळून वागणाऱ्या लोकांनीं मोठ्या दक्षतेनें केला. पुढें १८८८ सालीं प० श्री. शिवाजीराव होळकर यांची कारकीर्द सुरू झाली, आणि तेव्हांपासून सगळाच इतिहास पालटला. होळकर शाहींत मुत्सद्देगिरीवर जो भरंवसा होता तो उडाला. रयतेच्या सुखाला ज्या अधिकाऱ्यांनीं जपावयाचे तेंच तिच्या छळाला कारण झाले. मालमत्तेची व त्यापेक्षांही जिवाची व अब्रूची सुरक्षितता कशी राहील याची लोकांना रात्रंदिवस काळजी वाटूं लागली. महाराजापाशीं चुगलखोरांचे प्रस्थ माजलें. महाराजांचें मन संशयानें ग्रस्त झालें. हलकट, व्यसनी, व निरक्षर माणसे शहाण्यांच्या डोक्यांवर जाऊन बसलीं. होळकरशाही ह्मणजे रावणराज्य झालें. मर्जींतल्या माणसांना देणग्या देण्याचे पायीं संस्थानची तिजोरी रिकामी झाली. व्यापार बुडाला, पैसा उडाला, रयत गांजून गेली. याचा परिणाम शेवटी असा झाला कीं लॉर्ड कर्झन साहेबांच्या वेळीं श्री. शिवाजी महाराजांस आपली गादी सोडावी लागली, व १९०३ सालीं हल्लींचे महाराज श्री. तुकोजीराव होळकर हे अल्पवयी असल्या कारणानें गादीनशीन करून कौन्सिलनें त्यांच्या नांवानें राज्य कारभार करण्याचें ठरलें. इंदूर संस्थानच्या इतिहासांतील ही क्रांति फार संस्मरणीय झाली. शिवाजी

महाराजांची कारकीर्द संपली व कौंसिलचे अध्यक्ष व इंदूर संस्थानचे कारभारी रा ब. राय नानकचंद यांची अरेरावी सुरू झाली. श्री० शिवाजी महाराजांकडून रयतेला जितकें सुख लागत होतें तितकेंही पुढें लागेनासें झालें. श्री० शिवाजी महाराज पाठीवर आणि मूर्त वस्तूच्या काचित् सोन्याच्या सोट्यानें मारीत होते, तेथें राय साहेबांचें कौंसिल अमूर्त पण तितक्याच लहरी आणि स्वच्छंदी अशा कायद्याच्या सोट्यानें मारूं लागलें. या कौंसिलांत बहु संख्या मराठे ह्मणविणारांची होती. पण राय साहेबांच्या मनाच्या कला विरुद्ध ब्र काढण्याची कोणाची छाती न झाल्यामुळें मराठी राज्यांत [illegible] लोकांची जोरानें पीछेहाट होऊन [illegible] ठिकाणी दिल्लीवाले [उत्तर हिंदुस्थानचे लोक] पुढें सरसावले; होळकरशाहीनाणें बुडालें व त्या बरोबरच एक राजचिन्ह धारण करण्याचा हक्क कायमचा गेला; मराठी भाषेला कचेऱ्यांतून हुसकावून लावून तिची जागा हिंदी भाषेनें पटकाविली. कांहीं ठराविक संख्येपेक्षां दाक्षिणी लोकांना सरकारी नौकरींत ठेवूं नये असें ठरलें; धनगर लोकांना मिळणाऱ्या विशेष सवलती बंद झाल्या; सारांश, होळकरशाहीचा आपलेपणा जाऊन तें राज्य निर्माल्यवत् झालें. हींही ९ वर्षें गेलीं. पूर्वींची १६ वर्षें ९ मिळून पावशतक अशा रीतीनें भवचक्राच्या फेऱ्यांत सांपडलेल्या होळकरशाहीस, आतां पुनः पूर्ण अधिकारयुक्त व शिक्षणानें संस्कार पावलेले महाराज लाभले आहेत. श्री० तुकोजीराव महाराज यांना गेल्या ९ व्या तारखेला गादीचे सगळे अधिकार हिंदुस्थान सरकारांकडून देण्यांत आले आहेत. आतां महाराजांना हळूं हळूं पण फार हुशारीनें संस्थानांतली एकेक घाण दूर करून पूर्वजांच्या लौकिकावर साचलेला मळ काढून त्यांचें नांव पूर्वींप्रमाणें उज्ज्वल करण्याची संधी मिळाली आहे, आणि या अमूल्य संधी बद्दल आह्मी महाराजांचे अत्यंत अंतःकरण पूर्वक अभिनंदन करतों. कांहीं कांहीं बाबतींत कौंसिलनें संस्थानची कायमची हानि करून टाकली आहे. ती आतां भरून काढण्याचा यत्न करणें घातक होण्याचा संभव आहे. पण त्या गोष्टी सोडून दिल्या तरी दुसऱ्या शेंकडों गोष्टी करून रयतेला सुखी करतां येईल. या संबंधांत श्री. महाराज सयाजी राव गायकवाड यांचें उद्दार तरुण महाराजांनीं डोळ्यांपुढें ठेवावें अशी आमची नम्र सूचना आहे.

CONFERENCE.

[THE AKOLA AGRICULTURAL.]

—०+०—

Systematic agricultural Work in Berar only dates from the establishment of the Akola Farm in 1905 but the extent to which the people have appreciated the teachings of the Department and the firm hold which it has on the appreciation of the more intelligent section of the cultivators was well shown at the Divisional Agricultural Meeting held at Akola on the 9th and 10th November.

Travellers from Bombay to Calcutta must know the plains of Berar, impressive from their monotonous expanse of level cultivated fields, rich with cotton, the most valuable crop that India can produce without irrigation. And what of the people who till the soil? The Kunbi is as typical of the country as the cotton plants where by he earns his bread and pays his revenue. Picturesque he is not; but to those who know him, he is a figure full of interest. A life spent between the infinite expanse of sky and the boundless plain have filled his face with a devout submission to the mighty deities that control their various moods. But his love is for the soil; and to this he joins a keen intelligence that renders him more susceptible than other cultivators of the Central Provinces to any teachings that can help him in his craft of agriculture. The richness of the soil and the value of its produce have had their effect on all classes alike in Berar: the Brahmin pleader is in many cases second only to the Kunbi in his knowledge of agricultural problems while the excellent educational system of Berar has improved the natural intelligence of the cultivating classes. At such a meeting as that at Akola you may see Brahmins keenly criticising the relative merits of different breeds of bullocks or types of cotton and you may hear a paper read in Marathi by a Kunbi patel on his experiences of the workings of different types of agricultural implements or of the management of a cotton seed farm that will make you feel that here is a man who has some thing of practical use to say and knows how to say it.

The organisation of the Agricultural D[illegible]nt in Berar centres round [illegible] farm. Here are grown the [illegible] types of cottonseed to supp[illegible] [illegible]e 40 private seed farms that yield a handsome profit to their owners, while disseminating over wide areas yearly improving varieties of cotton. It is the success of the District Agricultural Association and the head quarters of the demonstration staff, whose constant inspections are a guarantee to the public of the efficiency of the cotton seed farms and of the purity of their seed, and who carry far and wide among thousands of interested listeners the information acquired from the experimental areas.

To-day the roads are lined with flags, and the farm buildings are gay with decorations of leaves, flowers and brightly coloured cloths, while hundreds of visitors are streaming in, to see what the Agricultural Department have to show them.

Here is a new drill, the invention of one of the Departmental staff, a single specimen of which has been turned out and is now produced for criticism. A crowd of interested spectators are following it, with a buzz of conversation and now and again it stops, while some patel makes his suggestions.

Over by the cotton store a couple of oil engines are working cotton gins and flour mill. The owners of seed-farms are especially interested in these, for here is something to solve the problem of how to gin their cotton at a slow speed, so as not to break the seeds, while avoiding the expense and delay necessitated by hand ginning. Last year the slowness of this process landed them in a loss, for prices fell before they could complete their ginning, they must not send their Kapas to the power gins, for these work at a rapid pace, which injures the seed, and the precious selected, species which commands at least double the bazar rate in the seed market, run the risk of getting mixed with the common seed of the country side.

Party after party of those who have made the round of the implements are despatched in charge of one or other of the staff or of the more intelligent members of the Agricultural Associations, to walk round the farm and see the crops. The points of each of the experimental plots are explained to them, and they are all ready enough for their midday meal when they return to the farm, where all sorts of places, ordinarily used for quite different purposes, have been emptied of cattle, seed, or implements and prepared for their accommodation.

At two o'clock is the afternoon meeting: and the big pandal is crammed to over flowing when the Commissioner arrives, with the staff of the Agricultural Department and other officials and the meeting opens.

Mr. Sly, the Commissioner, has very special connection with the Department, for he was at one time, Provincial Director of Agriculture, and the scheme on which the Department have been working is of his own devising.

There is a long programme before the meeting and a commendable conciseness is practised by all the speakers One man after another gets up and makes his remarks on the subject under discussion, with an intelligence and a close acquaintance with facts, which go for to explain why agricultural associations are so particularly successful in Berar.

The programme of the second day is much like that of the first Veterinary work, implements, manures, cotton and juar growing, Cooperative Credit, each comes up in turn and receives its share of the discussion.

And now comes what is to the chosen few the most looked for feature of the programme— the presentation of Sanads and medals to those who have been of special assistance to the Department and have done the best work for the associations.

वऱ्हाडवृत्त.

हवमान— ढग वारंवार येतात व थंडीचा काल पालटून पुनः पर्जन्य येतो कीं काय असा भास वातावरणांतील चलबिचलीवरून होतो. रोगराई नाहीं व सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे.

मंगल महोत्सव—- राज्यारोहणासंबंधानें होणाऱ्या मंगल कार्यमालांची उभारणी मोठ्या उत्सुकतेनें चालू आहे. प्रजाजन किती तरी राजभक्तीनें हा समारंभ साजरा करण्यासाठीं मंडप, प्रदर्शनें, चिरागयानें, आतषबाजी इत्यादि गोष्टींचा खल करण्यांत गांवोगांव निमग्न आहेत.

वनितासमाज—उमरावतीच्या या संस्थेनें स्त्रीशिक्षणाचें काम पुष्कळ जोरानें हातीं घेतलें असून सर्व रंग असा दिसतो कीं वऱ्हाडासाठीं स्त्रीयांचें स्वतंत्र हायस्कूल सरकारांतून मिळण्याचा सुयोग लवकरच येईल. सरव्हंट ऑफ इंडिया सोसायटीचे प्रांतिक सभासद रा. रा. कैकिणी यांनीं वरील आशयाची आनंदाची वार्ता येथें जाहिरसभेंत ८ दिवसांपूर्वीं कळविली !

रा. रा. यशवंत माधव चिटणवीस आडि. सबजज्ज आकोला यांची बदली छिंदवाड्यास झाल्या अन्वयें ते परवां येथून रवाना झालें. हें गृहस्थ चांगले कायदे-पंडित असून टापटिपीनें, निस्पृहतेनें व गोडीगुलाबीनें न्यायाचीं कामें करीत असतात. हे प्रकृतीनें अशक्त असल्यामुळें कामाच्या सोयीनें व हवामानानें छिंदवाडा हे स्थळ त्यांस विशेष सुखावह होईल.

रा. रा. रामकृष्ण विठ्ठल अत्रे आफि. सबजज्ज आकोला यांची बदली झाल्याअन्वयें ते काल नागपुरास गेले. हे गृहस्थ मनमिळाऊ, बुद्धिमान व कामांत फार निष्णात व लघुलेखक आहेत. यांस बागबगीच्यांचा शोक असून झाडाचीं कलमें वगैरे स्वतः बांधतात. मोत्यांची पारख विशेष आहे. इतर विद्यांचीहि गोडी चांगली आहे.

रा. रा. लुगार्ड एक्झिक्युटीव इंजिनिअर हे रजेवरून विलायतेहून परत येतांच पुढील महिन्यांत पश्चिम वऱ्हाडच्या भागावर दाखल होतील.

श्रीगुरुजी रा. रा. श्रीधर विष्णु परांजपे, संस्थापक सूर्यदेवमठ, हनुमानगड वर्धा यांनीं थोडे दिवसांपूर्वीं येथील श्रीराममंदिरांत कीर्तन केलें होतें. आणि आळंदीहून परत आल्या नंतर त्यांनीं श्रीज्ञानेश्वर महाराजांच्या पुण्यतिथी निमित्त काल रात्रौ येथील मठांत प्रवचन केलें.

सध्यां 'ललितकलादर्श' नाटक मंडळी येथील श्रीराम नाटकगृहांत आपले संगीत खेळ करून लोकरंजन करीत आहे.

रा. रा. महमद अबदूल हादी मुनसफ वर्ग १ बऱ्हाणपूर यांस आफि. सबजज्ज करून आकोल्यास बदलल्या अन्वयें ते येथें येऊन दाखल झाले.

'लघु त्रिकोणमिती' या नांवाचें मराठी त्रिकोणमिती रा. रा. रंगनाथ नारायण मोहोळकर ओव्हरसिअर, स्पेशल ड्युटी, जिल्हा नाशिक यांनीं केलेली आहे. हा गणिताचा विषय राजश्री मोहोळकर यांच्या विशेष व्यासंगांतला असून त्यांस विद्यार्थ्यांच्या अडचणी माहित आहेत तेव्हां त्यांचें हें पुस्तक संग्राह्य आहे हें विद्यार्थीवर्गच अनुभवानें सांगू शकतील. ग्रंथकर्त्याची हौस व परिश्रम हीं स्तुत्य आहेत, आणि वऱ्हाडच्या जुन्या विद्यार्थ्यांचें हें परिपक्व फळ ह्मणून आह्मी त्याचा स्वीकार आनंदानें करितों.

— .... —

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांची तयार केलेलीं व सरकारांत रजिस्टर झालेलीं औषधें, जीं वीस वर्षापासून लोकांत अनुभविलीं आहेत.

सुधासिंधु

हें कफ, खोकला, दमा, थंडीचा ताप, पटकी, शूळ, संग्रहणी, अतिसार, पोटांत दुखणें, वांत्या, मळमळणें, हात पाय व कंबर दुखणें, मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, डांग्या खोकला, दूध ओकून टाकणें इत्यादींवर स्वादिष्ट व सुवासिक औषध आहे. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०८ आणे.

दद्रुगजकेसरी

गजकरणास समूळ नाहींसें करणारें हेंच फक्त एक पवित्र औषध आहे. कांहीं सुद्धां जळण अथवा आग होत नाहीं. यासच जर दारू अथवा लिंबाचे अर्कांत मिळविलें तर २ बाटल्या अर्क तयार होतो. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०४ आणे १२ बाटल्या एकदम मागविल्यानें त्यांस एजंट समजून नोटिशी, हँडबिलें वगैरे फुकट पाठविलीं जातात, व कमिशनही दिलें जातें. चालू सालचें पंचांगही फुकट मिळतें.

मागविण्याचा पत्ता:—
पंडित क्षेत्रपाल शर्मामालक,
१९९ सुख संचारक कंपनी, मथुरा.

नोटीस

नोटीस घेणार— उमाई मर्द शिवाजी राहणार देऊळगांव जागीर तालुके बाळापूर ईस....

नोटीस देणार कोंडाजी वलद रामजी राहणार देऊळगांव व लक्ष्मण वलद संभाजी राहणार देऊगांव यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तूं नंबर १ याची चुलती व नंबर २ याची सून आहेस व वडिलोपार्जित आमची स्थावर जंगम मिळकत देऊळगांव व कजेब जिराईत पातूर येथें आहे. त्या मिळकती पैकीं कांहीं मिळकत मयत शिवाजी या नांवानीं होती. ती आतां तुमचा पुतण्या नामे कोंडाजी याचें नांवानीं लागली आहे. व त्याची वहिवाट तुम्ही करीत आहा व तुझ्या पोटीं पुत्रसंतान नसून त्या सर्व इस्टेटीचा मी मालक आहे. या करितां या नोटीशीनें कळविण्यांत येतें कीं तुम्ही जो पर्यंत आमचें कुळांत आहां तोंपर्यंत आपण कोणास गहाण, खरेदी बक्षीस व पट्यानें माझे परवानगी शिवाय देऊं नये दिल्यास तें बातल समजलें जाईल. आणि तुम्ही आमचें कुळांत आहा तोंपर्यंत आम्ही तुम्हास अन्नवस्त्र देण्याचे कबूल आहो. व आजपर्यंत त्या मिळकतीवर कोणाचें कर्ज वगैरे नाहीं आपण कर्ज केलें असल्यास त्याची जबाबदारी वडिलोपार्जित इस्टेटीवर व माझ्यावर राहणार नाहीं. करितां या नोटिशीनें आपणास कळविलें आहे. कळावें. ता० १६-११-११इ०

सही
कोंडाजी वलद रामजी नि० हातचा आंगठा
लक्ष्मण वलद संभाजी नि० हातचा आंगठा.

नो. नं. ५०१

नोटीस

नोटीस घेणार चंपाबाई मर्द यशवंतराव व राधाबाई मर्द यशवंतराव राहणार मौजे चिंचपूर ता० चिखली जिल्हा बुलडाणा यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मयत यशवंतराव गोंधें दाव तुमचा दोघींचा नवरा याची स्थावर जंगम इस्टेट मौजे चिंचपूर व शिरसगांव या दोन गांवची शेती व घरें व शिवाय देणेघेणेचा व्यापार आणि पेवांतील जवारी व डागडागिनें गुरेंढोरें वगैरे सर्व स्थावर व जंगम माल तुमचे ताब्यांत आजपर्यंत तुम्ही यशवंतराव मयत झाल्यापासून वहिवाट करितां परंतु सालगुदस्तपासून तुम्ही वरील इस्टेटीची अफरातफर करण्याचें सुरू केले आहे व कांहींएक कारण नसतां तुम्ही मौजे हिवरे तालुके मेहकर येथील शेत २७५० रुपयाला विकलें (त्यांतील चंपाबाईनें रुपये १२५० चे व राधाबाईनें १५०० ला) याप्रमाणें तुम्ही जमीन विकली तुमच्यापैकीं माझी आई चंपाबाई व सावत्र आई राधाबाई ह्या जिनगीची वहिवाट करितात परंतु जिनगीची खरी मालकीण मी आहे. तुम्हां दोघींस जिनगीची अफरातफर करण्याचा मुळींच अधिकार नाहीं. तुम्ही फक्त अन्नवस्त्राच्या मालक आहां व कोणाचें कर्ज वगैरे देणें नसून उलट लोकांकडून २१३ हजार घेणें आहे जिनगी विकण्याची मुळींच गरज नाहीं. तुम्ही जिनगीची अफरातफर करूं लागल्यामुळें जलमनकुरपासून मी तेथें येऊन राहिलें आहे व कांहीं शेताची वहिवाट आपलेकडे घेतली आहे. करितां तुम्हांस नोटिसीनें कळवितें कीं ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसाचे आंत सर्व जिनगी स्थावर जंगम वगैरे दोघींनीं माझे ताब्यांत द्यावी. व तुम्ही सदर्हू जिनगी कोणास गहाण, खरेदी, बक्षीस, वगैरे कोणत्याही रीतीनें देऊं नये व जिनगीची कोणत्याहि प्रकारें अफरातफर करूं नये तुम्हांस अन्नवस्त्र दानधर्म करण्यास जो खर्च लागेल तो जिनगीचें उत्पन्नाप्रमाणें म्हणजे प्रत्येकीं २०० रुपये देण्यास कबूल आहे. या उपर तुम्ही विनाकारण जिनगीची अफरातफर केलीतर कायदेशीर तजवीज केली जाईल. तुम्ही दत्तक घेण्याची परवानगी मे० डे० कमिशनर साहेब यांचेकडून घेऊन दत्तक घेतला तर माझी तक्रार नाहीं. कारण कोणत्या तरी रीतीनें जिनगीची खराबी होऊं नये व ती योग्य रीतीनें कायम राहावी हीच माझी मनापासून इच्छा आहे. कळावें तारीख १९ माहे नोव्हेंबर सन १९११ सही

भुलण मर्द गणपतराव देशमुख राहणार रुईखेड हल्लीं मुक्काम चिंचपूर दस्तुर गणपतराव हैबतराव देशमुख दस्तुर खुद

नो० नं० ५०२

नोटीस

रा. रा. नथु धरमसी रा० खामगांव यांस—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं आकोला येथें नथमल बालाराम या नांवाची अडतीची दुकान संवत १९६६ व १९६७ पर्यंत तुमचे व आमचे समाईक हिश्यांत चालत आलेली होती. परंतु सदर्हू दुकान मी तुमचे हिश्यांत ठेवूं इच्छित नसल्यामुळें तुमचा हिस्सा तुमचे संमतीनें संवत १९६७ च्या आश्विन वद्य अमावास्येपासून काढून टाकण्यांत आला आहे. तुम्ही तारीख २९ माहे अक्टोबर सन १९११ इसवी रोजीं कांहीं कामाकरितां आकोल्यास आले होते. त्यावेळीं वरील दुकानचा हिशोब तपासून घेऊन शराकत नाम्याची फारकत लिहून देण्याविषयीं तुम्हास मी सांगितलें असतां तुम्ही पंचासमक्ष कळविलें कीं मी आठ दिवसाचे आंत खामगांवास जाऊन पुन्हा आकोल्यास येईन त्यावेळीं शराकतनाम्याची फारकत लिहून देईन आणि हिशोब आज मी समजून घेतलाच आहे व तो मला कबूल आहे. परंतु कबूल केल्याप्रमाणें आजपावेतों तुम्ही आकोल्यास येऊन फारकतनामा लिहून दिला नाहीं सबब ही नोटीस तुम्हास देणें भाग पडलें. ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत तुम्ही आकोल्यास येऊन फारकतनामा लिहून द्यावा. तसें न झाल्यास रीतीप्रमाणें मजला करणें भाग पडेल. वरील दुकानासंबंधीं यापुढें कांहीं नफा नुकसान झाल्यास मी जबाबदार राहणार नाहीं. कळावें ता० १५-११-११

सही

नो० नं० ५०३ बालिया रंगैया द० खु०

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार — ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार— खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूरी, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें, अग्नितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यास थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालण्या करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल. एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

व्ही. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ०६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी एन. घारपुरे. पोष्ट अलिबाग

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरे सहित चारो भाग तथा पांचो अंग सचित्र कोख शास्त्र.

असली हमसे मंगावो धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृती, सत्व दुती कुलटा, पतिव्रता, व्यभिचारणी आदिको पहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार मय सहवास स्थान क्रया, शैय्यातिथ, कामस्थान सालासगीर, वर्तीसोआभूषण, वस्त्रतओर्दंबमध्यान पुत्रस्टीकर्म, नपुंसकविद्या, उपदेश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधि, पशु भाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुर्दा जिया आदि अमुल्य विषयका भेडार किंमत रु०

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापडा

नो० नं० ७७ अलीगड र्सटी.

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचें फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ०= जन्मकाल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित,
रा० व पो० लोणखेड जि ०प. खानदेश

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं आकोला येथें नथमल बालाराम या नांवाची अडतीची दुकान खालीं सही करणार याच्या व नथु धरमसी रा० खामगांव याचे समाईक हिश्यांत संवत १९६६ व १९६७ पावेतो होती परंतु संवत १९६७ च्या आश्विन वद्य अमावास्येपासून नथु धरमसी याचा हिस्सा वरील दुकानांतून काढून टाकण्यांत आला आहे. सबब वरील दुकानांसंबंधी नथु धरमसी याशीं कोणीही व्यवहार करूं नये कळावें. ता० १९.११.११

सही
बालैया रंगैया द० खु०
नो० नं० ५०४

प्रदर्शन.

बाळापुर येथें दिल्ली दरबारचे उत्सवाचे वेळीं ता० डिसेंबर रोजीं जनावराचें छोटें प्रदर्शन व ता० ९ रोजीं व पुढें दोनतीन दीवस शेतकीच्य, मालाचें व आउतांचें प्रदर्शन होणार आहे. उत्तम मालास व जनावरांस पदकें व बक्षीसें देण्यांत येतील. जनावरें आदले दिवशीं संध्याकाळीं व इतर पदार्थ दोन दिवस आगाऊ पाठवावे कळावें. ता० १६-११ ११

प्रेसिडन्ट कॉरोनेशन कमि^
बाळापुर ५०५

Notice

Is herely given that the notice NO 479 given in the issue of 6-11-11 about Horse show, Horse race and Bicycle slow race during the Corronation—festivities at Mangrulpir, should be—considered as cancelled, which is done owing to that and Corronation- festivities should be strictly local and people from other places should not be attract d.

D. A. Deshpande
Tahsildar
a d president of the
Corronation Committee
507 Mangrulpir.

वर्तमानसार.

किर्लोस्कर संगीत मंडळींतील प्रसिद्ध नट, रा. नारायण दत्तात्रय जोगळेकर, यांना ...ल्या ता० १९ रोजीं मिरत येथें विषमज्वरानें ...वाज्ञा झाली, हें कळविण्यास आह्मांस वाईट ...टतें. किर्लोस्कर मंडळींचे थोड्यादिवसांपूर्वी ...ळगांवास खेळ सुरू व्हावयाचे होते, पण ...यापूर्वी रा० जोगळेकरांना विषमज्वरानें ...ाठल्याकारणानें त्यांना आपल्या घरीं ...रजेस जावें लागलें, आणि तेथें जाऊ- दोन दिवस होतात तोंच त्यांचा अंत ...ला रा. जोगळेकरांचें अभिनयकौशल्य ... गायनपटुता ही महाराष्ट्रांत सर्वविश्रुत ...ाहेत. गाण्याचें शास्त्रीय पद्धतीचें ज्ञान, ...र्गिक मधूर आवाज, आपल्या धंद्याबद्दल ...प इत्यादि सर्व गुणांचें त्यांमध्यें एकी...रण झाल्यानें त्यांनीं घेतलेल्या भूमिका ...भूमिवर चांगल्या वठत त्यांच्या ... किर्लोस्कर मंडळीची मोठी हानि ...ली आहे.

बंडवाल्यांचे परराष्ट्रीय सेक्रेटरी वू-टिंग—फँग यांनीं राष्ट्रांस उद्देशून एक जाहिर विनंतिपत्र प्रसिद्ध केलें असून, त्यांत गादीवरील हक्क सोडण्याविषयीं हल्लींच्या मांचू राजघराण्याचें मन वळविण्याच्या कामीं वजन खर्च करण्याची राष्ट्रांना विनंति केली आहे. बंडांत सामील झालेले चौदा प्रांत लौकरच शांघाय येथें नॅशनल असेंब्ली स्थापन करणार आहेत असेंही निर्दीष्ट पत्रांत वू-टिंग-फग यांनीं ह्मटलें आहे.

इराणला निर्वाणीचा निरोप पाठवून माफी मागण्यास देण्यांत आलेली मुदत सोमवारीं रात्रीं संपली. रशियां टॅब्रिजकडे आणखी एक पलटण रवाना करीत आहे इतकेंही करून इराणनें न ऐकल्यास, रशियन वकिलातीपाशीं असलेल्या सैनिकांच्या मदतीस २०० घोडेस्वार अस्ट्राबाद येथें जावयाचे आहेत. जिलन व टॅलिश प्रांतांतही रशियन सैन्य पाठविण्यांत आलें आहे. निर्दिष्ट प्रांतांत शांतता राखण्याचें काम इराणचे हातून होत नाहीं; असें रशियाचें ह्मणणें आहे. आपण जी मोहीम इराणवर पाठवीत आहों तिचा हेतु शांतता प्रस्थापित करण्याचा आहे, इराणचें राज्य बळकावण्याचा नाहीं, असें रशिया ह्मणत आहे.

मोरोक्को-प्रकरणावर जर्मन पार्लमेंटांत चर्चा चालूं असतां कांहीं ज्वलज्जहाल तलवारबहाद्दरांनीं तडजोडीचा निषेध करून फ्रान्स व त्याबरोबर इंग्लंड या दोघांनाही जर्मनीनें चांगला हात दाखवावयास पाहिजे होता अशा अर्थाचे उद्गार काढले होते. त्यावर लॉर्ड हेल्डेन हे न्यूकॅसल येथें भाषण करतांना ह्मणाले कीं, ब्रिटनसंबंधानें शत्रुत्वदर्शक व युद्धाची दटावणी दाखविणारीं भाषणे जर्मन पार्लमेंटांत झाली, त्याबद्दलचा खुलासा मागण्याचा इंग्लंडला पूर्ण अधिकार आहे; जर्मनीच्या कोणत्या महत्वाकांक्षेच्या आड इंग्लंड येते ते तरी जर्मनी लोकांनीं पडद्याआड कुजबुज न करितां स्पष्टपणें बोलून दाखवावें.

ईस्ट इंडियन रेल्वेकंपनीनें असें जाहिर केलें आहे कीं, कलकत्ता इंप्रूव्हमेंट आक्टाच्या कलमान्वयें जो कर बसविण्यांत आला आहे, त्यामुळें ता० १ जानेवारी सन १९१२ पासून हावरा व त्यापासून तीस मैलांच्या आंतील अंतरावरील स्टेशनें या दरम्यान रेल्वेच्या सर्व वर्गांच्या तिकिटांचे भाव पुढील प्रमाणें वाढविण्यांत येतील— सिंगल तिकिटावर अर्धा आणा; रिर्टन तिकिटावर एक आणा व मासिक टिकिटावर दरमहा सहा आणे.

ने आण करण्याच्या कामी उपयोगी पडणारीं पुष्कळीं जहाजें मॅनिला येथें जरूर पडल्यास २४ तासांची नोटीस मिळतांच प्रवासास निघण्याच्या तयारीनें आहेत. वाशिंग्टनहून न्यूयार्क वर्ल्डला पुढील आशयाची तार आली आहे. परकीयांच्या रक्षणांची तजविज करण्याची आवश्यकता आहे असें चिन्ह दिसूं लागल्याबरोबर चीनच्या कारभारांत ढवळाढवळ करण्यास युनायटेड स्टेटसची तयारी आहे.

नोटीस

रा० रा० हरीबकस रामप्रताप मारवाडी राहणार मौजे गाडेगांव ता० अकोट यांस: —

मी खालीं सही करणार नोटीस देतों कीं मी तुह्मास मौजे गाडेगांव येथील शेत सर्वे नंबर ३८ पैकीं एकर ७॥२८ आकार रुपये १५॥८ व सर्वे नंबर ५४ पैकीं एकर २॥३४ आकार रु० ६॥१२ अशी दोन्हीं शेतें १२०० रुपयांस ता० १४-१-११ इ० रोजीं खरेदी करून देऊन खरेदीखत नोंदून दिलें. त्याचा भरणा ३०० रुपये नोंदणारे अंमलदारासमोर. व ९०० रु० अगाऊ, असें तुह्मी खरेदीखतांत लिहून घेतलेल्या प्रमाणें तुह्मी मजला ३०० रु० नोंदणारे अंमलदारासमोर दिले. परंतु ९०० रु० जे तुह्मी दस्तैवजांत अगाऊ लिहिले ते मजला मुळींच दिले नाहींत. व या शिवाय आणखी तुह्मीं सदर्हू शेतावर वामन सदाशीव सोनार राहणार मौजे गाडेगांव ता० अकोट यांचा ३७५ रु० गहाणाचा बोजा व्याजासह देण्याचें कबूल केलें होतें.

वरील ९०० रु० मी तुह्मांस पुष्कळ वेळां मागितलें. व वामन सोनार याचें गहाणखत तोडण्यासही सांगितलें. परंतु तुह्मी लांबणीवर टाकून आज उद्यां अशा मजला थापा देतां, करितां ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत तुह्मी माझें ९०० रु० व्याजासह व वामन सोनार याचे गहाणाचे सर्व रु० देऊन त्याची पावती मजला द्यावी. असें न केल्यास मी तुमचेवर दगलबाजी केल्याबद्दल फिर्याद करून नोटीशीचे खर्चासुद्धां सर्व रकम भरून घेईल. कळावें. ता० १३-११-११ इ०

सही
मारोती चिमणाजी कृष्णपक्षी राहणार
गाडेगांव पोष्ट तेल्हारे ता०
अकोट द० खु०
नो. नं. ५०७

जाहिर नोटीस

सर्वत्र विद्वज्जनांस कळविण्यांत येतें कीं दिल्लीदरबारचे उत्सवासंबंधानें बाळापूर येथें ता० १०।१२।११ रोजीं सकाळीं ७ ते ११ पर्यंत बाक्षिसें लावून "ब्रिटिश अमलापासून हिंदुस्थानास झालेले फायदे" या विषयावर व्याख्यानें होणार आहेत. व्याख्यात्यानीं आपली नांवें पांच दिवस अगाऊं कळवावींत बाक्षिसे रु. १५-१०-५ ची मिळतील कळावें ता० १७-११-११

प्रसिडेंट जलसा कमेटी
बाळापूर.
ना. न. ५०८

Oriental Govrnment security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Excede 3 3/4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act in treating the clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live. and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which his danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man make up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regitered No sN4

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४५] आकोला—सोमवार तारीख २७ माहे नोव्हेंबर सन १९११ ई० [अंक ४५

वर्गणीचें दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट द. ेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सुचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मार्गे राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक पडेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजार.वरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती कारितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६⅔ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१.९.१० } एजंट.
नो० नं० २

चांदीचीं भांडीं.

खरें सचोटीचें दुकान.

आमचें दुकानीं शुद्ध चिनई चांदीचीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं विक्रीस तयार असतात. माल काळजीपूर्वक वक्तशीर व्ही. पी. नें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल जोखिमदार राहूं. एकवार अनुभव घ्यावा.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन.
३३१ आदितवारपेठ, नासिक

श्री राधावल्लभाजयाति

वर्षफल।

हमारे पास सिर्फ १ पोस्टकार्ड पर किसी फल या फूल का नाम लिख भेजो हम आप के एक वर्ष का सुख, दुःख लोभ, हानि, जीवन, मरण, रोग, सन्तान तरक्की, मौकूफी, व्यापार में किस वस्तु स लाभ होगा दिसावरी काम में कैसा लाभ होगा और जो महीना हानिकारक उस का उपाय महीनेवार वर्षफल व्ही० पी० द्वारा २। रुपये में भेज देंगे. हमारे यहां जन्म पत्रादि उत्तमोत्तम बनते हैं अनेक प्रशंसा पत्र मौजूद हैं, विशेष परिचय के अर्थ ८॥ आना का टिकट भेज कर सूचीपत्र मंगा लीजीये.

मिलने का पत्ताः—
गोस्वामी राधामोहन शर्म्मा
चित्तीखाना आगरा.

किंमत कमी केली.

आम्ही तयार केलेलें लोखंडी नांगर जसजसें शेतकरी लोकांना आवडूं लागले तसतशी त्यांची विक्रीही जास्त वाढुं लागली आणि आमच्या कारखान्यांत सुधारलेल्या यंत्राची योजना केल्यामुळें थोड्या वेळांत पुष्कळ काम निवूं लागलें म्हणून आम्हांस नांगराची किंमत कमी करण्यास परवडलें. ह्या फायद्याचा वाटा गरीब शेतकऱ्यांना मिळावा या हेतूनें आमच्या नंबर १० च्या नांगराची किंमत आतांपर्यंत जी ३८ रुपये होती ती आतां सदतीस रुपये केली आहे व नांगर नंबर ९ ची किंमत ४०॥. रुपये ती आतां एकुण चाळीस ३९ रुपये केली आहे आमचे नांगर सर्वत्र चांगले चालतात याची खात्री होण्याकरतां तुम्ही कोणत्याही जिल्ह्यांतील शेतकऱ्याच्या आपखूषीच्या शिफारस पत्राची नक्कल मागवा आणि नांगराची मागणी करा.

किर्लोस्कर बंधु
पोष्ट किर्लोस्कर वाडी
(स. औंध जिल्हा सातारा)

ताजें शिफारस पत्र— आपले नंबर ९ व १० चे नांगर मागे एकदोन वेळां आगविले आहेत ते फार उत्तम असून दोन तीनवर्षें झालीं तरी ते उत्तम काम देत आहेत. दुसरे इंग्रजी नांगर लोकांनीं आणलेले ते यांस लागत नाहींत.

तालीकोट जिल्हा विजापूर ता० } (सही)
३ माहे नवेंबर १९११ } वासुदेव विठ्ठल घोरे

नो० नं० ४९७

PROGRAMME

Programme of festivities in connection with the celebrations of the coronation Darbar at Delhi of Their Imperial Majesties King George V and Queen Mary, and their auspicious arrival into India.

Balapur 7 th to 12 th December 1911

7-12-11

8 to 10 A. M. — Procession of the leading members of all communities with the portraits of Their Imperial Majesties King George V and Queen Mary Od in a gorgeously decorated Palanquin from the Tahsili office to peth Marathi School.

10 to 11 A. M.— Singing by school boys of songs specially composed for the occasion and others. Distribution of sweetmeats and Pansupari &. &.
2 to 5 P. M. Harikirtan by a Hardas specially engaged.
5 to 7 P. M. Kasrat by school boys.
10 to 2 A. M. Dramatic performance by Balapur People.

कांतांपूरचे दोन गृहस्थ.

(Two gentlemen of Verona by Shakespeare)

8-12-11

7 to 11 A. M. Cattle show from exhibits of Balapur and surrounding Taluks and distribution of 2 Medals and 5 prizes all worth Rs 50/
2 to 5 P. M. Singing Party of experts, English and Marathi recitations and dialogues with prizes.
5 to 7 P. M. Wrestling Matches.
9 to 12 P. M. Hari Kirtan by a Hardas.

9-12-11

7 to 11 A. M. Agricultural and forest show of Exhibits from Balapur and surrounding Taluks and distribution of prize worth Rs 45/ (open till the 12 th)
2 to 5 P. M. Magic feats.
6 to 7 P. M. — Running races; Sack races, Tug of war, Long jump, High jump &. &. with disribution of prizes and sweetmeats.
10 to 2 A. M. Dramatic performance by Balapur People
(Three acts of Mritshakatic by Kalidas)

10-12-11

7 to 11 A. M. Lectures on the benefits of the British administration into India with three prizes all worth Rs 25/
2 to 5 P. M. Phonographic songs. Playing on Sitar.
6 to 7 P. M. Football matches with distribution of prizes and sweetmeats
7 to 10 P. M. Illumination on public temples and mosques and Bon-fires at prominent places having floating lights in the "Man" and "Mahis" Rivers, sending Baloons (फुगे) in the air

11-12-11

7 to 10 A. M. Prayers in temples and mosques for the long life and prosperity of Their Imperial Majesties with feeding of the Hindu Poor and distribution of clothes to boys and girls below 10 years of age.
2 to 5 P. M. Show of Balapur made cloth and silk fabrics and some embroidery work with three rewards of medals and prizes all worth Rs 40/
8 to12 P. M. Harikirtan by a Hardas.

12-12-11

9 to 11 P. M. procession through public streets, with band and tom-tom of Balapur people with portraits of Their Imperial Majesties Od in decorated palanquin
11 to 1 P. M. Opening speech by the Tahsildar, Reading of the proclamation Lectures, Distrubution of pansupari &. &. Photograph group to be taken.
1 to 4 P. M. Feeding the Mohamedan poor with distribution of clothes to boys and girls below 10 years of age.
4 to 5 P. M. Sports and races of school boys with distribution of sweetmeats.
5 to 8 P. M. Illumination of buildings, Lighting of Bon-fires, leaving lights the two Rivers and sending Baloons in air.
10 to 2 P. M. Dramatic performance by Balapur People of to gentlemen of Verona by akeShpeare or कांतांपूरचे दोन गृहस्थ.

Dete 13-11-11

K. G. Sahiral मुनसफ़ि द० खु०
President cele:

कृषि विद्या

(येथील सरकारी प्रयोगालयाची माहिती)

येथील प्रयोग शेती ९॥ वर्षांपूर्वी सुरू झाली. जमिनीची निवड त्यावेळीं असलेले डायरेक्टर मे० लो साहेब यांनां केली. त्यानंतर एक वर्षानीं प्रयोग करून पाहण्याचें कागास जेमानें सुरुवात झाली. ह्या प्रांताचे सध्यां कमिशनर असलेले मे० स्लाय साहेब ह्यानीं त्यावेळेस ह्या खात्याचें काम आपले शिरावर घेतलें होतें. प्रयोगाचें कामांचा कार्यक्रम ठरविण्याकरितां त्यांना पुष्कळशा गोष्टी कराव्या लागल्या.

ह्या प्रांतात शास्त्रीय पद्धतीवर सुरू केलेली ही पहिलीच प्रयोग- शेती होय. नि[illegible]निराळे प्रयोग करून पाहण्याकरितां सारखे[illegible] क्षेत्राचे तुकडे निवडण्यांत बरीच काळजी[illegible] घेतली होती. हें करण्याकरितां प्रथम [illegible]र्व शेतींत ज्वार पेरली व झालेलें पीक मो[illegible]जून एका जमिनीचे तुकड्यांत जितकें पीक झालें तितकेंच पीक जितक्या जमिनींत झालें तेवढ्याचा एक तुकडा, अशा रीतीनें फार काळजीनें निरनिराळे तुकडे बनविले. जेव्हां सुपीकपणांत जी जमीन सारखी नाहीं असें दिसून आलें तेव्हां प्रयोग करून पाहण्यासही जमीन योग्य नाहीं असें ठरल्यावरून ती प्रयोग करण्यास योग्य नाहीं असें समजून सोडून दिली.

आज पांच वर्षांपासून बरेचसे प्रयोग चालले आहेत व त्यांपासून बरीचशीं उपयुक्त माहिती मिळाली व त्या माहितीचा फायदा घेऊन प्रयोग करण्याकरितां निरुपयोगी असलेल्या जमिनींत पेरणी करीत आहों व दुसरे शेतकऱ्यांनाही ह्या प्रयोगांचा फायदा घेण्याबद्दल शिफारस करीत आहों.

साधारणतः खोल आणि पूर्ण पेरणी करण्याकरितां व कुंधा (गवत) वगैरे उपटून काढण्याकरितां लोखंडी नांगर फार उत्तम आहे असें आह्मी अनुभव घेऊन सिद्ध केलें आहे. तसेंच शेतांतील पळकाट्या (कपाशीच्या काट्या) उपटून पुढचे हंगामाकरितां जमीन तयार करण्यास हुशंगाबाद येथील लोखंडी बखर ही फार उत्तम आहे. तसेंच वऱ्हाडांतील इतर डवऱ्यांपेक्षां अकोलें येथील सरकारी फार्मांत तयार केलेले डवरे अधिक चांगले आहेत असाहि आह्मांस अनुभव आला आहे. कारण काळे जमिनींची त्यापासून चांगली मशागत होते. त्याचप्रमाणें कडबा कापण्याचें यंत्रापासून जाड ज्वारीचे तोटे, जे वायां जातात, ते कापले ह्मणजे चांगलें वैरण होतें. सदरचे शेतवर ऑईल-एंजिनही आणविण्याचा आमचा विचार आहे.

शेतकीची औतें वगैरे प्रचारांत आणण्याचें काम जास्त सोपें व्हावें ह्मणून ॲग्रिकलचरल असोशिएशनच्या कांहीं मेंबरांचें सहाय या कामांत आह्मी मिळविलें आहे. लोखंडी नांगर विकण्याकरितां त्यापैकीं सहा इसम सन्मानार्थ एजंट (प्रतिनिधी) नेमिले आहेत. ह्यापुढें सदरचे नांगर मेसर्स बर्न आणि कंपनीकडून हिंदुस्थानांत मागविले जातील व यवतमाळ येथील मि० काणे, मोर्सीचे मि० पाठे, सरजी[illegible] [illegible]चे मि० देशपांडे [illegible]हमद, चिखली येथील मि० देशपांडे आणि पिंपळगांव राजा येथील गुलाम महमदखान यांचेकडे विक्री करितां ठेविले जातील. जेव्हां कोणी शेतकऱ्यास सदर्हू नांगरांची जरूर पडेल तेव्हां अकोल्याहून मागविण्यांत भाडें खर्च जास्त पडून वेळहि बराच लागतो ह्मणून आपआपल्या जिल्ह्यांतील वरील पैकीं सन्मानीय एजंटकडून मागविणें त्यास सोईचें पडेल. चालू सालांत शेतकीचीं औतें व यंत्रें किती विकलीं गेलीं हें नंबर ब चे तक्त्यावरून दिसून येईल. चालू सालांतच डेपो उघडला तरी लोखंडी नांगरच १३९ विकले गेले.

खतासंबंधीं प्रयोगावर सदर्हू शेतींत फार लक्ष दिलें जातें. व सदर्हू शेतींतील पिकें उत्तम असण्याचें कारण पुष्कळअंशीं बरेंचशें उत्तम प्रकारचें खत देण्यावर आहे.

हल्लीं असलेल्या भावाचें मान लक्षांत घेतलें असतां कपाशी व ज्वार पेरल्यापासून किती फायदा आहे हें आपणांस तेव्हांच दिसून येईल ह्या भागांतील पुष्कळ शेतकरी लोक १२ प्रमाणें प्रत्येक खताचे गाडीची किंमत देण्यासहि कुरकूर करितात. परंतु कपाशीचे [illegible]ज्याकरितां सदर खताची किंमत निदान कमींत कमी दीड रुपया तरी आहेच आहे.

कपाशी आणि ज्वार या पिकांस गुरांचें शेणखत, सोनखत, सोरा, यांचें खत दिल्यापासून कसकसें उत्पन्न वाढत गेलें हें अ तक्त्यावरून दिसून येईल. सर्वांत कमी खर्चाचें खत ह्मटलें ह्मणजे वरील खतांपैकीं सोनखत हें होय. व तें वऱ्हाडांत मोठमोठें गांवीं पुष्कळ मिळतें. गुरांचें शेणाचा खताकडे उपयोग केल्यापासून कसा फायदा होतो हें आपण सर्व उत्तम प्रकारें जाणतच आहां. कोरडी माती वर पसरून गुरांचें मूत्रापासून तयार केलेलें खतापासून किती उत्तम तऱ्हेचा फायदा होतो ह्याकडे आपण लक्ष द्यावें अशी माझी इच्छा आहे. आज काल हिंदुस्थानांत खत जमविण्याच्या ह्या पद्धतीकडे अगदींच दुर्लक्ष होत आहे. ह्या शेतीवर ज्याप्रमाणें गुरांचें मूत्रापासून खत आह्मी बनवितों त्याप्रमाणें आपणाहि खत तयार करण्याची पद्धत स्वीकारावी अशी आमची आग्रहाची शिफारस आहे. कपाशी आणि ज्वार यांचे पिकाकरितां लागणारे जनावरांचें शेणाचें खताची जितकी किंमत आहे तितकीच त्यांचें मूत्रापासून होणारे खताचीहि आहे असें आह्मी सिद्ध केलें आहे. आणि हें प्रवाही खत सांठवून ठेवल्यापासून शेतांत मिळणारे खताची किंमत दुप्पट वाढू शकते.

नायट्रेट आफसोडा व सॉल्टपीटर [सोरा.] वगैरे सारखे नायट्रोजन मिश्र खताचा शेण खत टाकून झाल्यावर जर उपयोग केला तर त्यापासूनहि फारच उत्कृष्ट परिणाम दिसून आले आहेत. कपाशीची किंमत जोपर्यंत पुष्कळ येईल तोंपर्यंत शेणखताचा पुरेसा पुरवठा नसला तर पुरवठ्या करितां ह्मणून ही वरील नैट्रोजन मिश्रित द्रव्यांचा उपयोग करण्यास हरकत नाहीं.

आह्मी प्रयोग करून पाहिलेल्या कापसाचे निरनिराळे जातींपासून साधारण पीक किती होतें त्याबद्दल माहिती 'ड' तक्त्यांत दाखविली आहे. त्यावरून आपणांस असें दिसून येईल कीं हल्लींच्या कापसाचे किमतीचें मान लक्षांत घेतलें असतां थोड्या श्रमांत अतीशय फायदेशीर असें पीक रोझीया नामक जातीच्या कापसाचें आहे. व ह्या शेतीपैकीं पुष्कळशा शेतींत ह्याच कापसाची लागवड केली आहे हेंहि आपण आतां पाहिलेंच असेल. निवडलेल्या आमच्या शेतीवरील कपाशीपासून शेंकडा ४० ह्या प्रमाणानें रू निघते व आपण पेरतां त्या बेरार जरी कापसापासून शेंकडा ३९ रू निघते. प्रत्येक प्रकारापासून किती किती लिंट 'रू' निघते हें सदरचे तक्त्यांत एक सोडून शेवटचें कोष्टकांत दाखविलें आहे.

बनी कपासीपासून $३६\frac{३}{४}$ शेर उत्पन्न होतें

व रोझिया पासून $८०\frac{१}{२}$ शेर उत्पन्न होते.

आतां कपासीचा भाव हा तिच्यापासून निघणारे रूईवर अवलंबून आहे. रोझिया पासून सर्वांत जास्त व बनीपासून सर्वांत कमी लिंट 'रूई' निघते. वऱ्हाडी कापूस न पेरतां रोझिया पेरण्यांत फायदा आहे तो हा कीं त्यापासून कापूस पुष्कळ निघतो व रूइहि उत्तम निघते. दरपौंडाला दोन्ही प्रकारचे रूईची किंमत सारखीच आहे. बेरार जरी न पेरतां रोझिआ पेरल्यापासून

दर एकरी $११\frac{१}{२}$ रुपये फायदा राहतो.

कित्येक ठिकाणीं मालव्हेन्सिस जातीचा कापूसहि चांगला पिकतो. व रोझियाचे लिंट पेक्षां याचें लिंट पुष्कळ उच्च प्रतीचें असतें. परंतु रोझियापेक्षां याचे रूचें प्रमाण कमी असल्यामुळें हा व्हावा तसा फायदेशीर होत नाहीं.

व्हेरा हा माल्व्हेन्सिस प्रमाणें व कच्छिका हा जवळ जवळ रोझिआ प्रमाणेंच असतो. व हें आतां आपल्याला ह्या शेतांत दिसून आलेंच असेल.

गुणाचें मानानें पाहतां हिंदुस्थानांत जितक्या प्रकारचा कापूस पेरला जातो त्या सर्वांत बनी अथवा हिंगणघाटी कापूस सर्वांत पहिले प्रतीचा होय. परंतु रोझियापासून जितकें लिंट [रु] मिळतें त्याच्या निमे (रु) ह्याच्या पासून मिळतें व व्यापारी लोक त्याची रोझियाचे किमती पेक्षां शेकडा २० अगर ३० पेक्षां जास्त किंमत देत नाहींत. ह्मणून रोझिया जसा फायदेशीर होतो तसा बनीकापूस पेरून फायदा मिळविण्याचा प्रयत्न करणें निरुपयोगी आहे. सदर्हू कपासी (जिन) वटून तिचें शेंकडा प्रमाण अशा रीतीनें वाढवूनच किंमत वाढवितां येईल. याखेरीज दुसरा मार्ग नाहीं. निवडणूक करून हें आह्मी करून पाहिलें आहे. हल्लीं सदर्हु शेतांत पेरलेले निवडक पिकांपासून साधारण बनी कापसाचे रूई पेक्षां शेंकडा ३ रू जास्त मिळती

ह्या प्रांतांत आजपर्यंत प्रयोग करून पाहिलेल्या व बाहेरून आणिलेल्या कापसापैकीं बुरी कापूस हा फार चांगला आहे वाळवी (उधळी) पासून आजकाल जें ह्या भागांतील अतोनात नुकसान पोंचत आहे ती भीती ह्या कापसास मुळींच नाहीं. कारण ह्यास वाळवी मुळींच लागत नाहीं जेथें उधळी लागते अशाजागीं व खारी जमिनींत हा कापूस पेरण्याची आह्मी शिफारस करितो. पर्जन्याचे अभावामुळें ह्याचें पिकाचें वऱ्हाडी कापसापेक्षां जास्त नुकसान होतें. परंतु अतिवृष्टीमुळें जितकें वऱ्हाडी कापसाचें नुकसान होतें तितकें ह्याचें होत नाहीं. आज जे लोक येथें जमले आहेत त्यांपैकीं फारच थोड्या लोकांनीं ही शेती सुरू होण्यांपुर्वीं रोझिया, मालव्हेन्सिस, कच्छिका वगैरे नांवें ऐकलीं असतील परंतु मोठ्या आनंदाची गोष्ट आहे व ती येथें नमुद करून ठेविली पाहिजे कीं आजकाल हीं नांवें साधारण प्रचारांतील झालीं असुन आपणांपैकीं पुष्कळ लोक ह्या जातीचे कापसाचे निर्भेळ बिजाकरितां आपले शेतांत लागवड करीत आहेत.

ह्या भागांत बिजा करितां रोझिया कपासी ३१ शेतांत, मालव्हेन्सिस आणि कच्छिका चार शेतांत व बुरी ३९ शेतांत पेरली आहे. व ही नवीन प्रकारची कपाशी साल मजकुरीं एकट्या वऱ्हाडांत ९०० एकरांत पेरली आहे. केवळ पांचच वर्षां सारख्या फारच थोड्या अवधींत शेतकी खात्यास करितां आलें व विशेषतः तें सर्व अकोलें येथील शेतीचे मार्फत करितां आले ही मोठ्या समाधानाची गोष्ट आहे. व त्यापूर्वीं केव्हांही ह्या सर्व जातींचा पेरा निर्भेळ झाला नव्हता.

पेरणीचे पद्धती संबंधानें बरेच प्रश्न सोडविण्यांत पुष्कळशी प्रगति झाली आहे. ई पत्रका वरून असें दिसून येईल कीं शेंड्यावर असलेल्या कापसापासून शेताची खराबी होते. साधारण प्रतीचे जमिनींत प्रत्येक ओळींतलि झाडांत बरेंचसें अंतर सोडल्यास जितकें पीक होतें त्यापेक्षां प्रत्येक ओळींत १९ इंचांचें व ओळींतील प्रत्येक झाडांत ७ इंचांचें अंतर सोडल्यास जास्त पीक होतें असा आमचा अनुभव आहे.

पेरणी करावयाचे वेळाबद्दल आमचा असा अनुभव आहे कीं पावसाळा सुरू झाल्यावर पेरणी केल्यापेक्षां तो सुरू होण्याचे अगोदर पेरणी केली तर जास्त पीक उत्पन्न होतें.

बिजा करितां निवडलेल्या शेतांतून त्यांचे मालकामार्फत ज्वारीचें निवडक बीं वाटण्याचें कामहि सुरू केलें आहे व आमचे खात्यानें चपटी आणि सावनेर या ज्वारीची योग्यता आपणांपैकीं पुष्कळांचें निदर्शनास आणून दिली आहे. तसेंच रामकेळ ज्वारीचीहि किंमत आह्मी आपणांस दाखविली आहे. मुंबई इलाख्यांतून व इतर दुसरे ठिकाणाहून उत्तम उत्तम निवडक प्रकारच्या जातीचें बीं आणवून त्यांचा उपयोग करून पाहिला त्यांत आजपर्यंतच्या अनुभवावरून असें दिसून आलें कीं ही तीन प्रकारची ज्वारी पेरल्यापासून पुष्कळ पीक निघतें. वाळवीपासून

अगर ईतर किडापासून ज्वारीचा बचाव करण्याकरितां मोरचुताचा उपयोग करण्याची माहिती आतां इतकी सर्वश्रुत झाली आहे व लोक हल्लीं मोरचुनाचा इतका उपयोग करूं लागले आहेत कीं त्याबद्दल आतां शिफारस करण्याची जरूरच राहिली नाहीं. आह्मी ह्या शेतीवर जे प्रयोग करून पाहिले कीं सर्व प्रकारच्या ज्वारींत हे वरील तीन प्रकारचे पुष्कळ पीक देणारे आहेत.

त्याच प्रमाणें रायपूर येथील शेतीवर भुइमुगाचे निरानिराळे प्रयोग करून पाहून आह्मी असें सिद्ध केलें आहे कीं रायपूर येथील भुईमुगच सर्वांत जास्त पोसला जातो व त्यापासून उत्पन्नहि पुष्कळ होतें. चांगले जमीनींत बागाईताचें पाणी न दिले तरी दर एकरी सदरहू भुइमुगाचें उत्पन्न २००० पौंडा पर्यंत सहज होतें मग पाणी दिल्यास ह्याहूनहि जास्तच होतें.

बिया कारितां राखून ठेवलेल्या शेतांतील बियासुद्धां चालूसालीं कपासीचें बी १५२६९ शेर व ज्वारीचे ३८७५ शेर इतकें बी वाटण्यांत आलें.

आतां सुधारलेलीं औतें सुधारलेलें बी पुरवण्याचे संबंधीं सदरचे शेतीचा फार उपयोग झाला आहे ही गोष्ट कोणीहि नाकबूल करणार नाहीं. एक मोठ्या आनंदाची गोष्ट येथें नमूद करून ठेविली पाहिजे कीं ही शेती जरी प्रयोगाकारितां येथें ठेविली आहे तरी सर्व खर्च वजा जातां इचे पासून फायदा राहतो. चालूसालीं कपासीचें पीक जरी कमी प्रतीचे आहे तरी सर्व नोकरांचे पगारासुद्धां सर्व खर्च वजा जातां निवळ नफा १९२३ ९-५ राहिला आहे.

गुरांचे उत्पत्तीची शेतकी कारितां हिंदुस्थानांतील इतर भागांत ज्या प्रमाणें चांगल्या बैलांची उणीव आहे त्या प्रमाणेंच वऱ्हाडांतही आहेच. जनावरांची उत्पत्ती व जोपासना करणें हा विषय फार महत्त्वाचा आहे. किंबहुना हे दोन्ही प्रश्न परस्परावलंबी आहेत असे ह्मटले पाहिजे. मध्यप्रांत आणि वऱ्हाड यांत बैलांच्या ज्या निरनिराळ्या जाती आहत त्यांचे फोटो आपण अवश्य पहावे असी माझी इच्छा आहे. ह्या भागांतील बैलांच्या जातीशीं इतर भागांतील बैलांच्या जातींची तुलना केली तर त्या भागांतील बैल पुष्कळ बरे आहेत असें दिसते. परंतु निरनिराळ्या जातींपैकीं निवडक बैलांच्या जाती सुधारण्याचा आजपर्यंत मुळींच प्रयत्न झालेला नाहीं चालूसालीं अशा प्रकारचे कामास आरंभ करण्याची सरकारची इच्छा आहे. बोरगांव येथील फॉरेस्ट रिझर्व्ह पैकीं सर्वांत उत्तम जमीन चरणी कारितां निवडली आहे. प्रथम उमरदा, खामगांव येथील मोठा बैल, अगर लहान बैल अगर दुसरी कोणती जात प्रथम फैलावण्याचा प्रयत्न करण्याचें काम आह्मी हातीं घ्यावें याबद्दल निरनिराळ्या असोशिएशन [सभा] चीं मतें आह्मांस कळविल्यास बरें. एकाच फार्मवर दोन्हीहि जाती फैलावण्याचें कामहि कारितां येईल.

शेवटीं ज्या शेतकीच्या जिल्हा परिषदा आमच्या बरोबरीनें काम करून भागांत शेतकीच्या सुधारणा करण्यास आह्मांस सहाय करीत आहेत त्यांचे मी आभार मानतो. कारण जर त्यांची मदत आह्मांला मिळाली नसती तर आज जें अह्मीं केलें आहे तें मुळींच कारितां आलें नसतें.

श्री गुरु देव प्रसन्न.

॥ श्री राम प्रार्थना ॥

॥ जिकडे पहावें तिकडे दिसतो श्री रामचंद्र मजलागी ॥
॥ सौंदर्य खचित सृष्टी तत् सत्तें शोभते दिसे जागी ॥ १ ॥
॥ हिमनग, मेरू, विंध्या, सह्याद्री तापसी जसे बसले ॥
॥ श्री राम मंत्र जपती तपती ते योग ॥ साधनी बसले ॥ २ ॥
॥ खनिज, जरायुज, अंडज, उद्भिज श्री रामचंद्र नटलाहो ॥
॥ श्री कान्त, भक्त योगी वदती आह्मास हाच नटलाहो ॥ ३ ॥
॥ 'स्वस्वरूपीं ऐक्यपणें' होतां, होता जसा घता अर्पी ॥
॥ निर्गुणता त्यागुनिहो, सोपाधिक, ब्रह्मवृंद ज्या तर्पी ॥ ४ ॥
॥ अगम निगम शेषादिक थकले, नकळे कला कदा कोणा ॥
॥ होता कसा? हि झाला भ्रमले श्रमले न निश्चयो होना ॥ ५ ॥
॥ श्री मित्र तेज शोभे नाना वर्णीं, प्रकाश परि एक ॥
॥ सचित् सुखमय प्रभु हा भासे जगती पित्या जसा लेक ॥ ६ ॥
॥ सविता वितान तेजा दृष्टिस येई न वस्तु ब्रह्मांडीं ॥
॥ सौख्य सुधाकर आत्मा सचितस्वरूपें जगीं जसा पिंडीं ॥ ७ ॥
॥ 'व्हावें अनेक इच्छा' होतां श्री कान्त तनु प्रभा पसरे ॥
॥ झाला अनंत तत्क्षणि त्रिगुणात्मक वर्णितां कथा नसरे ॥ ८ ॥
॥ ब्रह्मा विष्णु शिव त्रय निर्गुण साकार सगुण तो झाला ॥
॥ ब्रह्मांड गोल रचिलें नाहीं सीमा अनंत जो त्याला ॥ ९ ॥
॥ 'व्हावें अनन्त' इच्छा प्रकृति 'जलनिधि निधान' तो धाता ॥
॥ आला कमलोद्भव वीर, पूर्ण दयालू अनंत जग माता ॥ १५ ॥
॥ विधिनें स्वकल्पनेनें रचिलीं भुवनें सहस्त्रशा कोटी ॥
॥ कारागिर मूर्ति मनें घडवी, तैशीच योजिला कोटी ॥ ११ ॥
॥ अग्निप्रकाश, अग्नि ऐक्यपणें दिसतसे जसा जगतीं ॥
॥ पुरूष प्रकृति नटला, राहे वस्तूविना न रूपगती ॥ १२ ॥
॥ झाली अनन्त सृष्टि, चित्शक्ति विष्णुरूप ती प्रगटे ॥
॥ प्रभु सत्तें नियमनहो, नियमा विरहित चले न हो उलटे ॥१३॥
॥ भौतीक शास्त्रवेत्ते गाति वदाति, ज्ञान चित्कला कोणी ॥
॥ आकर्षण शक्ति, जसे संस्कृति नवनीत प्राकृती लोणी ॥ १४ ॥
॥ सच्चित्स्वरूप विधी, हरि, सुखरूपें प्रगटला जगीं हर तो ॥
॥ जो नामरूप विरहित भक्तसखा ज्ञानगम्य भव हरतो ॥ १५ ॥
॥ वास अमंगल भूमीं, मंगल भक्तां, सुकामना पुरवी ॥
॥ आदर्श शुद्ध हो जरी प्रतिबिंबीं स्पष्ट तो दिसेल रवी ॥ १६ ॥
॥ हरशक्ति भेद करी विषयीं राहे न एकता सृष्टीं ॥
॥ रूपांतर होन तरी, चंचल ही वृत्ती होतसे॥ कष्टी ॥ १७ ॥
॥ संव्हार हो न जगतीं गति कुंठित, ईशचक्र बंदपडे ॥
॥ क्रम मर्यादा स्थापित शिवसत्तें नित्य तो नवीन घडे ॥ १८ ॥
॥ प्रकृति- अंग जडात्मक भेदें तें शुद्ध हो सुवर्ण जसे ॥
॥ सूवर्ण तप्त केल्या होई हें नित्य दृष्टि येत असे ॥ १९ ॥
॥ तरुपल्लवी नवी ये तरि शोभा देतसे वनश्री हो ॥
॥ सौंदर्य जात विलया जीर्ण जरी वस्त्र घे नवी स्त्रीहो ॥ २० ॥
॥ संव्हार कालरूपा— शक्ति करिते क्षणोक्षणी जगतीं ॥
॥ गति कुंठितहो न जरी परमाणू नाश हो-न मोवगती ॥ २१ ॥
॥ नदिचा प्रवाह वाहे मिळण्या जलनिधि अखंड एकसरें ॥
॥ रविरश्मि जात गगनीं नाश नहो येत मागुती पसरे ॥ २२ ॥
॥ **भवतापदुःखहर** तो शंकर सुखरूप स्वात्म आनंद ॥
॥ **घेई गरल न** सुधा सेवन करि मोक्षरूप मकरंद ॥ २३ ॥
॥ अव्यक्त वृक्ष पसरे ऊर्ध्वे गति मूल, पल्लवें खाली ॥
॥ शाखा अनंत फुटाति परमात्मा सत्स्वरूप फुलमाळी ॥ २४ ॥
॥ वृक्ष पुरातन पक्षी जीव वरी विषय पल्लवीं-रमला ॥
॥ अग्रावरि शिवपक्षी मोक्षफला सेवितो मधुप कमलां ॥२५॥
॥ वाढे वृक्ष पुरातन आदी ना अंत ज्या असंख्य युगे॥
॥ ज्याचें, अनंत शिणला वर्णन करितां सुरा सुरा नुमगे ॥२६॥
॥ ब्रह्मांडकोटि नायक 'एकांशें स्थित' असे जयामाजी ॥
॥ विस्तार प्रकृतीचा फुलला माया प्रभू पदीं राजी ॥२७॥
॥ खनिजोद्भिजादि योनी शाखा चौसष्ट अष्ट द्वादश त्या ॥
॥ चढता जीव वरि ये मोक्षफला प्राप्तहो न इतरा, त्या ॥२८॥
॥ पांथस्थ आक्रमी तो पथ ठेवी लक्ष तीर्थ ज्या ठायीं ॥
॥ 'जीवेश ऐक्य' यात्रा जीव करी स्वास्थ्य एक पल नाहीं. ॥ २९ ॥
॥ करिति प्रदक्षणा नर पृथ्वीची ही अनंत यूग वरी ॥
॥ होइ पुरी न, श्रीगुरु होता तो सुप्रसन्न तारि वारी ॥३०॥

अपूर्ण.

वऱ्हाडसमाचार

मार्गशीर्ष शुद्ध ६ शके १८३२ दुंदुभिनाम संवत्सरे

फौजदारी न्यायखातें

या खात्याचा पंच वार्षिक रिपोर्ट १९०६ पासून १९१० अखेर पर्यंतचा नुकतांच बाहेर पडला आहे. स्थानिक सरकाराला पहिली आनंदाची खबर ही सांगावयाची आहे कीं राजद्रोहा संबंधानें कायदे अमलांत आणण्याची अगदीं बिलकूलच जरूरी पडत नाहीं. छापखान्या संबंधीं व सभासंबंधी दोन्हीही कायदे नामशेष झाले आहेत. राज[illegible] रोहणाचा सुयोग अगदीं समीप आला आहे याचें हें आनंदाचें प्रसाद चिन्ह होय. मध्यप्रांत व वऱ्हाड मिळून दोन्ही भागांमध्यें गुन्ह्यांची संख्या गेल्या पांच वर्षांत सरासरीनें सारखीच राहिली आहे. पिनल कोडाखालचे गुन्हे गेल्या सालीं २७३९१ होते. आणि सुमारें हाच आकडा सन १९०६ सालीं होता. अलीकडील ३४ कलमाचे किरकोळ गुन्हे म्युनिसिपालटीकडे सोंपविण्याचा रोख आहे. आणि हे खटले योग्य प्रसंगीं काढून घेण्याचा अधिकार वऱ्हाडांतील म्युनिसिपालट्यांस देण्याचा विचार आहे स्थानिक सरकारला असें आढळून आलें आहे कीं मारामाऱ्या, आगळीकी, धमकी, बेअब्रु, वैवाहिक हका संबंधाचे गुन्हे इत्यादि जातींच्या खटल्यांपैकीं पुष्कळसे खटले तुर्तातूर्त काढून टाकण्या सारखे असून त्यांची तशी विल्हेवाट लागत नाहीं. आणि असले खटले खोटे करण्याची प्रवृत्ति किंवा पोकळ खटले उभे करून त्रास देण्याची बुद्धि यांना दंडाच्या रूपानें जसा आळा घालावयाला पाहिजे तसा तो घातला जात नाहीं असल्या प्रकारचे खटले आणणाऱ्यांकडून कोर्टफीचा वसूल अधिक जबर करावा असाही स्थानिक सरकारचा प्रस्तुत मनोदय आहे.

या रिपोर्टांत प्रसिद्ध झालेल्या अभिप्रायावरून पुढील विचार असा दिसतो कीं ऑनररी म्याजिस्ट्रेटांच्या बेंचाला ज्यांच्या त्यांच्या योग्यतेनुरुप समरी अधिकार देण्याचा आहे. सध्यां नागपूर, रामटेक व खामगांव या ठिकाणीं हे अधिकार दिलेले आढळतात आणि त्याच प्रमाणें या अधिकारांची देणगी लवकरच सर्वत्र होईल. वऱ्हाडांतील आमच्या जिल्ह्याचा रिपोर्ट ना० ज्युडिशीयल साहेबांस विशेष पसंत पडलासा दिसतो.

स्थानिक सरकारनें फौजदारी न्यायासंबंधीं मुख्य ध्येय असें आहे कीं साक्षीदारांना होता होईल तितका खोळंबा होऊं नये आणि खटल्याचा निकाल अगदीं लवकर व्हावा. या संबंधानें निरनिराळ्या भागाच्या कमिशनरनीं विशेष दक्षता ठेवावी ह्मणून हुकूम निघाले आहेत. वऱ्हाडचे कमिशनर राजश्री स्लाय यांनीं फार जोरानी चार्ल[illegible]

[illegible]मृतराव पाटील अंमलदारी

बुलढाणा द० खु०

उत्तम फळही अलीकडे दिसूं लागलें आहे. सेशन कोर्टाचें काम हलकें करण्यासाठीं सबडिव्हीजनल म्याजिस्ट्रेट यांच्याकडे क्रीमिनल प्रोसिजरच्या ३० कलमाप्रमाणें वाढते अधिकार देण्याची योजना चालू आहे. आणि जिल्हा म्याजिस्ट्रेटांचें अपिलांचें काम कमी करण्याकरितां सबडिव्हीजनल म्याजिस्ट्रेटांना लहान लहान अपिलें चालविण्याचा अधिकार देण्याचा प्रघात जारीनें सुरू आहे. नामदार चिफ कमिशनर यांना ऑननरी म्याजिस्ट्रेटांच्या वर्णनीय कामगिरी संबधानें मोठा अभिमान वाटतो आणि त्यांनीं त्या संबंधानें सर्वांचा गौरव केला आहे. यावरून असेंही ...तें कीं पगार न घेतांना सन्मानाच्या ... जे सुखी लोक हीं सार्वजनिक कामें का... ते चांगल्या स्तुतीला पात्र आहेत.

शेतकी कॉलेज,

वऱ्हाडच्या एडवर्ड स्मारक फंडाची जी मोठी रक्कम उभी आहे तिचा विनीयोग करण्यासंबंधानें पुष्कळ मतभेद आहे. सध्यां जे दोन विचार प्रमुखपणें पुढें आले आहेत त्यांपैकीं एक विचार ह्मणजे आर्टस कॉलेज उमरावतीस स्थापन करण्याचा प्रश्न. ना. रा. मुधोळकर यांनीं विशेष जोरानीं पुढें आणला आहे. आणि ना. मुधोळकर यांच्या भाषणावरून त्यांच्या सूचनेला राजश्री स्लाय कमिशनर यांचीही संमती आहे. दुसरा विचार शेतकी कॉलेज स्थापन करण्याचा रावबहादूर देवराव विनायक दिगंबर यांनीं हातीं घेतला आहे. शेतकी कॉलेजाला निदान सध्यांतरी राजश्री स्लाय यांची संमती नाहीं. ही गोष्ट त्यांनीं येथील सरकारी शेतीच्या प्रयोगालयाच्या समारंभाच्या वेळीं गेल्या १० तारखेस प्रगट केली. नागपूरला शेतकी कॉलेज आहे आणि तेथें विद्यार्थी जावे तसें जात नाहींत आणि या कारणामुळें त्यांना या शेतकीच्या कॉलेजाची मोठीशी अवश्यकता भासत नाहीं. हा अभिप्राय प्रथमदर्शनीं ठीक व नीटनेटका दिसतो पण राजश्री स्लाय यांनीं वऱ्हाडच्या शेतकरी वर्गासंबंधानें जो उदात्त विचार प्रदर्शित केला आणि त्यांच्या कृषिकौशल्या विषयीं जी तारीफ केली तीं दोन्हीं असेंच ध्वनित करतील कीं जर शेतकीचें कॉलेज अवश्य पाहिजे आहे तर तें वऱ्हाडला आगोदर पाहिजे आहे. आणि किंबहुना नागपूरचें कॉलेज बंद करूनही तें वऱ्हाडांत आणणें वस्तुस्थितीला अनुरूप होईल. आकोल्यास शेतकीचें प्रयोगालय इतकें नावारूपास येत चाललें आहे त्या अर्थी त्याची पुढील उडी ह्मणजे त्याला जोडूनच शेतकीचें कॉलेज उभारणें ही होय.

आर्टस कालेजाची आह्माला मोठीशी उणीव वाटत नाहीं चीफ कमिशनर नाक्राडॉक यांनीं छिंदवाडा येथें जाहिर केल्याप्रमाणें वाङ्मयात्मक विद्याकडे जो विद्यार्थ्यांची वृथा धाव आहे तीची छाटाछाट करण्याकडे प्रस्तुतचें धोरण आहे. आणि ही छाटाछाट चांगलीशी अंमलांत येऊं ... माल फक्त विद्यमान आर्ट कॉ... माहिती खोल उणीव भासूं ...नींत एक उमरा... ...ढण्याचा संकल्प अदूरदर्शीपणाचा दिसतो वाङ्मयात्मक विद्या त्या नको इतक्या वाढल्या आहेत अशी गद्रूची सर्व सामान्य तक्रार आहे लोकांना टेकनिकल शाळा पाहिजे त्यांना आद्योगिक कला शिकविल्या पाहिजेत आणि अशा नानाविध गोष्टी प्रस्तुतच्या जिवनकलहाशीं टक्कर देण्याला अगदीं आवश्यक झालेल्या आहेत तेव्हां आर्ट कालेजाची संस्था अनवश्यक आहे हें निराळें आमच्या राष्ट्रीय औद्योगिक चळवळीचे मुख्य अध्यक्ष ना. मुधोळकर यांस कळविण्याचे निदान प्रयोजन दिसत नाहीं.

सत्संग

पुण्याला 'सेवासदन' ह्मणून एक स्त्रियांची उत्कृष्ट संस्था आहे. या संस्थेचें ध्येय सर्व आयुष्यभर ज्यांच्या ध्यानीं मनीं खेळत आहे अशा एक धुरीण विदुषी गेल्या सप्तकांत वऱ्हाडांत येऊन गेल्या. कैलासवासी महादेव गोविंद रानडे या राष्ट्रीय संताच्या प्रत्यक्ष प्रेरणेनें व सुशिक्षणानें विभूषित अशा त्यांच्या पत्नी श्री० रमाबाई यांनीं आपल्या पतीचें ब्रीद किती सुंदर चलूं ठेविलें आहे याची साक्ष त्यांनीं गेल्या १९ वे तारखेपासून २५ तारखेपर्यंत यवतमाळ, उमरावती व आकोला येथें केलेल्या कामगिरीवरून चांगली पटेल. वरील तिन्ही ठिकाणीं स्त्रियांच्या जाहिरसभांतून त्यांचीं सुश्राव्य व्याख्यानें झालीं प्रत्येक स्थळीं चालूं असलेल्या सार्वजनिक संस्थाविषयीं त्यांनीं बारकाईची चौकशी केली आणि स्त्रियांच्या चांगल्या चांगल्या चळवळींमध्यें त्यांनीं निराळें सामर्थ्य ओतलें त्यांच्या बोलण्याचालण्यावरून प्रश्न करण्याच्या धर्तीवरून व सर्वांगसुंदर अशा मनोरथावरून त्या थोर अलौकिक विभूतीची आठवण वारंवार होई.

आकोल्यास त्या बुधवारीं आल्या. त्याच रात्रौ त्यांनीं महारांची शाळा, व इतर रात्रीं चालणाऱ्या शाळा पाहून मुलांस खाऊं व थोडथोडी देणगी दिली. गुरुवारीं दोनप्रहरीं येथील टौनहालांत स्त्रियांची जाहिरसभा भरली होती. तो भव्य दिवाणखाना स्त्रीजनांच्या प्रसन्न मुखकमलांनीं रमणीय दिसला आणि आबालवृद्ध स्त्रियांनीं त्या समयोचित व्याख्यानाचा आस्वाद प्रेमोत्साहानें घेतला. सर्वजणी सभागृह सोडतांना आनंदाचे उद्गार काढीत निघाल्या कीं किती तरी मनोवेधक उपदेश, कशी अनुपम स्फूर्ति ही आणि नव्याजुन्या मतांच्या स्त्रियांस किती तंतोतंत पटणारीं अशीं हीं बोधवचनें. अध्यक्ष श्री० सौ० राधाबाई महाजनी यांच्या आज्ञेवरून येथील हेडमास्तरीण श्री द्वारकाबाई वैद्य, व मनुबाई बापट यांनीं श्री० रमाबाई यांचे फारफार आभार मानलें. येथील हेडक्लार्क रा. रा. भगवान दयाळ यांच्या पत्नीनीं साधुसंताच्या समागमा संबंधानें हिंदुस्थानींत निबंध वाचला; आणि तो सर्वांस फार आवडला.

श्री. रमाबाई यांच्या संभाषणाचा गोषवारा असा कीं एकाच गांवांत व एकाच घरांत रहाणाऱ्या मुली सख्या बहिणी असल्या व त्यांना दूरदूरचा प्रांती, त्यांच्या मातापितरांनीं दिलें असलें तरी ज्याप्रमाणें त्यांच्या ठायीं वसत असलेलें भगिनी प्रेम नाहिसें होत नाहीं, त्या एकमेकींच्या भेटी विषयीं नेहमीं उत्सुक असतात व भेटीचा योग जुळून आला कीं, त्यांना आनंद होतो. त्याप्रमाणें आपण जरी सर्वजणी निरनिराळ्या प्रांतीं रहात असलों तरी आपण एकाच हिंदमातेचीं लेंकरें आहोंत हें लक्षांत ठेविलें पाहिजे. मग आपल्या परिस्थिती प्रमाणें आपले पेहराव आपल्या चालीरीती आपले धर्म व आपल्या जाती कोणत्याही असोत त्यास हरकत नाहीं. तेव्हां तें बहिणी बहिणींत वसत असणारें प्रेम आज मला येथें अनुभवायास मिळत आहे. मी वऱ्हाडांत प्रथमच आले आणि वऱ्हाडांत रहाणाऱ्या भगिनींच्या भेटीचा योग जुळून आला याबद्दल मला फार आनंद आणि समाधान होत आहे.

ज्ञानानें पुढें गेलेल्या जगांतील इतर देशाचें मानानें आपण फारच मागसलेलें आहोत. आपली प्रगती व्हावी ही इच्छा असणें स्वाभाविक आहे तेव्हां या चळवळीच्या काळांत स्वस्थ न बसतां आपण आपली प्रगती करून घेतली पाहिजे.

घराप्रमाणें उत्तम शिक्षण शाळांतून मिळणें दुरापास्त आहे. मुल आपलें शिक्षण आपल्या घरांतील माणसाच्या रहाणीनें प्राप्त करून घेत असतें. मुलाचा अगदी जवळचा कळकळीचा प्रेमळ शिक्षक त्याची आई आहे. व ती सुशिक्षीत असणें अती अगत्याचे आहे. मुलींना मिळणारें शिक्षण मुलांच्या इतकेंच मिळालें पाहिजे. कित्येक विचारतात कीं पूर्वीं शिक्षण नव्हतें तेव्हां कोठे आमचे संसार आडले होते. परंतु पूर्वीं मुळांतच शिक्षण कमी होतें तेव्हां स्त्री शिक्षणाची अवश्यकता भासली नाहीं यांत नवल नाहीं आतां तो काळ बिलकूल पालटला आहे. पुरुषवर्गाचें शिक्षण बरेंच पुढें गेलें आहे. पण स्त्रिया ज्याच्या त्याच स्थितींत आहेत. आपल्याला जावई पदवीधर हावा असें आपण इच्छितों पण आपण त्याच्या विद्वत्तेस अनुरूप असें शिक्षण आपल्या मुलीस देत नाहीं. त्याचप्रमाणें आपल्या मुलाच्या शिक्षणास जोड अशी सुन सुद्धां मिळण्याची सासवांनीं खटपट केली पाहिजे ती तशी नसल्यास इतर अनकूल साधनांनीं तिला शिक्षण देऊन मुलाच्या कल्याणा करितां ती त्यास साजेशी बनविली पाहिजे.

स्त्रियांना मिळणारें शिक्षण कितीही उच्च असलें तरी त्यांच्या आंगचें मार्दव कोमलता, भुतदया व मर्यादा या नसर्गिक. गुणांचा लोप होतां कामानये. हे गुण त्यांनीं आवश्य जतन केले पाहिजेत हेंच स्त्री जातीचा विशेष आहे. तें संभाळून शिक्षणाची वाढ करण्यांतच स्त्रीजातीस भुषण आहे.

गृहिणींना—संसारांत पडणाऱ्या स्त्रियांना-शिक्षणा बरोबर आवश्यक गुण ह्मणजे स्वयंपाक करणें, आरोग्यज्ञान वाढविणें, स्वच्छता राखणें, टापटीप अंगीं असणें रांगोळ्या वगैरे काढतां येणें रोग्याची सुश्रुशा करतां येणें हे होत. अलीकडील नव शिक्षितांमध्यें यांची उणीव पडूं लागली आहे. पूर्वीच्या बायका शिकलेल्या नसून त्यांना ह्या सर्व गोष्टी माहीत होत्या. आपण पूर्वीचें जतन करून त्यांस नवीन वळण दिलें पाहिजे. मुलांना धार्मिक व नैतिक शिक्षण आयांना रोजच्या व्यवहारांत बोलतां चालतां देतां येणें सहज आहे. साधूसंताचीं वाक्यें, पुराणांतील व इतिहासांतील थोर स्त्री पुरुषांच्या गोष्टी सांगून, रोजच्या प्रसंगांत घडणाऱ्या गोष्टी त्यांचे नजरेस आणून "पुण्य परोपकार पाप हे परपीडा आणिक नाहीं जोडा दुजा यासी" या तत्वावर हें धार्मिक व नीतीचें शिक्षण घरच्या घरींच मिळणें अवश्य आहे. कारण मनुष्य जन्माचा उद्देश अत्यंत श्रेष्ठ व मौल्यवान असें जें अध्यात्मज्ञान तें मिळविण्याकारितां आहे. हें ज्ञान निरनिराळ्या आध्यात्मिक ग्रंथावलोकनानें व मननानें मिळणारें आहे.

या गोषवाऱ्याच्या शेवटीं हा लेख पुरा करण्यापूर्वीं त्यांनीं यवतमाळास दिले... भाषणाचा उपसंहार आह्मी 'कर्तव्य' पत्रांवरून पुनः द्विरुक्त मुद्दाम करीत आहों.

ह्या सर्वांहून अत्यंत श्रेष्ठ जें आत्मज्ञान त्याची शक्य तितकी माहिती करून घेण्यास झटावें. इश्वरासंबंधीं आपलें कर्तव्य काय आहे तें समजून घेऊन परमेश्वर सदैव आपल्या धावणीला धांवणारी कनवाळू माता आहे. आमचे कल्याण हेंच तो जाणतो, त्याची इच्छा तीच आमची आवड होऊन राहुं दे. आह्मी फक्त सांगितल्या कामाचे, यशापयशाचा तोच मालक आहे; अशी दृढ भावना होऊन, सत्य, पवित्रता, दया हेंच आमचें व्रत होऊं दे. पिंडीं तें ब्रह्मांडीं अशा भावनेनें जीवमात्रावर दया करावी, त्यांच्या उपयोगी पडावें त्यांच्या उन्नतीसाठीं झटावें हें आपलें कर्तव्य आहे या धोरणानेंच फळांची कांक्षा न ठेवतां आपली सर्व कामें होत असावीं ह्मणजे तीं ईश्वराला पोहेचतात ही भावना एक मोठी सिद्धि आहे. ती जतन करणें व त्या योगानें ईश्वराचें सान्निध्य मिळविणें यांतच मनुष्य जन्माचें सार्थक आहे."

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—पावसानें अगदीं गर्दी करून दिली आहे आणि त्यामुळें खरीपाच्या पीकांना मोठा धक्का पोहचला आहे. कांहींसा रब्बीच्या पिकांना फायदा होईल पण या अकालीं पर्जन्यानें सर्वच गोष्टींचा जम बिनसतो आणि लोकांच्या आरोग्यालाही नवीन विघ्नें येतात.

येथील सिनीयर मुनसफ रा. रा. रघुनाथराव घारपुरे यांची बदली मेहकर कोर्टावर होणार असून त्यांच्याकडे कांहीं स्मालकॉजचेही अधिकार देण्यांत येतील आणि मेहकरचे मुनसफ रा. रा. काशीनाथपंत गद्रे यांची बदली आकोलें कोर्टावर होत आहे.

रा० रा० एम. सी. कोमरी. नवीन आय. सी. एस. यास असि० कमिशनर वर्ग तीनचे करून आकोल्यास नेमण्यांत आले आहे.

येथील रजेवर असलेले आडि. डि. जज्ज रा. रा. योगेशचंद्र चतर्जी यांची नेमणूक रायपूर येथें करण्यांत आली आहे.

सुधासिंधु सुधासिंधु

सुख संचारक कंपनी मथुरा यांची तयार केलेलीं व सरकारांत रजिस्टर झालेलीं औषधें, जीं वीस वर्षांपासून लोकात अनुभविलीं आहेत.

सुधासिंधु

हें कफ, खोकला, दमा, थंडीचा ताप, पटकी, शूळ, संग्रहणी, अतिसार, पोटांत दुखणें, वांत्या, मळमळणें, हात पाय व कंबर दुखणें, मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, डांग्या खोकला, दूध ओकून टाकणें इत्यादींवर स्वादिष्ट व सुवासिक औषध आहे. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०८ आणे.

दद्रुगज केसरी

गजकरणास समूळ नाहींसें करणारें हेंच फक्त एक पवित्र औषध आहे. कांहीं मुर्दा जळण अथवा आग होत नाहीं. यासच जर दारू अथवा लिंबाचे अर्कांत मिळविलें तर २ बाटल्या अर्क तयार होतो. किंमत प्रत्येक बाटलीस ०४ आणे १२ बाटल्या एकदम मागविल्यानें त्यांस एजंट समजून नोंदिशी, हँडबिलें वगैरे फुकट पाठविलें जातात, व कमिशनही दिलें जातें. चालू सालचें पंचांगही फुकट मिळतें.

मागविण्याचा पत्ता:—
पंडित क्षेत्रपाल शर्मामालक,
सुख संचारक कंपनी, मथुरा

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार - हा अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार-खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूरी, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें अग्नितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल, बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालण्या करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

व्ही. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालेपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

वी एन घारपुरे. पोष्ट- अलिबाग

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरे सहित चारो भाग तथा पांचो अंग सचित्र कोखं शास्त्र.

असली हमसे मंगावो धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृती, सत्व दुती कुलटा, पतिव्रता, व्यभिचारणी आदिको 'पहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार मय सहवास स्थान क्रया, शैय्यातिथ, कामस्थान सालासगरि, वतसिोआभूशण, वस्त्रतअर्दिवमधान पुत्रस्टीकर्म, नपुंसकक्रिया, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधि, पशु भाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुर्दा विद्या आदि अमुल्य विषयका भेडार किंमत रु०

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापडा

नं० नं० ७७ अलीगड

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचें फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ०= जन्म-काल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित,
रा० व पो० लोणखेड जि ०प. खानदेश

नोटीस

नोटीस बेशमी घनश्याम वा॥ गणेश सुतार रा० आकोला ताजनापेठ

यांसः——

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आमचे पासून मजुऱ्यानें काम घेतलें त्याचा तपसील असा:——

१ सागवानी लाकडाच्या चवखटा नग २ प्रत्येक चवखट अजमास उंच फूट ९॥ व रुंद अजमास फूट ३ अशा चवखटा नग (२)
नग ४ प्रत्येक चवखट उंच अजमास फूट ९ व रुंद अजमास फूट २॥। प्रमाणें अशा चवखटा नग (४)

———

२

३ दरवाज्याच्या सागवानी झडपा जोड तीन त्यांचा तपशील-....
१ एक जोड उंच ९॥ व रुंद फूट ३.
२ दोन जोड प्रत्येक उंच फूट ९ व रुंद फूट २॥। प्रमाणें.

———

३

आमचेपासून तुह्मी वर दर्शविल्याप्रमाणें मजुऱ्यानें काम घेतलें व दाऊदभाई बोहरी राहणार आकोला यांजपासून सर्व लाकूड घेण्यास सदरहू दुकानावर रुजुवात करून दिली. नुस्त्यां दर चवखटीस ॥. आणे प्रमाणें झडपासुद्धां प्रत्येक दरवाज्यास रु० ३ प्रमाणें, तुह्मी घेण्याचे कबूल केलें परंतु पसंती प्रमाणें तुह्मी काम न केल्यामुळें तुह्मी तयार केलेलें सामान तसेच अद्याप पडलेलें आहे त्यामुळें गवंडी कामाचेंही माझें नुकसान झालें तें ह्मणजे लाकडाचें व गवंडी कामाचें सर्व नुकसान ही नोटीस पावल्यापासून ४ दिवसांचे आंत आह्मास देऊन आमची पावती घ्यावी तसें न केल्यास कोर्ट मार्फत सर्व आमचें नुकसान या नोटिशीचे खर्चासुद्धां तुमचे पासून भरून घेणें आह्मांस भाग पडेल. कळावें. ता० १८-११-११ इ०

सही

लक्ष्मी नारायण हरीबक्ष मारवाडी ब्राह्मण राहणार ताजनापेठ याची असे.

नं० नं० ५०९

नोटीस

रा० रा० जयराम लिंगू काकडे पाटील राहणार चिखली तालुका भुसावळ जि० खानदेश यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं अज्ञान ओंकार महादू यांचें व इस्टेटीचें पालन करण्याचा अधिकार कोर्ट मार्फत तुह्मांकडे देण्यांत आला आहे आणि तुमच्या चांगल्या कारभारा संबंधानें आह्मी दोन हजार रुपयांची जामीनकी घेतलेली आहे. तुह्मी आमच्या संमती शिवाय कर्ज वगैरे काढण्याचा कांहींच व्यवहार करूं नये. इस्टेटीच्या ऐपतीकडे पाहतां कर्ज काढण्याचें कारण नाहीं. जर तुह्मी कांहीं देवघेव विनाकारण कराल तर त्याची जोखीम तुमच्या स्वतःच्या जिनगीवर राहील. आणि तुमचा व्यवहार दुर्व्यवस्थेस येईल. व त्याला आमचा रुकार तुह्मी घेतलेला नसेल तर आह्मी आपली जामीनकी कोर्टमार्फत रद्द करून घेऊं. कळावें. ता० २० नोव्हेंबर सन १९११ इ०

सही

रामराव बल्लद देवसींग पा० वाघोळे ता० मलकापूर दस्तुर खुद.

तुकाराम गणु पाटील मौजे चिखली ता० मलकापूर दस्तुर [illegible]

नो. नं. ५१०

नोटीस

नोटीस बेशमी— बळीराम सखाराम कृष्णपक्षी रा० अकोला यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आमच्या ताब्यांत असलेले घरांत भाड्यानें राहत असून त्या बद्दल तुह्मांस भाडें मागितलें असतां दिलें नाहीं. व त्या घरांत तुह्मांशिवाय असलेले भाडेकरी लोकांस तुह्मी त्रास देत आहांत. शिवाय आमचे भाड्याचे ४ महिन्याचे पैसे १॥ रु० महिन्याप्रमाणें ६ रुपये दिले नाहींत. करितां नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांत आमचे रुपये मनिआडरनें पाटवून द्यावें नाहीं तर तुमचेवर रीतीप्रमाणें फिर्याद केली जाईल, नोटीशीचा खर्च व फिर्यादीचा खर्च आपणास द्यावा लागेल. नोटीस पावतांच आपण दुसरीकडे राहण्याची व्यवस्था करून आमचें घर खालीं करून द्यावें. कळावें ता० २० नोव्हेंबर सन १९११ इ०

सही

प्रयागराज रामदीन तिवारी राहणार बारशीटाकळी.

दस्तुर सुरज प्रसाद गणेश प्रसाद द० खु०

नो. नं. ५११

जाहिरात

सर्वत्र सेट सावकार व इतर लोक यांस:—

मी खालीं सही करणार यांजकडून कळविण्यांत येते कीं तोताराम राणोजी पाटील रा. पळसो बु॥ ता० खामगांव हा माझा चुलता आहे याची जमीन फक्त दीड एकर आहे याशिवाय कांहीं नाहीं फक्त त्याची मालकी दीड एकरावर आहे याशिवाय जास्त एकर जमीन कोणापाशीं गहाण अगर खरेदी व पट्ट्यानें व बक्षीस दिल्यास अथवा कोणत्याहि प्रकारचा व्यवहार केल्यास तें बातल असें समजलें जाईल. कळावें. ता० १७।११।१९११

सही

रामभाऊ अमृतराव पाटील पळसो बुद्रुक द० खु०

नो. नं. ५१२

जाहीर नोटीस

विद्यमान आडिशनल सबजज्ज साहेब बहादूर प० वऱ्हाड कोर्ट आकोला.

वादी.

१ अबदुल्लाखां वल्द मुझफरखां, २ दुलेखां वल्द अबदुल्लाखां उभयतां राहणार रेल ता० अकोट.

विरुद्ध प्रतिवादी

१ उसमान रहिमतुल्ला, २ हबीब वल्द उसमान, ३ लतीफ वल्द उसमान, ४जिन्हेखां मर्द उसमान रहिमतुल्ला पैकीं नं०२ रा० अकोट व बाकींचे राहणार धोराजी गोंडल संस्थान.

भागीदारी मोडण्याबद्दल दावा.

सर्वत्र लोकांस नोटिशीनें कळविण्यांत कीं अकोट येथें " अबदुल्लाखां मुझफरखां " या नांवानें वरील वादी प्रतिवादी यांचे दरम्यान चालू असलेल्या व्यापाराची भागिनदारी ता० ११ माहे आक्टोबर सन १९११ इ० पासून मोडून टाकण्यांत आली आहे तें. कळावें. ता० २२-११-११ इ०

दोबिराम कोंडाजी.
डि नाझर
सरकार तर्फे रिसिव्हर

नो० नं० ५१३ आकोला.

नोटिस

रा. रा. रामराव गोपाळ देशपांडे राहणार आकोला यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं आमचा पक्षकार शामराव गणेश याचा चुलत भाऊ लक्ष्मण खंडेराव हा अज्ञान असल्या कारण नें तुम्ही त्याचे इस्टेटीची वहिवाट करीत होता व तो सज्ञान झाल्यावर लवकरच मेल्यामुळें त्याची इस्टेट पूर्वीप्रमाणेंच तुमचे ताब्यांत राहिली. पुढें तो मेल्यावर त्याचे बायकोनें आपल्या नवऱ्याचे इस्टेटी वरील मालकी कायमची सोडून दिली आहे. व त्या अन्वयें तुम्ही लक्ष्मणाची सर्व जिनगी, स्थावर व जंगम, आपले एकट्याचे मालकीची करून घेतली. तुमचें व आमचे अशीलाचें लक्ष्मणशी सारखेंच नातें असल्यामुळें माझा अशील लक्ष्मणचे अर्धे जिनगीचा पूर्ण मालक आहे. तरी ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांचे आंत लक्ष्मणची अर्धी जिनगी माझे अशीलाचे ताब्यांत देऊन पावती घेऊन जावी याप्रमाणें तुम्हीं जर आपसांत निकाल न कराल तर आमचे अशीलास कोर्टाची पायरी चढणें जरूर आहे. त्याबद्दल आपणास सर्व खर्च द्यावा लागेल. कळावें. ता० २३-११-११ इ.

सही

यशवंत रामचंद्र ओक बी ए. एल एल. बी वकील.
शामराव गणेश देशपांडे याज तर्फे.

नो० नं० ५१४

नोटीस.

नोटीस बेशमी आकाजी वा। महादाजी ठाकरे रा० मौजे साहीत ता० आकोला

यांस

खालीं सही करणार इजकडून कळविण्यांत येते कीं मजला, तुम्ही तुमची पूर्वीची बायको वागविणार नाहीं तीजला वागविल्यास आणि त्यां योगें तुजला तखलिफ झाल्यास तुझे आंगावर जे दागदागीनें आहेत त्यासह मी आपले नवरे पणाचा हक्क सोडून देईन, या शर्तीवर बायको केली. हल्लीं ह्या ठरलेल्या शर्ती विरुद्ध तुमचें वर्तन झाल्यावरुन करारनाम्याप्रमाणें अमलवारी करण्याचा मजला अधिकारप्राप्त झाला आहे. मी दुसरा घरठाव करावा. परंतु तुमचें मतकरारनाम्या प्रमाणें वागण्याचें आहे किंवा नाहीं हें विचारून करावें यासाठीं नोटीसीद्वारें कळविलें आहे. तुह्मांस तुमचे करारा प्रमाणें वागणें असल्यास मी नांदण्यास तयार आहे. नाहीं पेक्षां कराराविरुद्ध तुमचें वर्तन हीच फारकत समजून मी दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन. अगर कोर्टाचे मार्गाचा अवलंबकरणें झाल्यास यांस जो खर्च लागेल तो तुमचे जवळून भरून घेतला जाईल. याकरितां आगाऊ कळविलें आहे. नोटीस पावल्यापासून चार दिवसाचे आंत कायतो जबाब द्यावा. ही नोटीस दिली ता० २२-११-११ इ०

सही

गोपी मर्द आकाजी ठाकरे रा० साहीत ता० आकोला निशाणी हातची बांगडी

नो नं० ५१५

नोटीस

नोटीस बेशमी यादोजी इंगळे फुलमाळी राहणार दहिगांव ता० आकोट जि० आकोला व मारोती वल्द यादोजी इंगळे राहणार दहिगांव तालुका आकोट यांस:—

खालीं सही करणार नोटीस देतों कीं माझी बायको दिवाळी झाल्यावर ८ दिवसांनीं तुम्ही घेऊन गेला तिला अद्यापपर्यंत मजकडे पाठविली नाहीं. व मी आपल्याकडे दोन वेळां तीला आणण्याकरितां गेलो असतां तुम्ही तीला पाठविली नाहीं व उलट मला तुम्ही दोघांनीं मारण्याचा बेत केला ह्मणून तेथून मी निघून आलो. तरी आतां ही नोटीस पोंचल्यापासून आठ दिवसांचे आंत माझें घरीं तिला पोंचती करावी व तिचें अंगावर जे दागीनें आहेत तेही तिचे बरोबर देऊन तिला पोंचती करावी. याप्रमाणें न केल्यास कायद्याप्रमाणें फिर्याद करून तिजला ताब्यांत घेतलें जाईल व या नोटीशीचा खर्च व कोर्ट खर्चाहि तुह्मांस द्यावा लागेल. कळावें ता० २३।११।११ इ.

सही

नारायण वा। लखु माळी तायडे रा० पाथर्डी ता० आकोट

नो० नं० ५१६

नोटीस.

नोटीस बेशमी रावजी वल्द सूर्यभान राहणार गोरेगांव हिंगणें ता० खामगांव जि० बुलडाणा यांसः—

खालीं सही करणार अशी नोटीस देते कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून लग्न होऊन सुमारें २० वर्षे झालीं. मी शहाणी झाल्यावर तुमचेपासून मला दोन मुलें झालीं. त्या नंतर तुम्ही गंधर्वाची बायको केली त्यामुळें भांडण तंटा लागल्यामुळें तुम्ही मला टाकून दिलें त्यास १४ वर्षे झालीं. तेव्हांपासून मी आपला उदर निर्वाह दुसऱ्या गांवीं राहून करीत आहे. गुदस्त साली तुम्ही, गोरेगांव येथें मी राहत असें, तेथें येऊन कांहीं दिवस राहिला. व तुमच्यापासून मला गर्भ राहिला. मी तेथेंच राहिलें व प्रसूत तेथेंच झालें. मी प्रसूत झाल्यावर तुह्मांस निरोप पाठविला परंतु तुम्ही आला नाहीं व मला नेलेही नाहीं. व तुम्हीं लोकांस सांगितलें कीं हा गर्भ माझा नव्हें, त्यामुळें तुमच्या ह्मणण्यानें पंचांनीं मला जातीबाहेर टाकलें. पुढें मी पंचांना पाईलागून त्यांनीं असा निकाल काढीला कीं मुलगा कोणास तरी देऊन टाकावा नंतर तुला जातीत घेऊं. त्याप्रमाणें मी मुलीला सरकार मार्फत देऊन टाकली. त्यानंतर मला पंचांनीं शुद्ध करून घेतली; त्यावेळीं एकंदर खर्च ६३ रुपये झाला आहे. हा खर्च लक्ष्मण वेलदार चिखलगांवकर यानें लाविला आहे. शिवाय मी गोरेगांव येथें लोकांचें कर्जकाढून उदर निर्वाह केला. तो खर्च दरसाल ५० रुपयेप्रमाणें, दोन वर्षाचे रुपये १०० मला लोकांचे देणें आहेत, व मला शुद्धकेले ते रुपये ६३ मिळन रुपये १६३ हे तुम्हीं नोटीस पोहचल्यापासून ८ दिवसांचे आंत आणून द्यावें व मला तुमचें घरीं घेऊन जावें. मी तुमचे कडे राहण्यास तयार आहे. वर लिहिल्याप्रमाणें तुम्ही आठ दिवसाचे आंत रुपये आणून न दिल्यास व मला न नेल्यास हीच नोटीस फारकत समजून मी दुसरा घरठाव करीन. मग माझ्यावर तुमचा नवरेपणाचा कांहीं हक्क राहणार नाहीं. कळावें तारीख १८-११-११

सही

सारजी मर्द रावजी नी॥ आंगठा राहणार गोरेगांव बु॥

नो० नं० ५१७

Oriental Govrnment security
LIFE ASSURANCE COMPANY
Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Excede $3\frac{3}{4}$ crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act in treating the clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which his danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man make up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.